

ΕΤΟΣ Βον

ΤΕΥΧΟΣ 4-5

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ

ΑΠΡΙΛΙΟΣ καὶ
ΜΑΪΟΣ 1920

ΤΗΣ "ΕΚΚΛΗΣΙΑΣΤΙΚΗΣ ΑΛΗΘΕΙΑΣ,"

Ο ΝΕΟΣ ΠΟΙΜΗΝ

ΘΕΟΛΟΓΙΚΟΝ ΠΕΡΙΟΔΙΚΟΝ

ΕΚΔΙΔΟΜΕΝΟΝ ΚΑΤΑ ΜΗΝΑ

ΣΥΝΔΡΟΜΗ ΜΟΝΟΝ ΕΤΗΣΙΑ ΛΙΡ. ΟΘΩΜ. ΔΥΟ (2)

ΚΑΤΑΛΟΓΟΣ ΤΩΝ ΧΕΙΡΟΓΡΑΦΩΝ

ΤΗΣ ΠΑΡΑ ΤΑΣ ΣΕΡΡΑΣ ΙΕΡΑΣ ΚΑΙ ΕΤΑΥΡΩΠΗΣ ΜΟΝΗΣ

ΙΩΑΝΝΟΥ ΤΟΥ ΠΡΟΔΡΟΜΟΥ

Ὁ Θεοφ. Ἐπίσκοπος Καμπανίας ἐπισκεφθεὶς τὴν Ἱ. Μονὴν τοῦ τιμίου Προδρόμου παρὰ τὰς Σέρρας ὑπέβαλε τῷ Σεβ. Μητροπολίτῃ Θεσσαλονίκης κ. Γενναδίῳ κατάλογον τῶν διαρπαγέντων ὑπὸ τῶν σχισματικῶν Βουλγάρων διαφόρων ἐπιπέλων, ἱερῶν ἀμφίων καὶ βιβλίων τῆς Μονῆς κατὰ τὴν τελευταίαν ὑπ' αὐτῶν κατάληψιν τῆς Ἀνατολ. Μακεδονίας. Ἐν τῷ καταλόγῳ τούτῳ (περὶ Γρηγόριος Παλαμᾶς Τόμ. Β', σελ. 651) ὑπὸ στοιχείῳ Γ' καὶ τὴν ἐπιγραφὴν «Ἐκ τῆς Βιβλιοθήκης» μνημονεύονται

ως διαρπαγέντα 1) ὀκτώ χειρόγραφα Εὐαγγέλια ἐπὶ μεμβράνης, ὧν τὰ δύο μὲ μικρογραφίας 2) ἐνενήκοντα πέντε χειρόγραφα ἐπὶ μεμβράνης καὶ 3) διακόσια δέκα χειρόγραφα ἐπὶ χάρτου. Ἐπισκεφθεὶς κατ' Αὐγουστον τοῦ 1911 τὴν παρὰ τὰς Σέρρας Ἱ. Μονὴν τοῦ Τιμίου Προδρόμου καὶ περιεργασθεὶς τὸ σκευοφυλάκιον καὶ τὴν βιβλιοθήκην αὐτῆς ὑπέδειξα τότε ἐπανακάμψας τῷ ἀοιδίμῳ Οἰκ. Πατριάρχῃ Ἰωακείμ τῷ Γ', τὴν ἐπιείγουσαν ἀνάγκην τῆς μεταφορᾶς τῶν χειρογράφων αὐτῆς εἰς ἀσφαλέστερον τόπον εἴτε ἐν Κοιν]πόλει εἴτε ἐν Ἀθήναις πρὸς ἀποφυγὴν παντὸς ἐνδεχομένου. Ἄλλ' ἡ βαθυτέρα ἐκ μακρᾶς πείρας γνῶσις τῆς μοναχικῆς πεισμονῆς, ἣν ἐκέκτητο ὁ ἀοιδίμος Πατριάρχης ἔπεισε καὶ ἐμὲ, ὅτι ὅφ' ἂς διετελοῦμεν τότε περιστάσεις τοιαύτη ἐπιχείρησις οὐδεμίαν εἶχεν ἐλπίδα ἐπιτυχίας. Περὶ τῆς αὐτόθι ὁμως διατηρήσεως τοῦ Σκευοφυλακίου καὶ τῆς Βιβλιοθήκης ὁφείλω νὰ ὁμολογήσω, ὅτι χάρις εἰς τὴν ἀκατάβλητον φιλοπονίαν τοῦ ἤδη ἐν μακαριστοῖς Χριστοφόρου Ἱεροδιδασκάλου, ἀποφοίτου τῆς ἐν Χάλκῃ Θεολ. Σχολῆς καὶ ἐπὶ μακρὰ ἔτη χρηματίσαντος ἡγουμένου αὐτῆς, αὕτη ἐτύγχανε τελεῖα καὶ ἀμειψτος. Ὁ αὐτὸς φιλόπωνος ἡγούμενος ἤδη τῷ 1904 συνέγραψε καὶ ἐξέδωκε «προσκυνητᾶριον τῆς Ἱ. Μονῆς τοῦ Προδρόμου» (1) ἐν ᾧ περιέγραψε τὴν Μονὴν, ἐξιστόρησε τὸν βίον τῶν ἀοιδίμων κτίτόρων Ἰωαννικίου καὶ Ἰωακείμ καὶ διηγήθη τὴν ἱστο-

(1) Ὁ πλήρης τίτλος εἶνε: Προσκυνητᾶριον τῆς ἐν Μακεδονίᾳ παρὰ τῇ πόλει Σερρῶν Σταυροπηγιακῆς Ἱερᾶς Μονῆς τοῦ ἁγίου Ἰωάννου τοῦ Προδρόμου συνταχθὲν παρὰ τοῦ Χριστοφόρου Ἱεροδιδασκάλου καὶ ἡγουμένου αὐτῆς «ἐν Λειψίᾳ 1904».

ρίαν τῆς Μονῆς ἀπὸ τῆς ἰδρύσεως αὐτῆς ἦτοι τοῦ 1270 μέχρι τοῦ 1900. Εἰς ταῦτα ἐπισυνῆψε λόγον ἐγκωμιαστικὸν εἰς Ἰωάννην τὸν Προδρόμον καὶ ἀκολουθίαν Ἰωάννου τοῦ Κτίτορος τῆς Μονῆς καὶ ἐν ἐπιμέτρῳ τὰ σχετικὰ πρὸς τὴν Ἱ. Μονὴν χρυσόβουλλα, φερμάνια καὶ σιγίλλια. Ἀτυχῶς ἐν τῷ ρηθέντι βιβλίῳ δὲν περιέλαβε καὶ τὸν κατάλογον τῶν χειρογράφων, ὃν αὐτὸς εἶχε συντάξῃ καὶ τοῦ ὁποίου ἀντίγραφον περιέχον μόνον τὰ ἐπὶ μεμβράνης χειρόγραφα ἐφρόντισα νὰ προμηθευθῶ χάρις εἰς τὴν προθυμίαν τοῦ ὀσιολογιατάτου ἀδελφοῦ τῆς αὐτῆς Ἱ. Μονῆς Δανιήλ. Ἄγνων ἂν ἐξεδόθη ὑπὸ τινος ὁ εἰρημένος κατάλογος καὶ δὴ καὶ ἂν διεσώθη οὗτος ἀπὸ τῆς ὀλοσχεροῦς ὑπὸ τῶν Βουλγάρων διαρπαγῆς τῶν θησαυρῶν τῆς Ἱ. Μονῆς ἔκρινα δεῦν νὰ προβῶ εἰς ἔκδοσιν αὐτοῦ διὰ τοῦ «Ν. Ποιμένος» τοσοῦτῳ μᾶλλον, ὅσῳ οὗτος δύναται νὰ χρησιμεύσῃ τοῖς ἀρμοδίους εἰς τε τὴν προσήκουσαν ἐκτίμησιν τοῦ διαρπαγέντος θησαυροῦ καὶ τὰς πρὸς ἐπιστροφὴν αὐτοῦ ὑπὸ τῶν ἀρπαγῶν ἐνεργείας καὶ ἀπαιτήσεις αὐτῶν. Ὁ κατάλογος οὗτος συνταγμένος κατὰ μεγέθη πύρρῳ βεβαίως ἀπέχει τοῦ νὰ ἐκπληροῖ τοὺς σημερινούς ὄρους τῶν περιγραφικῶν καταλόγων, ἀλλὰ καὶ οὕτως ἔχων παρέχει σαφῆ εἰκόνα τοῦ πλοῦτου τῶν ἐν τῇ Ἱ. Μονῇ τοῦ προδρόμου ἀποκειμένων κωδίκων. Ἀσπρηδὸν μόνον, ὅτι οὗτος δὲν ἐκτείνεται καὶ ἐπὶ τῶν χαρτῶν.

† Ὁ Σελευκεὶας ΓΕΡΜΑΝΟΣ.

ΚΑΤΑΛΟΓΟΣ

τῶν ἐν τῇ βιβλιοθήκῃ τῆς παρὰ τῆς Σέρρας ἱ. Μονῆς
 τοῦ Τιμίου Προδρόμου ἐπὶ μεμβράνης χειρογράφων
 γραφεῖς ὑπὸ τοῦ Προηγουμένου τῆς Μονῆς
 κ. Χριστοφόρου Ἱεροδιδασκάλου.

ΧΕΙΡΟΓΡΑΦΑ ΠΡΩΤΟΥ ΜΕΓΕΘΟΥΣ

1

ΕΞ ΒΙΒΛΙΑ ΤΗΣ ΠΑΛΑΙΑΣ ΔΙΑΘΗΚΗΣ

Ὁ Ἰώβ ἀπὸ τοῦ 18ου στίχου τοῦ κβ' κεφ. μέχρι τέλους
 αἱ Παροιμίαι, ὁ Ἐκκλησιαστής, τὸ βιβλίον τῶν ἁγμάτων, ἡ
 Σοφία τοῦ Σολομῶντος καὶ ἡ Σοφία Σειράχ. Ἑρμηνεία τοῦ
 Μ. Βασιλείου εἰς τὸν προφήτην Ἰσαΐαν χειρόγραφον ἑλ-
 λιπὲς ἐν ἀρχῇ δι' ἐκκοπὴν φύλλων· ἐγράφη κατὰ τὴν ἐν τέλει
 σημείωσιν ὑπὸ Ἰωσήφ κληρικοῦ θηβίου ἐπὶ Κωνσταντίνου
 τοῦ Πορφυρογεννήτου ἐν ἔτει 914.

2

ΤΑ 4 ΕΥΑΓΓΕΛΙΑ ΜΕΤΑ ΥΠΟΜΝΗΜΑΤΩΝ

Τοῦ μὲν κειμένου ἐν τῷ μέσῳ διὰ μεζόνων χαρακτήρων
 γεγραμμένου, τῶν δὲ ὑπομνημάτων περίξ προηγούνται ἐν

τρισὶ φύλλοις τὰ κυριώτερα τῶν περιεχομένων ἐν ἐκάστῳ
 εὐαγγελίῳ καὶ ἐν 10 ἑτέροις πίναξ τῶν ἀναγνωσκομένων
 εὐαγγελικῶν περικοπῶν ἐν ὄλφ. τῷ ἐνταυτῷ.

Εἰς τὸ κατὰ Ματθαῖον εὐαγγέλιον ταῦτά εἰσι σειρὰ ἑρ-
 μνηϊῶν διαφόρων πατέρων, οἷον Ἰωάννου τοῦ Χρυσοστόμου,
 Ὀριγένης, Κυρίλλου Ἀλεξανδρείας, Εὐσεβίου, Θεοδώρου
 Μοναχοῦ, Γρηγορίου Νύσσης, Θεοδώρου Ἱρακλείας, Θεο-
 δώρου Μοψουεστίας, Ἰσιδώρου καὶ ἑτέρων ἀνωνύμων. Πρὸ
 πάντων ὅμως τοῦ πρώτου, ἐξ οὗ καὶ χρυσοῖς γράμμασιν
 ὡς φαίνεται ἐπιγράφονται αὐτοῦ ἐν ἁγίοις πατρὸς ἡμῶν
 Ἰωάννου τοῦ Χρυσοστόμου ἑρμηνεία εἰς τὸ κατὰ Ματθαῖον
 εὐαγγέλιον· ἐν τέλει ἐπιφέρονται εἰς δύο φύλλα ἀπορίαι
 καὶ λύσεις παρὰ διαφόρων πρὸς δὲ καὶ ἐξήγησις διαφό-
 ρων λέξεων ἀπανταμένων ἐν τοῖς εὐαγγελίοις. Σημειοῦται
 δὲ δι' ἐρυθρῶν γραμμάτων, ὅτι ἡ ἐπιτομή αὕτη τῆς ἑρμη-
 νείας τοῦ κατὰ Ματθαῖον εὐαγγελίου ἐγράφη διὰ τὸν
 Πατριάρχην Σέργιον.

Εἰς τὸ κατὰ Μάρκον εὐαγγέλιον τὰ ὑπομνήματά εἰσι
 Βίκτορος πρεσβυτέρου Ἀντιοχείας, ὅστις ὡς λέγει ἐν τῷ
 προοιμίῳ τὰ κατὰ μέρος καὶ σποράδην παρὰ τῶν διδα-
 σκάλων τῆς Ἐκκλησίας γραφέντά συναγαγὼν σύντομον
 ἑρμηνείαν συνέταξεν. Ἐπιτελεῖται ἐπιστολὴ Διονυσίου ἐπι-
 σκόπου Ἀλεξανδρείας πρὸς τὸν ἐπίσκοπον Βασιλειδην.

Εἰς τὸ κατὰ Λουκᾶν τὰ ὑπομνήματά εἰσι σειρὰ ἑρμη-
 νειῶν διαφόρων πατέρων ἐν οἷς καὶ ὁ ἅγιος Τίτος ἐπίσκο-
 πος Βόστρων, ὅστις ἴσως ἐποίησατο τὴν συλλογὴν, ἐξ
 οὗ καὶ χρυσοῖς γράμμασιν ἐπιγράφονται αὐτοῦ ἐν ἁγίοις
 Τίτου Βόστρων ἑρμηνεία εἰς τὸ κατὰ Λουκᾶν εὐαγγέλιον.

Καὶ εἰς τὸ κατὰ Ἰωάννην τὰ ὑπομνήματά εἰσι ὡσαύ-
 τως σειρὰ ἑρμηνειῶν, εἰς οὐδένα δὲ ἀποδίδονται. Ἐπιτελεῖται
 ἐν τέλει δύο εὐχαὶ ἐκ μέρους τοῦ ἱερέως καὶ διήγησις τῆς

εἰς οὐρανοὺς μεταστάσεως τοῦ ἁγίου Ἰωάννου τοῦ Θεολόγου καὶ ἐνὸς θαύματος τοῦ τιμίου Σταυροῦ.

Εἰς τὸ τελευταῖον φύλλον ὑπάρχουσι δι' ἐρυθρῶν γραμμάτων γεγραμμένοι στίχοι ἱκετήριοι πρὸς τὴν Ἱπεραγίαν Θεοτόκου τὴν ἐπιλεγομένην χωρινὴν ὡς ἐκ προσώπου τῆς εὐσεβεστάτης δεσποίνης κυρίας Μαρίας Κομνηνῆς τῆς Παλαιολογίνης, τῶν ὁποίων ἐγένετο ἔναρξις καὶ ἐν ἀρχῇ, ἀλλὰ διεκόπη ἢ καταχώρισις αὐτῶν, ὡς φαίνεται, δι' ἔλλειψιν χώρου. Ἐκ τούτου εἰκάζεται, ὅτι ἴσως τὸ παρὸν χειρόγραφον ἦν κτῆμα αὐτῆς. Ὑπάρχουσιν ὡς ἐξώφυλλα καὶ ἀνὰ ἐν φύλλον μεμβράνης ἐν ἀρχῇ καὶ ἐν τέλει, ὧν τὸ μὲν ἐξ ἀρχαίας μουσικῆς, τὸ δὲ ἐκ λόγου ἀγνώστου.

8

ΕΥΑΓΓΕΛΙΟΝ

ΗΤΟΙ ΣΥΛΛΟΓΗ ΤΩΝ ΑΝΑΓΙΝΩΣΚΟΜΕΝΩΝ
ΠΕΡΙΚΟΠΩΝ ΕΚ ΤΩΝ 4ΩΝ ΕΥΑΓΓΕΛΙΩΝ

Μετὰ σημείων μουσικῶν καὶ μιᾶς λαμπρᾶς εἰκόνης τοῦ Εὐαγγελιστοῦ Μάρκου χειρόγραφον πολυτελέστατον, ἀλλ' ἑλλιπὲς ἐν ἀρχῇ δι' ἐκκοπὴν φύλλων. Τὰ μουσικὰ σημεῖα εἰσι γεγραμμένα δι' ἐρυθρᾶς μελάνης ὑπὸ τὸ κείμενον, ὡς καὶ εἰς τὸν Ἀπόστολον τοῦ 8ου ἀριθμοῦ καὶ εἰς ἐκάστην στάσιν ὑπάρχει ὡσαύτως σταυρός. Ἡ εἰκὼν τοῦ Ἁγίου Μάρκου εἶναι καλλιτέρα ἢ εἰς ἄλλα Εὐαγγέλια. Πολυτελέστατον δὲ εἶπον τὸ χειρόγραφον, διότι αἱ ἐπιγραφαὶ ὄλων τῶν εὐαγγελικῶν περικοπῶν καὶ τὸ ἀρχικὸν στοιχεῖον ἐκάστης εἰσὶ χρυσοῖς γράμμασι. Δείπουσι δ' ἐν ἀρχῇ τὰ εὐαγγέλια τοῦ Πάσχα καὶ τῆς Διακαιησίμου ἑβδομάδος καὶ ἐν τῆς δευτέ-

ρας ἑβδομάδος. Ἐν τέλει ὑπάρχουσι φύλλα εὐαγγελίου ἐκ χάρτου γραφέντα ἀπὸ κτίσεως κόσμου 7080.

4

ΕΥΑΓΓΕΛΙΟΝ

Ὁμοιον τῷ τοῦ προηγουμένου ἀριθμοῦ· ἑλλιπὲς καὶ τοῦτο ἐν τέλει κατὰ φύλλα τινα. Ὡς ἐξώφυλλα ἐν ἀρχῇ καὶ ἐν τέλει ὑπάρχουσι τρία φύλλα μεμβράνης ἐκ τιμῆς βίου τοῦ ἁγίου Ἐπιφανίου.

5

ΕΥΑΓΓΕΛΙΟΝ

Ἐτερον ὁμοιον, ἀλλὰ πλήρες· ὡς ἐξώφυλλα ἐν ἀρχῇ προτάσσονται δύο φύλλα μεμβράνης ἐξ εὐαγγελίου ἀρχαιοτέρου γεγραμμένου διὰ κεφαλαίων γραμμάτων.

6

ΕΥΑΓΓΕΛΙΟΝ

Ἐλλιπὲς ἐν τέλει καὶ βεβλαμμένον ἀνευ μουσικῶν σημείων ἐπὶ μεγαλυτέρων καὶ λεπτοτέρων φύλλων μεμβράνης μετὰ πολλῆς φιλοκαλίας γεγραμμένου ὡς ἔχον τὴν ἐπιγραφὴν ἐν ἐκάστη περικοπῇ χρυσοῖς γράμμασι καὶ τὰ ἀρχικὰ στοιχεῖα περιεχυρωμένα.

ΕΤΕΡΟΝ ΕΥΑΓΓΕΛΙΟΝ

Ἄνευ μουσικῶν σημείων, ἑλλιπὲς ἔν τε ἀρχῇ καὶ ἐν τέλει καὶ ὀλίγον βεβλαμμένον.

8
ΑΠΟΣΤΟΛΟΣ

Μετὰ σημείων μουσικῶν καὶ τυπικοῦ κατὰ τὰς ἑορτασίμους ἡμέρας. Εἰς τὸν Ἀπόστολον τοῦτον ἦτοι τὴν συλλογὴν τῶν ἀναγινωσκομένων περικοπῶν ἐκ τῶν πράξεων καὶ τῶν ἐπιστολῶν τῶν Ἀποστόλων ὑπάρχουσι σημεῖα μουσικὰ δι' ἐρυθρᾶς μελάνης ὑπὸ τὸ κείμενον καὶ σταυροὶ ἐν ἐκάστη στάσει τοῦ ψάλλοντος. Πρὸ δὲ τῶν ἀναγινωσκομένων περικοπῶν κατὰ τὰς ἑορτὰς βραχεῖαι τυπικαὶ σημειώσεις περὶ τοῦ ἑσπερινοῦ καὶ τοῦ ὄρθρου καὶ τῆς λειτουργίας. Προηγούνται δὲ καὶ ἔπονται τοῦ Ἀποστόλου ὡς ἐξώφυλλα ἀνὰ δύο φύλλα μεμβράνης ἐκ τίνος συγγράμματος περὶ μουσικῆς κτλ. ἐκ τοῦ ὁποίου πολλὰ τεμάχια ἐτέθησαν καὶ ὡς ἐμβαλλώματα ἐν καιρῷ τοῦ δεσίματος τοῦ Ἀποστόλου.

Ποῖον δὲ ἄρα γε τὸ σύγγραμμα καὶ τίνος ἄδηλον.

Σημ. α') Εἰς τὴν 24ην Ἰανουαρίου κάτωθεν τῆς σελίδος ἐν τῇ αὐτῇ κδ'. τελεῖται τὰ ἐγκαίνια τῆς καθ' ἡμᾶς νεωτάτης ἐκκλησίας τῆς τοῦ Θεοῦ λόγου σοφίας, ὧν δὴ . . . τὰ ἐξῆς σχεδὸν ἐξηλειμμένα καὶ μὴ ἀναγινωσκόμενα.

Σημ. β') Κατὰ τὸν σοφὸν Γερμανὸν Gregory ἐκ Λευθίας,

ἐπισκεφθέντα τὴν ἱ. ἡμῶν Μονὴν ἐν ἔτει 1902, τὸ παρὸν χειρόγραφον εἶναι τῆς 12ης ἑκατονταετηρίδος.

9
ΤΟΥ ΕΝ ΑΓΙΟΙΣ ΠΑΤΡΟΣ ΗΜΩΝ ΓΡΗΓΟΡΙΟΥ
ΤΟΥ ΘΕΟΛΟΓΟΥ ΛΟΓΟΙ 16

- Ὡν ὁ τελευταῖος ἑλλιπὴς δι' ἐκκοπὴν φύλλων.
Οἱ λόγοι οὗτοι εἰσι οἱ ἐξῆς:
1. εἰς τὸ Ἅγιον Πάσχα καὶ εἰς τὴν βραδύτητα.
 2. εἰς τὸ Ἅγιον Πάσχα λόγοι β'.
 3. εἰς τὴν Κυριακὴν.
 4. εἰς τὴν Πεντηκοστήν.
 5. εἰς τοὺς Μακκαβαίους.
 6. εἰς Κυπριανὸν μάρτυρα, ἐξ' ἀγροῦ ἐπανήκων μετὰ μίαν τῆς μνείας ἡμέραν.
 7. εἰς τοὺς λόγους καὶ εἰς τὸν ἐξισωτήν.
 8. εἰς τὰ Θεοφάνεια (δηλ. εἰς τὴν γέννησιν τοῦ Σωτήρος) ὡς ἐπιγράφεται ἐν τῷ τόμῳ τοῦ ἀριθμοῦ.
 9. Ἐπιτάφιος εἰς τὸν Μ. Βασίλειον Ἐπίσκοπον Καισαρείας Καππαδοκίας.
 10. εἰς τὰ φῶτα,
 11. εἰς τὸ Βάπτισμα.
 12. εἰς Γρηγόριον τὸν ἀδελφὸν τοῦ Μ. Βασιλείου ἐπιστάντα μετὰ τὴν χειροτονίαν.
 13. εἰς Μ. Ἀθανάσιον ἐπίσκοπον Ἀλεξανδρείας.
 14. εἰς τὴν τῶν ρν'. ἐπισκόπων παρουσίαν.
 15. περὶ φιλοπτωχίας.
 16. εἰς τὸν πατέρα σιωπῶντα διὰ τὴν πληγὴν τῆς χαλᾶζης, ἑλλιπὴς ὡς προεῖρηται ἐν τέλει.

Κάτωθεν τῆς α'. σελίδος τοῦ β'. λόγου ὑπάρχει καταχωρισμένος ὕμνος τις, οὗτινος τὰ γράμματα σχεδὸν ἐξηλείφθησαν, πρὸς τὸν ἐκ νεκρῶν ἀναστάντα Κύριον, συνταχθεὶς ὑπὸ ἡμιμαθοῦς τινος μεταγενεστέρου, ὡς δηλοῦται ἐκ τοῦ ἀναγινωσκομένου αὐτοῦ μέρους.

Προηγούνται δε καὶ ἔπονται τῶν λόγων τούτων ὡς ἐξῶφυλλα τρία φύλλα μεμβράνης ἀποκοπέντα ἐκ βιογραφίας τινὸς τοῦ Μ. Ἀντωνίου. Προσθήκη εἰς τὰ ἀνωτέρω εἰρημίνα περὶ τοῦ τόμου τοῦ 14ου ἀριθμοῦ, ὅπου ὄρα. Μετὰ τούτου τὸν βίον ἐπιφέρεται ὡς παράρτημα εἰς 5 1]2 φύλλα ἐν ἀρχῇ τοῦ ὁποίου σημειοῦται ἐν τῷ περισελιδίῳ «ὄρα» περιέχον ἐγκωμιαστικά τινα τοῦ Κλήμεντος, διήγησιν τῆς εἰς Χριστὸν ὑπ' αὐτοῦ ἐπιστροφῆς Σισινίου τινὸς φίλου τοῦ βασιλέως Νερούα, τὰ περὶ τῆς ἐξορίας αὐτοῦ εἰς Χερσῶνα καὶ τοῦ μαρτυρίου καὶ τῶν μετὰ θάνατον θαυμάτων.

Τοῦ ἐν ἀγίοις πατρὸς ἡμῶν Ἱερομάρτυρος Ἐφραΐμ κτλ. ἐγράφη τὸ παρὸν χειρόγραφον ἐν ἔτει 8514 ἀπὸ κτίσεως κόσμου, ἤτοι ἀπὸ Χριστοῦ 1008 ὡς σημειοῦται εὐαναγνώστας ἐν τέλει.

10

ΤΟΥ ΑΥΤΟΥ ΔΗΛ. ΤΟΥ ΑΓΙΟΥ ΓΡΗΓΟΡΙΟΥ
ΤΟΥ ΘΕΟΛΟΓΟΥ

Οἱ αὐτοὶ 19 λόγοι, ἀλλ' ἅπαντες ἐλλιπεῖς δυστυχῶς ἐν ἀρχῇ καὶ ἐν τέλει δι' ἐκκοπὴν φύλλων πλὴν ἑνὸς τοῦ ιδ'. ἔχοντος ἀρχὴν καὶ δύο ἐχόντων τέλος τοῦ ιγ'. καὶ ιστ'.

Σημ. α'.) Ἡ ἐκκοπὴ τῶν φύλλων ἐγένετο ὑπὸ κακοβούλου χειρὸς χάριν ἰσως τῶν ἐν ἀρχῇ λαμπρῶν κοσμημάτων, ὡς δηλοῦται ἐκ τοῦ ἔχοντος τὴν ἀρχὴν. Διότι τὸ χειρόγρα-

φον ὑπάρχει κάλλιστα διατετηρημένον καὶ πρὸ-αἰώνων στερεώτατα δεμένον, διότι ἐν τῷ πρώτῳ πίνακι ἐπὶ τῆς σανίδος ἐσημείωσέ τις τὸ ἔτος τῆς εἰς διάκονον καὶ πρεσβύτερον χειροτονίας του, ὅτι ἐγένετο ξ.ξη'. ἀπὸ κτίσεως κόσμου, ἤτοι 1580 μετὰ Χριστόν.

Σημ. β'.) Ἐν τῇ ἀρχῇ τῆς βίβλου προτάσσεται πίναξ περιέχων τὰς ἀρχὰς τῶν λόγων. Ἀφιερώθη δὲ τὸ παρὸν βιβλίον εἰς τὴν καθ' ἡμᾶς Ἱερὰν Μονὴν τοῦ Τιμίου Προδρόμου παρὰ τοῦ ἐνδοξοτάτου ἀρχοντος Ματθαίου Ἀγγέλου Παλαιολόγου τοῦ Καλοδιοικήτου, ὡς δηλοῦται ἐκ σημειώσεώς τινος κατακεχωρισμένης ἐν τῇ τελευταίᾳ σελίδι (ἐν τέλει τοῦ 10ου ἢ ἐν ἀρχῇ τοῦ 11ου αἰῶνος).

11

ΤΟΥ ΕΝ ΑΓΙΟΙΣ ΠΑΤΡΟΣ ΗΜΩΝ ΓΡΗΓΟΡΙΟΥ
ΑΡΧΙΕΠΙΣΚΟΠΟΥ ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΥΠΟΛΕΩΣ
ΤΟΥ ΘΕΟΛΟΓΟΥ ΛΟΓΟΙ 51

Ὡν οἱ 18 πρῶτοι εἰσιν οἱ αὐτοὶ τοῖς τῶν δύο προηγούμενων ἀριθμῶν, ἀλλὰ τινες ἐλλιπεῖς δι' ἐκκοπὴν φύλλων.

Αἱ ἐλλείψεις ἐν αὐτοῖς ἦσαν αἱ ἐξῆς: ἐκ τοῦ β' λόγου τοῦ εἰς τὸ Ἅγιον Πάσχα λείπει ἐν φύλλον μεμβράνης ἐν τῷ μέσῳ ἀντικατασταθὲν διὰ φύλλον χάρτου ἐν καιρῷ τοῦ δεσίματος, εἰς δ' καὶ ἐγράφησάν τινα ἐκ τῶν τοῦ ἀπολεσθέντος φύλλου. Εἰς τὸν γ' λόγον ἐκ τοῦ μέσου λείπουνσι δύο φύλλα: εἰς τὸν δ' λείπουνσι 5 ἐν τῷ μέσῳ εἰς δύο μέρη, ἐν δὲ φύλλον χάρτου παρενεβλήθη. Καὶ ὁ ε' δὲ ἐλλιπὴς ἐν τῷ μέσῳ ἔχων παρεμβεβλημένα 3 φύλλα ἐκ χάρτου. Καὶ ὁ στ' ὡσαύτως ἐλλιπὴς ἐν τῷ μέσῳ κατὰ 2 ἢ 3 φύλλα.

Αἱ ἐπιγραφαὶ ὁμῶς τινῶν ἐκ τῶν λόγων τούτων εἰσι πλη-
 ρέστεραι ἢ σαφέστεραι ὁ γ' π. χ. ἐπιγράφεται εἰς τὴν νέαν
 Κυριακὴν καὶ περὶ ἐγκαινίων. Ὁ δ' εἰς τὴν Πεντηκοστὴν καὶ
 τὸ Ἅγιον Πνεῦμα. Ὁ ζ' εἰς τοὺς λόγους καὶ εἰς τὸν ἐξωμότην
 Ἰουλιανὸν συμφοιτητὴν αὐτοῦ γενόμενον. Ὁ η' εἰς τὴν γεν-
 νησιν τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ. Ὁ ιβ' εἰς Γρηγόριον
 τὸν Ἐπίσκοπον Νύσσης ἀδελφὸν κτλ. καὶ ὁ ιε' ὅστις εἰς τὸν
 τόμον τοῦ 23οῦ ἀριθμοῦ εἶναι ἰστέ' κατὰ τὴν τάξιν εἰς τὴν
 πληγὴν τῆς χαλάζης καὶ τὸν πατέρα αὐτοῦ διὰ ταύτην σιω-
 πῶντα. Σημειούσθω δὲ ὡς δυσανάγνωστον ὅτι μετὰ τὴν ἐπι-
 γραφὴν τοῦ α' λόγου ἐπιφέρεται τὸ Ἐυλόγησον Δέσποτα.

Μετὰ τούτους ἔπονται οἱ ἐξῆς τριάκοντα πέντε λόγοι.

17. Ἀπολογητικὸς τῆς εἰς τὸν Πόντον φυγῆς ἕνεκα καὶ
 αὐθις ἐπανόδου διὰ τὴν τοῦ πρεσβυτέρου χειροτονίαν,
 ἐν ᾗ τί τὸ τῆς ἱερωσύνης ἐπάγγελμα λέγει καὶ ὁποῖον
 δεῖ εἶναι τὸν ἐπίσκοπον.
18. Πρὸς τοὺς καλέσαντας ἐν ἀρχῇ καὶ μὴ ἀπαντήσαντας
 μετὰ τὸν πρεσβύτερον ἐν τῷ Πάσχα (·)
19. Ἀπολογητικὸς εἰς τὸν αὐτοῦ πατέρα, συμπαραόντος
 αὐτῷ Βασιλείου, ἡνίκα ἐπίσκοπος ἐχειροτονήθη Σα-
 σίμων. Ναζιανζοῦ γὰρ ὁ πατὴρ αὐτοῦ ἦν, ἧς καὶ αὐτὸς
 ἤρξεν ἐκκλησίας.
20. Εἰς αὐτὸν καὶ τὸν πατέρα καὶ τὸν Μ. Βασιλείου
 μετὰ τὴν ἐπάνοδον τῆς φυγῆς, ἡνίκα ἔμελλον χειρο-
 τονεῖν αὐτὸν ἐπίσκοπον Σασίμων.
21. Εἰς αὐτὸν καὶ τὸν πατέρα ἡνίκα ἐπέτρεψεν αὐτῷ
 φροντίξαι τῆς Ναζιανζοῦ Ἐκκλησίας.
22. Εἰς τοὺς πολιτενομένους ἀγωνιῶντας καὶ τὸν ἄρχον-
 τα ὀργιζόμενον.
23. Εἰς Καισάριον τὸν αὐτοῦ ἀδελφὸν ἐπιτάφιος περιού-
 των ἔτι τῶν γονέων.
24. Εἰς τὴν ἰδίαν ἀδελφὴν Γοργονίαν ἐπιτάφιος.

25. Εἰς τὸν αὐτοῦ πατέρα ἐπὶ παρουσίᾳ Βασιλείου.
 26. Εἰρηνικοὶ πρῶτοι ἐπὶ τῇ ἐνώσει τῶν μοναζόντων με-
 τὰ τὴν σιωπὴν ἐπὶ παρουσίᾳ τοῦ πατρός.
 27. Εἰρηνικοὶ δεῦτεροι εἰ τὴν σύμβασιν, ἣν μετὰ στά-
 σιν ἐποιησάμεθα οἱ ὁμόδοχοι.
 28. Εἰς Ἡρώνα τὸν φιλόσοφον.
 29. Εἰς τὸν κατάπλου τῶν ἐξ Αἰγύπτου ἐπιδημησάντων
 30. Πρὸς Εὐνομιανούς καὶ περὶ θεολογίας συνδιάλεξις.
 31. Περὶ θεολογίας καὶ καταστάσεως Ἐπισκόπου.
 32. Περὶ θεολογίας.
 33. Πρὸς Εὐάγριον μοναχὸν περὶ θεότητος.
 34. Περὶ Τίου λόγος α'.
 35. » » » β'.
 36. Περὶ τοῦ ἁγίου Πνεύματος.
 37. Πρὸς Ἀρειανούς καὶ εἰς αὐτόν.
 38. Εἰρηνικὸς γ' λεχθεὶς ἐν Κων]πόλει ἐπὶ τῇ γενομένῃ
 τῷ λαῷ φιλονεικίᾳ περὶ ἐπισκόπων τινῶν διενεχθέν-
 των πρὸς ἀλλήλους.
 39. Περὶ τῆς ἐν διαλέξεσιν εὐταξίας καὶ ὅτι οὐ παντὸς
 ἀνθρώπου οὐδὲ παντὸς καιροῦ τὸ διαλέγεσθαι περὶ
 θεότητος.
 40. Εἰς αὐτὸν ἐξ ἀγροῦ ἐπιστὰς μετὰ τὰ κατὰ Μάξιμον.
 Ἄτελής ἐν τέλει δι' ἐκκοπὴν φύλλων.
 41. Ἀγνώστου ὑποθέσεως δι' ἄλλειψιν φύλλων ἐν ἀρχῇ
 καὶ τὸ παρατελευταῖον δὲ αὐτοῦ φύλλον ἐτέθη ἐν
 καιρῷ τοῦ δεσίματος μετὰ τὸ α' τοῦ ἐφεξῆς λόγου.
 42. Πρὸς Κλυδόνιον πρεσβύτερον.
 43. Πρὸς τὸν αὐτὸν κατὰ Ἀπολλινάριον.
 44. Πρὸς Νεκτάριον Ἀρχιεπίσκοπον Κων]πόλεως.
 45. Κατὰ Ἰουλιανοῦ στηλιτευτικὸς α'.
 46. Κατὰ τοῦ αὐτοῦ στηλιτευτικὸς β'.
- Σημ. Μετὰ 5 φύλλα ἀπὸ τῆς ἀρχῆς ἐπιγράφεται 42 κατὰ

τὴν τάξιν καὶ οὗτος ὁ ἀριθμὸς ἐξακολουθεῖ αὐξάνει εἰς τοὺς ἐφεξῆς λόγους. Ἄνω ὁμοίως τῆς ἀρχῆς ἐκάστου αὐτῶν σημειοῦται ἐκτὸς τούτου καὶ ὁ ἀριθμὸς τῆς πρώτης ὀρθῆς ἀριθμητικῆς σειρᾶς τῶν λόγων.

47. (καὶ 43 κατὰ τὸν νέον αὐξοῦντα ἀριθμὸν) εἰς τὴν χειροτονίαν Δοάρων(;) ὁμίλια δοθείσα Εὐλαλίῳ Ἐπισκόπῳ.

48. (44) Πρὸς Παρθένιον παραινετικός.

49. (45) Εἰς τὸ ρητὸν τοῦ Εὐαγγελίου τὸ «ὅτε ἐτέλεσεν ὁ Ἰησοῦς τοὺς λόγους τούτους μετῆρην ἀπὸ τῆς Γαλιλαίας εἰς τὰ ὄρια τῆς Ἰουδαίας πέραν τοῦ Ἰορδάνου καὶ τὰ ἐξῆς».

50. (46). Σημασία εἰς τὸν Ἰεζεκιήλ.

51. (47). Παράφρασις εἰς τὸν Ἐκκλησιαστήν.

Μετὰ τούτους τοὺς λόγους ἔπεται σύντομός τις ὕμνος εἰς Χριστὸν, οὗ ἡ ἀρχὴ «Σὲ καὶ νῦν εὐλογοῦμεν Χριστέ μου, Λόγε Θεοῦ».

Σημ. α'). Ἐν τέλει ὑπάρχει λίαν ἀνορθόγραφως μεταγενεστέρα σημείωσις εἰς τὸ περισέλιδον «τὸ παρὸν περικαλλές βιβλίον ὑπάρχει τῶν μεγαλομαρτύρων Θεοδώρων Μητροπολίτου Σερρών» καὶ κατωτέρω αὐτόθι εἰσὶ φύλλα ὁμοῦ 430 τοῦ παρόντος βιβλίου.

Σημειωτέον δὲ καὶ ὅτι τῶν ἀναγνωστῶν τις ἔγραψεν ἐν αὐτῷ πολλαχοῦ εἰς τὸ περισέλιδον τὸ «Σὴ» ἢ «ὄρα» ὅπου ἐνεποίησέ τι εἰς αὐτὸν ἐντύπωσιν. (Πιθανῶς τοῦ υἱοῦ αἰῶνος).

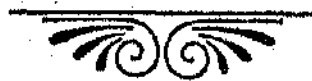
ΤΟΥ ΕΝ ΑΓΙΟΙΣ ΠΑΤΡΟΣ ΗΜΩΝ ΓΡΗΓΟΡΙΟΥ
ΤΟΥ ΘΕΟΛΟΓΟΥ ΑΡΧΙΕΠΙΣΚΟΠΟΥ
ΚΩΝΙΝΠΟΛΕΩΣ ΛΟΓΟΙ 25

Περιέχονται οὗτοι καὶ ἐν τῷ προηγουμένῳ τόμῳ, ἀλλὰ τινες κατὰ διάφορον τάξιν εἰσὶ δὲ οἱ ἐξῆς.

1. Ἀπολογητικὸς τῆς εἰς τὸν Πόνττον φυγῆς καὶ ἐκεῖθεν ἐπανόδου διὰ τὴν τοῦ πρεσβυτέρου χειροτονίαν, ἐν ᾧ τὸ τῆς Ἱερασύνης ἐπάγγελμα καὶ ὁποῖον δεῖ εἶναι τὸν ἐπίσκοπον.
2. Πρὸς τοὺς καλέσαντας ἐν ἀρχῇ καὶ μὴ ἀπαντήσαντας μετὰ τὸν πρεσβύτερον ἐν τῷ Πάσχα.
3. Ἐπιτάφιος εἰς τὸν πατέρα ἐπὶ παρουσίᾳ τοῦ Μεγάλου Βασιλείου.
4. Εἰς Καισάριον τὸν ἀδελφὸν ἐπιτάφιος.
5. Εἰς τὴν ἀδελφὴν Γοργονίαν ἐπιτάφιος.
6. Εἰρηνικὸς α'. ἐπὶ τῇ ἐνώσει τῶν μοναζόντων.
7. » β'. εἰς τὴν σύμβασιν, ἣν μετὰ τὴν στάσιν ἐποιησάμεθα οἱ ὁμόδοξοι.
8. » γ'. Εἰς Ἀμφιλόνεικον(;)
9. Εἰς Ἡρώνα τὸν φιλόσοφον ἐκ τῆς ἐξορίας ἐπανελθόντα.
10. Πρὸς τὸν κατάπλουν εἰς τοὺς ἀπ' Αἰγύπτου ἀποδημήσαντας.
11. Ἀπολογητικὸς εἰς τὸν ἑαυτοῦ πατέρα Γρηγόριον, συμπάροντος αὐτῷ Βασιλείου, ἡνίκα ἐπίσκοπος ἐχειροτονήθη Σασίμων.
12. Ἀπολογητικὸς εἰς τοὺς αὐτοὺς μετὰ τὴν ἐπάνοδον ἐκ τῆς φυγῆς.
13. Εἰς ἑαυτὸν καὶ τὸν γέροντα.
14. Πρὸς τοῦ πολιτευομένου ἀγωνιῶντα καὶ τὸν ἀρχοντα ὀργιζόμενον.
15. Περὶ τῆς εὐταξίας τῆς ἐν ταῖς διαλέξεσιν.
16. Εἰς τὸ ρητὸν τοῦ Εὐαγγελίου, ποῖον δὲ τοῦτο δὲν σημειοῦται. Εἶπε δὲ βεβαίως τὸ τοῦ 49 (45) λόγος τοῦ (24)11 ἀριθμοῦ «ὅτε ἐτέλεσεν ὁ Ἰησοῦς τοὺς λόγους μετῆρην ἀπὸ τῆς Γαλιλαίας εἰς τὰ ὄρια τῆς Ἰουδαίας πέραν τοῦ Ἰορδάνου κτλ.

17. Εἰς ἑαυτὸν ἐξ ἀγροῦ ἐπιστὰς μετὰ τὰ κατὰ Μάξιμον.
18. Πρὸς Κληδόμιον τὸν πρεσβύτερον ἐπιστολή.
19. Πρὸς τὸν αὐτὸν ἐπιστολή β'.
20. Πρὸς Νεκτάριον ἐπίσκοπον Κων]πόλεως ἐπιστολή.
21. Εἰς τὴν χειροτονίαν Δοάρων ὁμιλία ἐκδοθείσα Εὐλαλίῳ Ἐπισκόπῳ.
22. Σημασία εἰς τὸν Ἰεζεκιήλ.
23. Μετάφρασις εἰς τὸν Ἐκκλησιαστήν.
24. Κατὰ Ἑλλήνων καὶ κατὰ Ἰουλιανοῦ στηλιτευτικὸς α'.
25. Κατὰ Ἰουλιανοῦ στηλιτευτικὸς β' (πιθανῶς τοῦ ΙΑ' ἢ ΙΒ' αἰῶνος).

(ἀκολουθεῖ)

Ἡ ΚΥΡΑ ΒΑΣΙΛΙΚΗ ΚΑΙ ΤΟ ΠΑΤΡΙΑΡΧΕΙΟΝ

Α'.

Ἦθελον νὰ γράψω ὀλόκληρον μονογραφίαν περὶ τῆς Βασιλικῆς τοῦ Ἀλῆ Πασᾶ, ἀλλ' ὁ χαρακτήρ ἀπ' ἑνὸς τοῦ «Νέου Ποιμένος» καὶ ἀπ' ἑτέρου τὸ πολυάσχολον μου δὲν μοι τὸ ἐπιτρέπουσι· διὰ τοῦτο θὰ ἀναφέρω ὀλίγα μόνον περὶ τῆς παιδικῆς ἡλικίας αὐτῆς καὶ τῆς μετὰ ταῦτα εὐεργετικῆς αὐτῆς δράσεως διὰ νὰ φθάσω ταχύτερον εἰς τὸν σκοπὸν τοῦ παρόντος ἀρθροῦ μου, νὰ δημοσιεύσω δηλονότι πατριαρχικὰς τινὰς ἐπιστολάς περὶ αὐτῆς, τὰς ὁποίας εὗρον εἰς τοὺς Πατριαρχικοὺς Κώδικας καὶ ἐκ τῶν ὁποίων ἐπὶ μᾶλλον στηρίζεται ἢ ἀπ' ἀρχῆς σχηματισθεῖσα ἀγαθὴ ὑπόληψις περὶ αὐτῆς ὡς γυναικὸς ἀναδειχθείσης, κατὰ τοὺς κρισίμους ἐκείνους καιροὺς τοῦ τυράννου καὶ σκληροῦ σατραποῦ τῆς Ἡπείρου, προστάτιδος καὶ εὐεργέτιδος τῶν ἀτυχῶν ὁμοφύλων καὶ ὁμοδόξων τῆς.

Ὁ βίος τῆς Βασιλικῆς ἐνέχει τι τὸ μυθιστορηματι-

κόν· κατά τινος(1) ἦτο θυγάτηρ τοῦ Κίτσου Κονταξῆ ἐκ Πλησιβίτης μικροῦ χωρίου πλησίον τῶν Φιλιατῶν, εἰς τὸ Τμήμα Γηρομερίου τῆς ἐπαρχίας Παρομιθίας· γράφα δὲ τις Μαρίνα Τσάτσαινα ἔκλεψεν αὐτὴν ἑπταετίδα μόλις καὶ ἔφερεν εἰς τὸ σεράγιον τοῦ Ἀλῆ πασᾶ.

Κατ' ἄλλους καὶ δὴ κατὰ τὸν Ρουκουεβίλλ(2) ὅστις διατέλει κατὰ τὴν ἐποχὴν ἐκείνην, πρόξενος ἐν Ἰωαννίνοις καὶ εἶχε τὴν εὐκαιρίαν πολλὰ νὰ μάθῃ καὶ ἐξακριβώσῃ, ἡ Βασιλικὴ κατήγγετο πράγματι ἐκ Πλησιβίτης, οἱ κάτουκοι τῆς ὁποίας κατηγγέλθησαν εἰς τὴν Ὑψηλὴν Πύλιν ὡς κατασκευάζοντες καὶ θέτοντες εἰς κυκλοφορίαν κίβδηλα νομίσματα καὶ ὅτι ἡ Πύλη ἐπέστησε εἰς τοῦτο τὴν προσηχὴν τοῦ Ἀλῆ Πασᾶ ὄστις, ἀφορμὴν λαβὼν, μίαν ὥραϊαν προΐταν (κατὰ τὸ 1805) ἐπιτεθεὶς κατὰ τοῦ χωρίου ἔκασεν αὐτὸ, ἤρπασε πᾶν ὅ,τι πολῦτιμον εὔρε καὶ κατέσφαξε πολλοὺς τῶν κατοίκων καὶ θὰ κατέσφαξε τὸ τέρας πάντας ἀνευ τῆς ἐπεμβάσεως μιᾶς κορασίδος.

Βασιλικὴ ἐκαλεῖτο τὸ ἀσθενὲς αὐτὸ πλάσμα. Ἀπλὴ καὶ θαυμαστῶς ὥραϊα ἐν τῇ τρυφερότητι τῆς ἡλικίας της, φεύγουσα διὰ μέσου τῶν στρατιωτῶν κατέφυγε χωρὶς νὰ γνωρίζῃ, προσπίπτουσα εἰς τὰ γόνατα τοῦ δημίου τοῦ πατρὸς της καὶ τὸν ἐξώρχιζε νὰ ἱκετεύσῃ τὸν φοβερὸν Βεζύρη νὰ φεισθῇ τῆς μητρὸς καὶ τῶν ἀδελφῶν της.

(2) Ἱστορία Ἀλῆ Πασᾶ Σπ. Ἀραβιανινοῦ Ἱππερωτικὰ Μελετήματα Ἰωάννου Λαμπροῦδου σελ. 60 καὶ Λεξικὸν ἐγκυκλοπαιδικὸν Ν. Πολίτου εἰς τὴν λέξιν Βασιλική.

(2) Ρουκουεβίλλ Histoire de la régénération de la Grèce. Τόμ. 1 βιβλ. 2. Κεφ. 1.

— Ἐφένδιμ, ἔλεγε, ὁ πατήρ μου δὲν ὑπάρχει πλέον· λάβε θέσιν προστάτου δι' ἡμᾶς· δὲν ἐπράξαμέν τίποτε, τὸ ὁποῖον νὰ ἐπισύρῃ τὴν ὀργὴν τοῦ φοβεροῦ αὐτοῦ κυρίου ὅστις τὸν ἐφόνευσε. Εἴμεθα δυστυχησμένα παιδιὰ· ἡ μήτηρ μου δὲν τὸν προσέβαλε ποτὲ παραδίδομαι εἰς σὲ· παράλαβέ με δούλην σου. Ἴσως ἔχεις μικρὰ παιδιὰ τῆς ἡλικίας μου, μητέρα.

Καταληφθεὶς ὁ Ἀλῆς ὑπὸ ἀκουσίῳ ταραχῆς σύνεικνιθη καὶ σφίγγων τὴν ἀθῶαν καὶ τρυφερὰν παιδίσκην εἰς τὸ στῆθος του,

— Σύνελθε, εἶπε, ἀγαπητόν μου παιδίον, ἐγὼ εἶμαι ὁ κακὸς αὐτὸς Βεζύρης.

— Ὅχι ἀπῆντησεν ἡ μικρὰ, ὄχι σὺ εἶσαι καλὸς, ὁ καλὸς μου αὐθέντης.

— Ἐχε θάρρος κόρη μου, προσέθηκεν ὁ Ἀλῆς, εἰς τὸ ἐξῆς τὸ παλάτι μου θὰ εἶνε ἡ κατοικία σου· δεῖξε με τὴν μητέρα καὶ τοὺς ἀδελφούς σου· θέλω νὰ τοὺς σώσω· αἱ προσευχαί σου ἔσωσαν τὴν ζωὴν των.

Εἶπε καὶ ἀμέσως διέταξε νὰ παύσῃ ἡ σφαγὴ περισυλλέξας δὲ τοὺς συγγενεῖς τῆς Βασιλικῆς ἀπέστειλε διὰ πιστοῦ ἀνθρώπου του εἰς Ἰωάννινα. Πόσον θαυμαστῶς ἐνεργεῖ ἡ Θεῖα Πρόνοια! Ἡ Βασιλικὴ μόλις γνωρίσασα τὸν κόσμον ἀπέβη εὐεργετικὴ εἰς τὴν οἰκογένειαν καὶ τὸ χωρίον της, τὰ δαινοκαθήματα τοῦ ὁποίου ὁ Ἀλῆς ἐφιλοτιμήθη νὰ ἐπανορθώσῃ. Ἄλλ' ἡ κόρη αὐτῆ τῆς Πλησιβίτης ἐμελλεν νὰ ἀποβῇ, ὡς ἄλλω ἔσθῃ, παρήγορος ἀγγελος, προστάτις καὶ εὐεργέτις ὁλοκλήρου καταδυναστευομένου λαοῦ. Εἶνε γνωστὴ εἰς πάντας ἡ ὠμότης καὶ ἡ

ἀπανθρωπία α), τὸ ἀχαλίνωτον τῶν παθῶν καὶ ἡ αἰσχροὺς ψυχὴ τοῦ υἱοῦ τῆς Χάμκος(β).

Καὶ ὁμοίως ἡ Βασιλικὴ, ἀφ' ὅτου μάλιστα ἐγένετο σύζυγός του, διὰ τῆς ἠπιότητος, τῶν ἀρετῶν καὶ τῆς θερησκευτικῆς διαγωγῆς τῆς ἐδάμασε τὸν ἀκατοδάμαστον καὶ ἐχαλίνωσε τὸν ἀχαλίνωτον, λυτρώσασα ἐκ τῆς σφαγῆς τόσους καὶ τόσας κεφαλὰς χριστιανικῆς(γ). Τὴν εὐεργετικὴν ταύτην ἐπι-

(α). Τὰ ἀνοσιουργήματα, αἱ ἀπιστίαι, οἱ φόνοι καὶ αἱ κατὰστροφαι τοῦ βδελυροῦ τυράννου δὲν περιγράφονται τὴν φρίκην καὶ τὸν τρόμον τὸν ὁποῖον ἐπέπνευεν ὁ αἰμοχαρὴς καὶ ἀκόλαστος σατράπης, ἡ ἀγρία τίγρις κατὰ τὸν Βύρωνα, ἀπεκρυστάλλωσεν ὁ ἐθνικὸς ποιητὴς Βαλαορίτης εἰς τοὺς πρώτους στίχους τῆς «Κυρᾶ Φροσῦνης» του τοῦδε ἔξῃς :

Ἐπέσανε τὰ Γιάννινα σιγὰ νὰ κοιμηθῶντε,
ἐσβύσανε τὰ φῶτά τους, ἐκλείσανε τὰ μάτια.
Ἡ μάνα σφίγγει τὸ παιδί βαθεῖα στὴν ἀγκαλιά της,
Γιατ' εἶναι χρόνοι δύστηνοι καὶ τρέμει μὴ τὸ χάση.
Τραγοῦδι δὲν ἀκούεται, ψυχὴ δὲν ἀνασιτῆνει.
Ὁ ὕπνος εἶνε θάνατος, καὶ μνήμα τὸ κρεββάτι,
Κ' ἡ χώρα κοιμητήριον, κ' ἡ νύχτα ὄρημοκλήσι.

(β). Τὸ λάγνον καὶ τὸ ἀκόλαστον τοῦ Ἀλῆ Πασᾶ εἶνε παροιμιώδη. Τὰ ἀνάκτορά του περιέκλειον γυναῖκας μόνον ὑπὲρ τὰς τριακοσίας περικαλλεστάτας, τὰς ὁποίας κακοήθεις θεράποντες καὶ ταπεινοὶ καὶ δουλοπρεπεῖς ὑπήκοοι περισυνέλεγον χάριν αὐτοῦ ἐκ Χριστιανῶν, ὀθωμανῶν, Ἀλβανῶν καὶ Κιρκασίων. Τόσον δὲ ἀηδεῖς σκηναὶ ἐλάμβανον χώραν ἐντὸς τοῦ χαρμελίου του ὥστε ὡς λέγει Noughes εἶνε ὅπως ἀνοίκεια νὰ τὰς περιγράψῃ τις.

(γ) « Ἐν τῷ μέσῳ τῶν ἡδονῶν τοῦ χαρμελίου καὶ τῶν διαβατικῶν αὐτοῦ ἐρώτων, λέγει ὁ ἱστοριογράφος αὐτοῦ Σ. Ἀραβαντινός, ὁ Ἀλῆς ἐτρώθη ὑπὸ ἀληθινῶς ἐρωτος καὶ ὡς ἄλλος Ἡρακλῆς εἰς τοὺς πόδας τῆς Ὀμφάλης, προ-

ροὴν τῆς Βασιλικῆς ἐπὶ τοῦ νέου Φαλάριδος τῆς Ἡπειροῦ ἀνομολογοῦσι πάντες οἱ ἡμέτεροι οἱ γράψαντες περὶ αὐτῆς, ἀλλὰ καὶ αὐτοὶ οἱ ξένοί διακηρύττουσιν. Ὁ Ρον. R. Walsh, ὅστις τὴν ἐγνώρισε μεγάλην πλέον, τριακοντούτιδα περίπου, τὴν ὀνομάζει ὠραίαν καὶ κομψήν τῷ ὄντι γυναῖκα, ἣτις λέγει, μετεχειρίσθην τὴν ἐπὶ τοῦ Ἀλῆ ἐπιρροὴν της πάντοτε εἰς ἀγαθοεργίας.

Ὁ δὲ Σπυρίδων Ἀραβαντινός λέγει ὅτι «ἡ Βασιλικὴ ἐχουσα ἐπὶ τοῦ πνεύματος τοῦ Ἀλῆ μέγα κράτος καθὼς ἐκφραστικώτατα τὸ λέγει ὁ ποιητὴς τοῦ λαοῦ»

«Βασιλικὴ προσταῖει, Βεζύρη Ἀλῆ πασᾶ,
βάλε φωτιά στὰ τόπια κάψε τὰ Γιάννινα»

ἐγένισκε νὰ ποιῆται ἐπωφελεὴ καὶ σκόπιμον τῆ-ισχύος αὐτῆς χρῆσιν, δεξιώτατα δὲ ἐκμεταλλευσμένη διὰ τῆς συνθέσεως αὐτῆς τὰς ἀδυναμίας αὐτοῦ κατώρθωνε πολλοὺς νὰ διασώζῃ ἐκ τῆς σπάθης ἢ ἐκ τοῦ βρόχου τοῦ δημίου. Οἱ δὲ ἐν τῇ Αὐλῇ τοῦ Ἀλῆ συνετοὶ καὶ φιλοπάτριδες ἄνδρες, ὁ Μάνθος, ὁ Κολοβός, ὁ Τουρτούρης καὶ οἱ λοιποὶ, ἐν γνώσει ὄντες τούτου, προσοικειωθέντες τὴν Βασιλικὴν, μετεχειρίζοντο αὐτὴν πλὴν τῆς ἐξυπηρετήσεως τῆς φιλανθρωπίας καὶ εἰς ἐπιτυχίαν πολλὰς πολιτικῶν σκοπῶν, ὑψι-

σέπεσε καὶ οὗτος εἰς τοὺς πόδας ὠραίας καὶ θελκτικῆς γυναικός, γέρον ἤδη, καὶ ἐμαλάχθη ὑπὸ τῶν θεληγῶν αὐτῆς ὁ σκληροτέραν καὶ χάλυβος ἔχων καρδίαν. Ἡ γυνὴ ἣτις κατώρθωσέ νὰ καταστήσῃ τὸν Ἀλῆ ὑπογέριον ἦτο ἡ κυρὰ Βασιλικὴ, Κλίνων τὴν κεφαλὴν αὐτοῦ ἐπὶ τῶν γονάτων τῆς ἀγαπητῆς του ἐλησμονεῖ ἐν ταῖς γλυκαῖς αὐτῆς θαπειαῖς ὅλον τὸν ἄλλον κόσμον, ἐπὶ ὧρας δὲ ὀλοκλήρους ἔμενε ἐν τῇ θέσει ταύτῃ, ἀπολαμβάνων ἐκεῖ τὸν ὕπνον, ὅστις πανταχοῦ ἄλλοθι ἐφευγεν ἐπιμόνος αὐτόν.

στὴς ἐθνικῆς σημασίας καὶ ἐνδ. αἰφρόντος(3). Ἄλλὰ πρᾶγμα παράδοξον, ὃ ὄσον ἀπιστος τόσον καὶ θρησκομα- νῆς οὗτος τύραννος δὲν ἐβίασέ ποτε τὴν Βασιλικὴν νὰ ἀλλάξῃ τὸ θρησκευμά της. Ἐπὶ πολὺν καιρὸν τῇ ἐπέτρε- πε νὰ συγχάξῃ μυστικῶς εἰς ἐρημικὸν παρεκκλήσιον καὶ μόνον ἀφοῦ ἐγένετο σύζυγός του ἐδοκίμασε νὰ μετατρέψῃ αὐτὴν τῆς πατρῴας θρησκείας της· κατὰ τὰς διαχύσεις τῆς τρυφερότητός του καθιετέτευεν αὐτὴν νὰ ἀρνηθῇ τὸ βά- πτισμα καὶ νὰ δεχῆ τὴν πίστιν του ὑποσχόμενος νὰ τὴν ὑψώσῃ ὑπὲρ πάσης τὰς ὀδαλίσκας του. Ἄλλ' ἡ εὐσεβὴς χριστιανή :

— Ἄν ἠρνούμην, τῷ ἔλεγε, τὸν θεόν μου, καὶ ἐπρόδο- δον τὴν παρθένον μητέρα του, ἤτις ἐπροστάτευσε τὴν παι- δικήν μου ἡλικίαν, πῶς θὰ ἠδύνασο νὰ πιστεύσῃ εἰς τὴν ἀγάπην καὶ ἀφοσίωσιν γυναικὸς ἰκανῆς νὰ ὕψιάσῃ ἀγα- θὸν ἀνεκτίμητον δι' εὐτυχίαν φθαρτὴν καὶ πρόσκαιρον;

Ἡ ἀνέκκλητος αἴτη ἀπόφασις, λέγει ὁ ταῦτα ἱστορῶν *Rouquerville*(4), ἀντὶ νὰ ἐξοργίσῃ τὸν Ἄλῆν, ἠῤῥησε ἐπὶ πλέον τὸν ἔρωτά του δι' ἐκείνην τὴν ὁποίαν εἰδωλολατρικῶς ἠγάπα· ποτὲ πλέον δὲν τῇ ἀνέφερε περὶ τούτου, ἐπέ- τρεψεν μάλιστα ἵνα εὐλαβεῖς μοναχοὶ προσκομίζωσιν εἰς αὐτὴν συνεχῶς τὴν θείαν κοινωνίαν, τὴν ὁποίαν οὗτοι ἵνα ἀποκρύψωσιν ἀπὸ τοὺς βεβήλους ὀφθαλμοὺς τῶν εὐνοῦ- χων, περιέκλειον ἐντὸς διαφόρων καρπῶν. «Ὡς δὲ ἀναφέ-

(3) Στεφάνου Ἐξῆνου Ἡρωὶς τῆς Ἑλληνικῆς Ἰπαναστάσεως, σελ. 221. Σπουδ. Ἀραβαντινοῦ Ἱστορίαν Ἀλῆ πιασᾶ.

(4) Ἐνθα ἀνωτέρω τόμ. α'. Βιβλ. 2. Κεφ. 3.

ρει ὁ Ἀραβαντινὸς εἰς τὴν ἱστορίαν του μαθὼν ἐξ ἀφη- γήσεων τῶν περὶ τὸν Ἄλῆν ἐγκρίτων χριστιανῶν ὁσάκις ἦρχοντο εἰς Ἰωάννινα μοναχοὶ κομίζοντες τὴν ἱερὰν κάραν τοῦ ἱεραποστόλου Κοσμᾶ, τὸν ὁποῖον ἐγνώρισεν ὁ Ἄλῆς ὅτε ἐτι ἦτο ἄσημος Ἀλβανὸς καὶ ἰδιαιτέρως ἐσέβετο ὡς προειπόντα αὐτῷ τὸ μέλλον μεγαλεῖον του, προσεκάλει τοὺς μοναχοὺς παρ' αὐτῷ, τοὺς ὑπεδέχετο μετ' εὐλοβείας καὶ παρήγγειλλε νὰ περιέρχωνται ἀγιάζοντες τὰ δώματα τῆς Κυρᾶ Βασιλικῆς. Ἐπέτρεψεν ὡσαύτως εἰς αὐτὴν νὰ ἔχῃ ἰδιαιτερον προσευχητήριον πρὸ τοῦ ὁποίου καθ' ἐκάστην ἕκαις θυμιάμα εὐγνωμοσύνης πρὸς τὸν θεόν, αἱ ἀνεξερεῦ- νητοὶ τοῦ ὁποίου βουλαὶ τῇ ἐπέτρεψαν νὰ εἴνε ἡ σύντροφος τοῦ Βεζύρη διὰ νὰ ἀποβῇ ἡ συνήγορος τῶν δυστυχῶν.

Οὕτω διέρρευσε χρόνος ἰκανός. Παρατρέχω τόσα ἐν τῷ μεταξὺ συμβάντα, τόσα δράματα καὶ τόσας τρα- γωδίας, ἐν τῷ μέσῳ τῶν ὁποίων ἡ Βασιλικὴ πίστις πάν- τότε καὶ ἀφωσιωμένη εἰς τὸν Θεὸν παρέμεινε ἐπίσης πιστὴ εἰς τὸν προστάτην αὐτῆς, ὅστις καὶ εἰς αὐτὴν τὴν στιγμήν τῆς φρικώδους καταστροφῆς του πληγωμένος καὶ ψυχορραγῶν δι' αὐτὴν μόνον ἐσκέπτετο διατάξας τὸν πιστὸν αὐτοῦ Ἰσοχάδαρον ἢ, κατὰ τὸν Ἀραβαντινόν, τὸν Ἀθανάσιον Βάγιαν νὰ τὴν σφάξῃ διὰ νὰ μὴ πέσῃ εἰς τὰς χεῖρας τοῦ ἀμειλίκτου ἐχθροῦ του Χουρσίτ. Ἄλλ' ἡ Θεῖα Πρόνοια ἄλλως εἶχεν ὀρίσει. Ὁ Χουρσίτ ἐφεί- σθη τῆς τιμῆς καὶ τῆς ζωῆς της(5).

Ἀπέστειλεν αὐτὴν κατ' ἀρχὰς εἰς τὸ ὀλοστατικὸν Βονί-

(5) Rouquerville τόμ. γ'. Βιβλ. 7 Κεφ. 3.

λα και μετ' ὀλίγον (κατὰ φεβρουάριον τοῦ 1822) εἰς Κωνσταντινούπολιν, ὅπου εἶχεν ἤδη κομισθῆ ἔντος ἀργυρᾶς θήκης, καὶ ἡ κεφαλὴ τοῦ Ἄλλῃ(6).

B.

Ἡ Βασιλικὴ τί ἀπέγινεν ἐν Κων]πόλει; εὔρε χάριν πρὸ τῶν ὀφθαλμῶν τοῦ Σουλτάν Μαχμούτ καὶ τῆς Κυβερνήσεως αὐτοῦ ἡ ἀγαθὴ περὶ αὐτῆς ὑπόληψις τὴν ἔσωσε. Ὁ Rouquerville λέγει ὅτι διαταγῇ τοῦ Σουλτάνου ἐκλείσθη εἰς ἰδιαιτερον οἶκον ἀποξῶσα ἐκ τῆς ἐλεημοσύνης καὶ ὅτι ὁ ἀδελφὸς αὐτῆς Σίμος εὔρισκετο ἐπὶ κεφαλῆς τῶν ἐπαστατῶν τοῦ Πίνδου ἀνακριβῶς διότι ὡς θὰ ἴδωμεν, ὁ Σι-

(6) Ἡ κεφαλὴ τοῦ Ἄλλῃ κατ' ἀρχὰς μὲν παρεδόθη εἰς τοὺς Ἰσοχαραφούς (σώματοφυλάκας) τοῦ Χουρσίτ οἵτινες ἐπὶ δίσκου ἀργυροῦ καὶ διὰ πολυτίμου ὑφάσματος κεκαλυμμένου περιέφερον τῇ ἡμέρᾳ ἐκείνῃ, 25 Ἰανουαρίου, εἰς ἀπόσας τὰς οἰκίας, ἐν ταῖς ὁποίαις διέμενον αἱ Μουσουλμανικαὶ καὶ Χριστιανικαὶ ἐπισημότητες καὶ ἐπιδεικνύοντες αὐτὴν ἑλάμβανον τὸ λεγόμενον μπακτοσί. Μετὰ δὲ τοῦτο ταριχευθεῖσα ἀπεστάλη εἰς Κωνσταντινούπολιν ὅπου ἐπὶ ἑκατὰς ἡμέρας ἔμεινεν ἐκτεθειμένη εἰς δημοσίαν θέαν μετ' ἐπιγραφῆς ἰερασιατικῆς. Ἡ κεφαλὴ τοῦ Ἄλλῃ ὡς καὶ αἱ τῶν υἱῶν αὐτοῦ Βελῆ καὶ Μουχτάρ τοῦ Σααλῆ πασᾶ καθὼς καὶ τοῦ Μεχμέτ πασᾶ υἱοῦ τοῦ Βελῆ εἴτα ἠγοράσθησαν ὑπὸ τοῦ ἄλλοτε μυστικοσυμβούλου τοῦ Ἄλλῃ Σουλτάν ὑπὸ τοῦ ὁποίου ἐνεταφιάσθησαν μὲ ἐπιγραφὰς ἀντικρὺ τῆς Πύλης Σηλυβρίας, ὅπου ἀρχαῖς ἄρας ἴσως φαίνονται οἱ πέντε ἐπιτύμβιοι λίθοι (Σ. Ξένου Ἡρωὶς τῆς Ἑλλην. Ἐπαναστάσεως σελ. 221) καὶ Σπ. Ἀραβαντινοῦ Ἱστορία Ἄλλῃ Πασᾶ.

μος καθὼς καὶ ὁ κακὸς σύμβουλος τοῦ Ἄλλῃ πασᾶ Ἄθανάσιος Βάγιας, εὔρισκετο μετὰ τῆς Βασιλικῆς. Ὁ Στέφανος Ξένος ἀναφέρει ὅτι παρεχωρήθη εἰς αὐτὴν ἰδιαιτερον δωμάτιον παρὰ τὰ Πατριαρχεῖα ἐν τῷ ὁποίῳ ἔζημονάζουσα, οὐδέποτε ἐξερχομένη, ὁ δὲ Rev. R. Walsh λέγει ὅτι ἦτο τόσον πτωχὴ ὥστε ὁ Πατριάρχης ἠναγκάσθη νὰ ζητήσῃ τὴν συνδρομὴν τῶν χριστιανῶν τῆς Πρωτευούσης καὶ ὅτι καὶ εἰς αὐτὸν προσέφερον τὸν κατάλογον τῶν συνδρομῶν ἵνα συνεισφέρει(7). Προστίθησι δὲ ὁ Στέφανος Ξένος ὅτι μετ' ὀλίγους μῆνας ἡ Ὑψηλὴ Πύλη τῇ ἐπέτρεψε νὰ λάβῃ ἐξ Ἰωαννίνων ὄλα τὰ ἐνδύματά της, αἵτινα ὄντα μαργαροφόρα καὶ τιμαφόλιθα τῇ ἐνεποίησαν μικρὰν περιουσίαν. Ὁ Ν. Πολίτης(8) ἀκολουθῶν τὸν Ἀραβαντινὸν, ἀναφέρει ὅτι ἐκ Κων]πόλεως ὑπὸ τῆς Πύλης ἐξωρίσθη εἰς Προῦσαν, ὅθεν τὸ 1830 ἀπελύθη καὶ ἐπανῆλθεν εἰς Μεσολόγγιον παρὰ τῷ ἀδελφῷ της Γεωργίῳ Κίτσῳ, ἀνδρείῳ ὀπλαρχηγῷ διακριθέντι κατὰ τὴν ἐπανάστασιν, τοῦ ὁποίου δὲν ἐπέζησεν ἐπὶ πολὺ ἀποθανοῦσα τὸ 1835 ἐν Αἰτωλικῷ καὶ τέλος πάλιν ὁ Στέφανος Ξένος ἀναφέρει ὅτι ἡ Βασιλικὴ ἐν τῷ Αἰτωλικῷ βαθμηδὸν ἐδόθη εἰς τὴν μέθην διὰ νὰ λησμονήσῃ τὰ παρελθόντα μεγαλεῖα της, λυπηρὸν δὲ, ἐπιλέγει, νὰ προσθέσωμεν ὅτι τὰ ἔσχατα τῆς γυναικὸς ταύτης κατέστρεψαν πᾶσαν ρομαντικὴν καὶ θελξίνουσαν εἰκόνα, ἣν τὸ παρελθὸν αὐτῆς ἀναντιρροήτως ἐμπνέει(9).

(7) Ἡρωίδα Ἑλλην. ἐπαναστάσεως ἐνθα ἀνωτέρω

(8) Λεξικὸν ἐγκυκλοπαιδικὸν καὶ Σ. Ἀραβαντινοῦ Ἄλλῃ πασᾶς σελίς 452.

(9) Καὶ ὁ Ἀραβαντινὸς ἐπίσης ἀναφέρει ὅτι καθ' ἃ ἐξ' ἀφη-

Δὲν γνωρίζω κατὰ πόσον ἡ τελευταία αὕτη πληροφορία τοῦ συγγραφέως τῆς Ἡρωίδος τῆς Ἑλληνικῆς Ἐπαναστάσεως καὶ ἡ ἀφήγησις τῆς θυγατρὸς τοῦ Τουρτούρη εἶνε βάσιμος καὶ ἂν ἐπιμαρτυρεῖται καὶ ὑπὸ ἄλλων ιστορικῶν. Τὰ πατριαρχικά ἔγγραφα τὰ ὁποῖα ἔχω ὑπ' ὄψιν μου, ἐπανορθοῦντα ἐν πολλοῖς ἐσφαλμέναις πληροφορίας, μᾶς παρουσιάζουν τὴν Βασιλικὴν κατὰ πάντα ἀξίαν τῆς καλῆς αὐτῆς φήμης, ἐφελκυσσασαν μὲν τὴν εὐμένειαν καὶ φιλανθρωπίαν, τὴν δικαίαν εὐνοίαν καὶ προνοητικὴν διάθεσιν τοῦ ὑψηλοῦ δοβλετίου, τὴν ἐκτίμησιν ὃδὲ καὶ συμπάθειαν τριῶν Πατριαρχῶν διὰ τὸν Χριστιανικὸν ζῆλον καὶ τὴν φρόνησιν τῆς τιμωτάτης αὐτῶν πνευματικῆς θυγατρὸς.

Ἡ πρώτη πατριαρχικὴ ἐπιστολὴ ἀπευθύνεται πρὸς τὸν Μητροπολίτην Ἰωαννίνων Γαβριὴλ τὸν Γιάγκαν τὸν ἀπὸ Λαρίσσης μετατεθέντα εἰς Ἰωάννινα(10).

γῆσεως ἔχει τῆς θυγατρὸς τοῦ Γ. Τουρτούρη ἡ Βασιλικὴ παρὰ τὰ ἔσχατα τοῦ βίου της ἔτη εἶχεν ὑποπέσει εἰς τὴν οἰνοποσίαν, καὶ ὅτι μετέβη δις εἰς Ναύπλιον ἐπὶ Κυβερνήτου, φέρουσα περιβολὴν ὀθωμανίδος εἶχε δὲ καταστῆ ἀγνωρίστος σχεδὸν ἢ ἔξοχος ἐκεῖνη καλλονῇ, τὸ ἀγγελικὸν της πρόσωπον εἶχεν ἀπολέσει τὴν στυλινότητα καὶ διαφάνειαν τῆς ἐπιδερμίδος διαυλακωθεῖσης ἐκ τῶν ρυτίδων προῆρου γήρατος ἕνεκα τοῦ καίθους τῆς οἰνοποσίας. «Βίος τοῦ Ἀλῆ Πασᾶ ἐνθα ἀνωτέρω».

(10). Τοῦ Γαβριὴλ τούτου ἀνεμιά ἦτο ἡ περιώνυμος διὰ τὸν τραγικὸν αὐτῆς θάνατον Εὐφροσύνη, ἢ «Κυρὰ Φροσύνη» τῶν δημοτικῶν ἀσμάτων· κατὰ τὸ ἔτος 1801 τῆ 10 Ἰαννουαρίου δ' Ἀλή πασᾶς εὐκαιρίαν λαβὼν τὴν ἀποδημίαν τοῦ υἱοῦ αὐτοῦ Μουκτάρ ἑραστοῦ τῆς Εὐφροσύνης τῆς ὡραιότερας μεταξὺ τῶν ἐν

Ὁ Μητροπολίτης Γαβριὴλ πολλαχῶς εὐεργετηθεὶς ὑπὸ τῆς Βασιλικῆς, γινώσκων δὲ ὑπὲρ πάντα ἄλλον ὅσο ἐπραξεν αὕτη ὑπὲρ τῶν ἀτυχῶν χριστιανῶν ἐξέτιμα ὑπερ-

Ἰωαννίνοις γυναικῶν ἤρπασεν αὐτὴν ἐκ τῶν ἀγκυλῶν τῶν δύο τρυφερῶν αὐτῆς τέκνων, ἐν τῇ μέσῃ τῆς νυκτός, ὅτε ἐκοιμάτο ἀμέριμνος ἐν τῇ οἰκίᾳ τοῦ ἀνδρὸς αὐτῆς Δημητρίου Βασιλείου, ἀποδημοῦντος τότε δι' ἐμπορικῆς υποθέσεως εἰς Βενετίαν. Ταυτοχρόνως ἤρπᾶγησαν ἐκ τῶν ἰδίων οἰκιῶν καὶ ἕτεραι 16 γυναῖκες χριστιανῶν αἱ πλέον διεφθορῆσαι ἢ ἄποκτοι καὶ μετὰ δύο ἡμέρας ἅπασαι ἔρριφθησαν εἰς τὴν λίμνην καὶ ἀπεπνύγησαν. Τὴν φρικτὴν ταύτην καὶ θηριωδεστάτην πράξιν ἐξετέλεσεν ὁ τύραννος ἐπὶ τῇ λόγῳ ὅτι αἱ γυναῖκες ἐκεῖναι διέφθειραν τὴν ἡθικὴν τῶς υἱῶν αὐτοῦ. (Χρονογραφία τῆς Ἡπείρου ὑπὸ Π. Α. Π. ἔκδοσ. Ἀθην. 1853 σελ. 118).

Ὁ Ἀριστοτέλης Βαλαωρίτης εἰς τὸ ἀθάνατον ποιήμα του «Κυρὰ Φροσύνη» θαυμασιώτατα περιγράφει τὸ τραγικὸν αὐτὸ δράμα· ἀναφέρω τοὺς πρώτους στίχους τῶν προλεγομένων τοῦ ποιήματος,

«Φυσάει Βορειᾶς, φυσάει Θρακιᾶς· τ' εἶν' τὸ κακὸ ποῦ ἐγένη!

Στὰ Γιάννινα στὴ λίμνη;

Δέτε κυράδες θάλασσαις τ' εἶν' τὸ κακὸ ποῦ ἐγένη!

Ἐπνίξανε ταῖς δεκαφτὰ μὲ τὴν Κυρὰ Φροσύνη.

Ἄχ! χαλασμός ποῦ ἐγένη!

Ἡ κοσμιότης τῶν ἡθῶν τῆς πόλεως Ἰωαννίνων ἦτο ἀξέπαινος ἀλλ' ὁ αἰσχροβίος ἐκεῖνος ἡγεμῶν καὶ οἱ ἀντάξιοι αὐτοῦ υἱοὶ συνετέλεσαν ἵνα εἰς τὴν σεμνὴν ἄλλοτε πόλιν ταύτην, φαινῶνται πράξεις ἐπίμεμπτοι καὶ κακοήθειαι καὶ φραυλότητες· ἐντεῦθεν ἡ ὑπερηφάνεια καὶ ἡ πολυτέλεια, τὰ ὁποῖα συνετέλεσαν εἰς τὴν κατὰστρο-

βαλλόντως τόσον διὰ τὰς ἀγαθοεργίας της ὅσον καὶ διὰ τὸν χριστιανικὸν ζῆλον καὶ τὴν φρόνησίν της· δι' ὃ καὶ εἰς αὐτὸν ἀποτείνεται ὁ Πατριάρχης Χρῦσανθος συνιστῶν ὅπως ἐπιστατήσῃ εἰς ὅσα ἡ Εὐγενεία της τῷ ἔγραψε περὶ τῶν ἰδίων αὐτῆς καὶ ἀτομικῶν ὑποθέσεων καὶ δώσῃ τὸ ἀπαιτούμενον πέρασ μετὰ τῆς ἀναγκαίας προσοχῆς καὶ δεούσης εὐκρινείας καὶ φιλοτιμίας. Ἐκ τῆς ἐπιστολῆς ταύτης μανθάνομεν ὅτι ἡ Βασιλικὴ ἐφελκύσασα τὴν ἰδιαιτέραν εὐμένειαν τοῦ κραταιοῦ δοβλετίου καὶ τὴν ἀνακτορικὴν φιλανθρωπίαν ἅμα τῇ ἐλεύσει της εἰς Βασιλεύουσαν παρεδόθη εἰς τὰ Πατριαρχεῖα, ἐντὸς τῶν ὁποίων ἐν καὶ ἡμῶν ἔτος διέμεινε, πατριαρχεύοντος Ἀνθίμου τοῦ Γ', ἀναλόγως ἀξιουμένη περιθάψεως καὶ περιποιήσεως αὐτῆ καὶ οἱ μετ' αὐτῆς, καὶ ὅτι ἤδη ἐπινεύσει τοῦ κραταιοῦ δοβλετίου ἡτοιμάσθη ὑπὸ τοῦ Πατριάρχου ἀρμοδιώτερος τόπος, ὁσπῆτιον ἀνετον καὶ εὐρύχωρον πλησίον τῶν Πατριαρχείων μὲ ὄλα τὰ χρειώδη, διὰ τὴν ἀπυλαμβάνῃ τὴν προσήκουσαν περιποίησιν καὶ ἀνεσιν μετὰ τῆς ἀναλόγου ἀσφαλείας καὶ τιμῆς. Ἀλλὰ συνάμα ἐκ τῆς ἐπιστολῆς ἐξηγεῖται πλήρως καὶ ἡ πρὸς τὴν Βασιλικὴν ἰδιαιτέρα εὐνοία τῆς Κυβερνήσεως, ἀφοῦ ἡ ἀτυχὴς ἐξηναγκάσθη νὰ ἀφιερῶσιν εἰς τὴν ἀνακτορικὴν φιλανθρωπίαν τὴν μεγάλην περιουσίαν της, ἀφεθεῖσα καθ' ὀλοκληρίαν εἰς τὸ ἔλεος τοῦ Πατριαρχείου καὶ τῶν χριστιανῶν.

φήν τῆς πόλεως καθὼς λέγει καὶ τὸ λαϊκὸν δίστιχον
 «Τὰ Γιάννινα χαλάσανε ἀπὸ τὴν περιφάνεια
 τί βάνανε ἢ Γιαννιώτισσες τὰ λαχοργιὰ φουστάνια».

ΕΠΙΣΤΟΛΗ ΠΡΩΤΗ (11)

ΧΡΥΣΑΝΘΟΣ ἐλέω Θεοῦ Ἀρχιεπίσκοπος Κων(σταντινουπό)λεως
 Νέας Ρώμης καὶ Οἰκουμενικὸς Πατριάρχης.

Ἱερότατε Μητροπολίτα Ἰωαννίνων, ὑπέρτιμε καὶ ἔξαρχε πάσης Κερκύρας, ἐν ἀγίῳ πνεύματι ἀγαπητὲ ἀδελφὲ καὶ σπλετουργέ τῆς ἡμῶν Μετριότητος κύρ Γαβριὴλ, χάρις εἴη τῇ αὐτῆς ἱερότητι καὶ εἰρήνῃ παρὰ Θεοῦ. Καὶ ἐκ τῶν προκαταχικῶν μας γραμμάτων καὶ ἐξ αὐτῶν τῶν πραγμάτων ἐπληροφορήθη ἡ φίλη ἡμῶν Ἱερότης της, ὅτι τὸ ὑψηλὸν καὶ κραταιὸν δοβλέτι, καθ' ἣν ἔχει ἀγαθοποιὸν θέλησιν, διετέθη μὲ εὐμένειαν καὶ φιλανθρωπίαν εἰς τὰ τῆς κυρίας Βασιλικῆς τοῦ ὑψηλοτάτου ποτὲ Ἀλῆ πασᾶ καὶ κατὰ τοῦτο ἐπαυεπαύθη ἡ εὐγένειά της μέχρι τοῦ νῦν εἰς τὰ Πατριαρχεῖα, ἀναλόγως ἀξιουμένη περιθάψεως καὶ περιποιήσεως. Ἀτὰ ταῦτα καλῶς γνωρίζοντες καὶ ἡμεῖς καὶ φιλοτιμούμενοι περὶ τῆς τελειότερας καὶ προσφορωτέρας ἡσυχίας της καὶ ἀνέσεως, ἐφροντίσαμεν μετὰ τὴν ἐλέω θείῳ ἀνάβασιν ἡμῶν ἐπὶ τὸν ἀγιώτατον πατριαρχικὸν Ἀποστολικὸν καὶ Οἰκουμηνικὸν θρόνον, καὶ ἀδεία καὶ ἐπινεύσει τοῦ κραταιοῦ δεβλετίου, ἡτοιμάσαμεν ἀρμοδιώτερον περὶ τῆς εὐγενείας της τόπον, ὁσπῆτιον ἀνετον καὶ εὐρύχωρον πλησίον τῶν Πατριαρχείων μὲ ὄλα τὰ χρειώδη, ὅπου μετόκησεν ἡ εὐ-

γένεια μετὰ τῶν ἀνθρώπων της, διὰ τὰ ἀπολαμβάνη τὴν προσήκουσαν περίποίησιν καὶ ἀνεσιν μετὰ τῆς ἀναλόγου ἀσφαλείας καὶ τῆς τιμῆς. Ταῦτα γοῦν ὡς εὐχάριστα καὶ πρὸς τὴν φιλίην ἡμῖν Ἱερότητά σου, ἅτε δὴ ἀγαθὰ φρονήματα ἔχουσιν πρὸς τὴν εὐγένειάν της διὰ τὸν χριστιανικὸν της ζῆλον καὶ φρόνησιν, γράφοντες εἰδοποιούμεν διὰ τῆς παρούσης πατριαρχικῆς ἡμῶν ἐπιστολῆς καὶ ἀκολούθως προτρεπόμεθα, ὅπως ἐπιστατήσας εἰς ὅσα ἡ εὐγένειά της εἶχε σοι γράψῃ περὶ ἰδίων της καὶ ἀτομικῶν ὑποθέσεων, δώῃ τὸ ἀπαιτούμενον πέρασ μετὰ τῆς ἀγκαίως προσοχῆς καὶ δεούσης εὐκρινείας καὶ φιλοτιμίας, ὡς περὶ πνευματικῆς θυγατρὸς, φερόμενος ἀναλόγως μετὰ τὴν πρὸς τὴν εὐγένειάν της εὐμένειαν τοῦ κραταιοῦ δοβλετίου καὶ ἀνακτορικῆν φιλανθρωπίαν, εἰς τὴν ὁποίαν ἀφιέρωσε πάντα τὰ κατ' αὐτὴν καὶ μετὰ τὴν σύμφωνον τῆς Ἐκκλησίας διάθεσιν διὰ τὰ μένη καὶ ἡ εὐγένειά της εὐχάριστος καὶ ὑπόχρεως διὰ τὴν φιλότιμον ἐπιμέλειαν καὶ προθυμίαν τῆς φιλίης ἡμῖν Ἱερότητός της καὶ ταῦτα μὲν ἐπὶ τοσοῦτῳ ἀδελφικῶς ἢ δὲ τοῦ Θεοῦ χάρις καὶ τὸ ἄπειρον ἔλεος εἶη μετ' αὐτῆς.

(ὕπ. † Κωνσταντινουπόλεως καὶ ἐν Κῶ ἀδελφός

αὐκδ' Σεπτεμβρίου

Κατὰ τὸ αὐτὸ ἔτος τῆ 5 Ὀκτωβρίου 1824 ὁ Πατριάρχης Χρυσάνθος ἀπέστειλεν εἰς τὸν Μητροπολίτην Γρεβενῶν Ἀνθιμον ἐπιστολὴν συνιστῶν αὐτῷ τὴν Μαρίαν δούλην τῆς Βασιλικῆς, ἐπιστρέφουσαν εἰς τὴν πατρίδα της ἀδείᾳ τῆς εὐγενείας της· ἀγνοῶ ἂν ἡ δούλη οὕτη διεδοραμάτισεν ἰδιαίτερον πρόσωπον κατὰ τὴν τόσω

δραματικὴν καὶ τραγικὴν ἐκείνην ἐποχὴν· ἀφίνω τὴν ἐξακριβώσιν τούτου εἰς τοὺς ἀσχολουμένους περὶ τὴν ἱστορίαν τοῦ Ἀλῆ πασᾶ καὶ τῆς Ἡπείρου, τοῦτο μόνον παρατηρῶ ὅτι καὶ τότε ὡς καὶ σήμερον οἱ Ἀρχιερεῖς ἦσαν πενέστατοι ἀναγκαζόμενοι πρὸς συντήρησιν αὐτῶν τὰ συνάπτωσι δάνεια καὶ παρ' αὐτῶν ἔτι τῶν δούλων (12)

ΕΠΙΣΤΟΛΗ ΔΕΥΤΕΡΑ

ΧΡΥΣΑΝΘΟΣ ἑλέω Θεοῦ Ἀρχιεπίσκοπος Κων(υ)πόλεως
Νέας Ρώμης καὶ Οἰκουμενικὸς Πατριάρχης

Ἱερώτατε Μητροπολίτα Γρεβενῶν, ἐν ἀγίῳ πνεύματι ἀγαπητῆ ἀδελφῆ καὶ συλλειτουργῆ τῆς ἡμῶν μετριότητος κύρ Ἀνθιμε χάρις εἶη τῇ σῇ Ἱερότητι καὶ εἰρήνῃ παρὰ Θεοῦ. Ἡ τὴν παρούσαν πατριαρχικὴν ἡμῶν ἐπιστολὴν συνεπιφερομένη Μαρία τοῦνομα, δούλη χρηματίσασα παρὰ τῇ ἐνταῦθα κυρίᾳ Βασιλικῇ τοῦ ποτὲ Ἀλῆ πασᾶ τῇ ἀδείᾳ τῆς εὐγενείας της ἐπιστρέφει ἤδη εἰς τὴν πατρίδα της, ἐπαρχίαν τῆς Ἱερότητός σου διὰ τὰ μένη κοντὰ εἰς τοὺς ἀδελφούς της εἰς τὸ μαυρομάτι καὶ τὰ περιθάλλεται ὑπ' αὐτῶν. Ταύτην γοῦν τὴν Μαρίαν κατ' ἀξίαισιν τῆς κυρίας της συνιστῶντες τῇ Ἱερότητί σου, ἐντελλόμεθα ὅπως ἐλθοῦσαν δεχθῆς εὐμενῶς καὶ συστήσῃς εἰς τοὺς ἀδελφούς της, ὡς εἴρηται διὰ τὰ ἔχη τὴν ἀναγκαίαν ἐπίσκεψιν, ἀπολαμβάνουσα καὶ τὴν φιλό-

(12) Κώδιξ πατριαρχ. 15 σελ. 231.

στοργὸν ἀρχιερατικὴν προστασίαν τῆς ἱερότητός σου. Ἐπειδὴ δὲ ἡ ἰδίᾳ δικαιούται λαμβάνειν δύο χιλιάδες γρόσια παρὰ τοῦ θεοφιλεστάτου ἐπισκόπου Τρίκκης κατὰ τὴν περίληψιν καὶ τῆς ἀνὰ χεῖρας τῆς φερομένης χρεωστικῆς τῆς θεοφιλίας του ἁμολογίας γράφομεν αὐτῇ διὰ τὴν ἐξοφλήσῃ πρὸς αὐτὴν ἀπροφασίστως καὶ ἡ ἱερότης σου δὲ θέλης προσπαθήσῃς οἷς οἶδας τρόποις καὶ δύνασαι διὰ τὴν ἀποδοθῶσιν αὐτῇ πρὸς περιθάλψιν της οὕτω ποιήσῃς προθύμως καὶ φιλοτίμως, ὥστε τὴν ἐχῆς αὐτὴν διὰ βίου εὐχάριστον καὶ ἐπαινετὴν τῆς φιλοστοργου καὶ πνευματικῆς σου διαθέσεως, ἵνα καὶ ἡ τοῦ Θεοῦ χάρις εἴῃ μετὰ τῆς ἱερότητός σου.

(ὕπ.) † Κωνσταντινουπόλεως καὶ ἐν Χῶ ἀδελφός

ρακδ' ὀκτωβρίου ε'.

Ἡ τρίτη ἐπιστολὴ(13) ἀποστέλλεται μετὰ δύο ἔτη κατὰ Νοέμβριον τοῦ 1826 ὑπὸ τοῦ Πατριάρχου Ἀγαθαγγέλλου εἰς τοὺς ἱερεῖς καὶ προκρίτους τῶν χωρίων Παρακαλάμου(14). Ἐξ αὐτῆς μανθάνομεν ὅτι ἡ εὐνοία καὶ προνοητικὴ διάθεσις τοῦ ὑψηλοῦ δοβλετίου ἐπεξετείνεται καὶ ἐπὶ τῆς λοιπῆς οἰκογενείας τῆς Κυραῆς Βασιλικῆς καὶ πρὸ πάντων ἐπὶ τοῦ ἀδελφοῦ αὐτῆς Σίμου,

(13). Κώδιξ 162 σελ. 242.

(14). Παρακάλαμος ἡ κάλαι χώρα τῆς Ἠπείρου Κεσσηνῆ περιλαμβάνουσα ὅλην σχεδὸν τὴν νῦν ἐπαρχίαν τῶν Φιλιατῶν καὶ τὰ πρὸς δυσμὰς τοῦ Καλαμᾶ μεσημβρινώτερα χωρὰ τῶν Κουρηνίων (Χρονολογία Ἠπείρου σελ. 125).

ὅστις δὲν εὐρίσκετο ὡς θέλει ὁ *Rouqueville* ἐπὶ κεφαλῆς τῶν ἐπαναστατῶν τοῦ Πίνδου, ἀλλ' ἐφιλοξενεῖτο μετὰ τῆς ἀδελφῆς του ἐν τοῖς Πατριαρχείοις περιθαλπόμενος μετὰ κάθε ἀνεσιν. Εἶνε φανερόν ὅτι τόσον ὁ κύριος Σίμος ὡς καὶ οἱ λοιποὶ ἐν τῇ πατρίδι οἰκεῖοί του ἠδυνήθησαν τὴν διατηρήσασιν ἱκανὰ πράγματα καὶ κτήματα ἀποτελοῦντα, ὡς φαίνεται, σημαντικὴν περιουσίαν, τὴν ὅποیان ἐπωφθαλμίων οἱ συμπατριῶται των ἵνα μὴ λοιπὸν τὰ κτήματα ταῦτα ἐνοχλῶνται καὶ ἐπηρεάζωνται παρ' οὐδενὸς τῶν συνεχχωρίων κατοίκων, ἐγράφη ἡ παρούσα τρίτη ἐπιστολὴ συνωδὰ καὶ τῷ ἐπὶ τούτῳ ἐκδοθέντι ὑψηλῷ κυβερνητικῷ ὀρισμῷ.

ΕΠΙΣΤΟΛΗ ΤΡΙΤΗ

ΑΓΑΘΑΓΓΕΛΟΣ ἐλέω Θεοῦ Ἀρχιεπίσκοπος Κων(σταντινου)πόλεως
Νέας Ρώμης καὶ Οἰκουμενικός Πατριάρχης.

Εὐλαβέστατοι Ἱερεῖς, καὶ ὀσιώτατοι Ἱερομονάχοι, τιμιώτατοι καὶ χρήσιμοι πρόκριτοι καὶ λοιποὶ ἀπαξάπαντες ἐλλογημένοι Χριστιανοὶ κάτοικοι τῶν χωρίων Παρακαλάμου, τέσσα ἐν κυρίῳ ἀγαπητὰ τῆς ἡμῶν μετριότητος, χάρις εἴη ἡμῖν καὶ ἀγάπη παρὰ Θεοῦ, παρ' ἡμῖν δὲ εὐχὴ εὐλογία, καὶ συγχώρησις. Εἶναι εἰς ὅλους σας γνωστὴ ἐκ πολλῶν παραδειγμάτων ἡ δικαία εὐνοία καὶ προνοητικὴ διάθεσις τοῦ ὑψηλοῦ δοβλετίου τῶν τιμιωτάτων ἀθθενδῶν μας πρὸς τὴν οἰκογένειαν τῆς τιμιωτάτης κυρίας Βασιλικῆς τοῦ ποτε ὑψηλοτάτου Ἀλλήπασα, ὅχι μόνον εἰς τὸ τὴν περιθάλπηται ἐνταῦθα μετὰ κάθε ἀνεσιν μετὰ τοῦ ἀνταδελφοῦ της κύριου Σίμου, ἀλλὰ καὶ οἱ αὐτόθι οἰκεῖοι αὐτῶν τὴν ἀπολαμβάνουσι τῆς

αὐτῆς προστασίας, ἐπεκτεινομένης καὶ εἰς τὰ αὐτόθι κτήματα, καὶ πράγματα αὐτῶν διὰ τὰ μὴ ἐνοχλῶνται, καὶ ἐπηρεάζωνται παρ' οὐδενὸς τῶν κατοίκων συνεγχωρίων. Ἐπὶ τούτῳ καὶ ἐξεδόθη ἤδη ὑψηλὸς βασιλικὸς προσκυνητὸς ὄρισμὸς, ἀποφαινόμενος τὴν ἀνενόχλητον κατάστασιν τῶν αὐτόθι κτημάτων αὐτῶν καθὼς ἐκ τοῦ ἰδίου παρουσιασθέντος θέλετε πληροφορηθῆ. Γράφοντες δὲ καὶ ἡμεῖς διὰ τῆς παρουσίας πατριαρχικῆς ἡμῶν ἐπιστολῆς, κατ' αἴτησιν τοῦ εἰρημένου κῦρ Σίμου, υἱοῦ ἡμῶν ἐν πνεύματι ἀγαπητοῦ, ἐντελλόμεθα καὶ ἐπιτάττομεν ὑμῖν, ὅπως πληροφορούμενοι καλῶς τὰς ἐννοίας τοῦ ὑψηλοῦ προσκυνητοῦ ὄρισμοῦ, τὰ προσέχητε καλῶς καὶ εἰς τὸ ἐξῆς, καὶ τὰ μὴν ἤθελε κατ' οὐδένα τρόπον παρεκτραπήτε καὶ ἐπηρεάζητε ἢ τοὺς αὐτόθι οἰκείους καὶ ἀνθρώπους τοῦ ρηθέντος κῦρ Σίμου, ἢ τὰ κτήματα αὐτοῦ καὶ ζῶα, ἢ ἄλλην οἰανδήποτε ἐνόχλησιν καὶ βλάβην καὶ ζημίαν προξενήσητε ἀπ' ἐναντίας τοῖς ἐν τῷ ὑψηλῷ ὄρισμῷ ὀριζομένοις καὶ ἀποφαινόμενοις, καθότι ὅσοι καὶ ὅποιοι ἐξ ὑμῶν φανῶσιν ἀντιτασσόμενοι, καὶ τολμήσωσιν ἀμέσως ἢ ἐμμέσως τὰ προξενήσωσιν τὴν παραμικρὰν ἐνόχλησιν καὶ βλάβην αὐτοῖς, ἃς ἠξέυρωσι καλῶς ὅτι προσκρούοντες τῇ ἐννοίᾳ τοῦ ὑψηλοῦ, γνωστοὶ γενόμενοι, θέλουν καθυποβληθῆ ὑπὸ τὴν πρέπουσαν παιδείαν πρὸς σωφρονισμόν αὐτῶν καὶ παράδειγμα τῶν ἐπιλοίπων. Ὅθεν πρὸς ἀποφυγὴν παντὸς ἀπευκταίου προσέχοντες καλῶς, ποιήσατε καθὼς συμφώνως τῷ ὑψηλῷ ὄρισμῷ γράφοντες παρακελευόμεθα, καὶ μὴ ἄλλως ἐξ ἀποφάσεως, ἵνα καὶ ἡ τοῦ Θεοῦ χάρις εἴη πᾶσιν ὑμῖν.

αἰκιστ' Νοεμβρίου 1826.

† Ὁ Κωνσταντινουπόλεως καὶ ἐν Χριστῷ εὐχέτης.

Τοῦ αὐτοῦ περιεχομένου εἶνε καὶ ἡ τετάρτη ἐπιστολή ὑπὸ ἡμερομ. 1ης φεβρουαρίου 1826 πρὸς τὸν ἠγούμενον τῆς ἐξαρχίας Γηρομερίου κῦρ Ἀγάπιον, ἐντελλόμενον ὅπως αὐτοπροσώπως μεταβῆ εἰς ἕν ἑκαστον χωρίον τοῦ Παρακαλάμου καὶ ἀναγνώσῃ τὴν προηγουμένην ἐπιστολὴν ἐπὶ κοινῇ ἀκροάσει καὶ συμβουλευσῇ τὰ δέοντα, ἵνα μὴ προσκρούσῃ τῇ ὑψηλῇ κυβερνητικῇ διαταγῇ καὶ δοκιμάσῃ τὰ ἐπίχειρα τῆς ἰδιορρυθμίας αὐτῶν ἐξ ἀποφάσεως.

ΕΠΙΣΤΟΛΗ ΤΕΤΑΡΤΗ

ΑΓΛΘΑΓΓΕΛΟΣ ἐλέω Θεοῦ Ἀρχιεπίσκοπος Κων/πόλεως

Νέας Ρώμης καὶ Οἰκουμενικὸς Πατριάρχης.

Ὅσιώτατε ἠγούμενε κῦρ Ἀγάπιε, καὶ ἐπίτροπε τῆς ἡμετέρας πατριαρχικῆς ἐξαρχίας Γηρομερίου, τέκνον ἐν κυρίῳ ἀγαπητὸν τῆς ἡμῶν μετριότητος. Ἐπειδὴ ἐξεδόθη προσφάτως ὑψηλὸς βασιλικὸς προσκυνητὸς ὄρισμὸς, ἀποφαινόμενος τὸ τὰ μὴν ἐνοχλῶνται, καὶ ἐπηρεάζονται παρ' οὐδενὸς τῶν κατοίκων συνεγχωρίων τοῦ Παρακαλάμου, καὶ λοιπῶν αὐτόθι, οἱ οἰκείοι καὶ ἀνθρωποι τοῦ ἐνταῦθα ἡμετέρου κατὰ πάντα υἱοῦ ἀγαπητοῦ κῦρ Σίμου, μήτε τὰ κτήματα καὶ πράγματα αὐτοῦ, καθὼς ἐκ τῆς ἐννοίας τοῦ ὑψηλοῦ ὄρισμοῦ πληροφορηθῆσιν καὶ ἡ ὁσιότης σου, διὰ τοῦτο κατ' αἴτησιν τῆς εὐγενείας ταυγράφομεν συμφώνως τοῖς ρηθείαι συνεχωρητοῖς Χριστιανοῖς διὰ τῆς περικλεισμένης πατριαρχικῆς ἡμῶν ἐπιστολῆς διεγείροντες τὴν ἀπαραίτητον προσοχὴν τῶν εἰς τὰ διὰ τοῦ ὑψηλοῦ ὄρισμοῦ ἐπιτασσόμενα. Γράφοντες δὲ

καὶ τῇ ὁσιότητί σου διὰ τῆς παρουσίας, ἐντελλόμεθα καὶ παραγγελλόμεν σοι ἀμεταθέτως, ὅπως ἅμα τῷ ἐγχειρισθῆναι σοὶ τὴν πρὸς ἐκείνους ἐκκλησιαστικὴν ἡμῶν ἐπιστολὴν, ἀπέλθῃ ὁ ἴδιος προσωπικῶς πρὸς ἕνα ἕνα τῶν εἰρημένων χωρίων καὶ ἀναγνώσῃ αὐτὴν ἐπὶ κοινῇ ἀκροάσει τῶν ἐγκατοίκων ἐμπνεύσῃ εἰς τὰς διανοίας αὐτῶν τὰ διαλαμβανόμενα συμφώνως τῷ ὑψηλῷ ὀρισμῷ, ἵνα προσέχωσι τοῦ λοιποῦ καὶ νὰ μὴν ἠθέλετολμήσωσι καθ' οἷον δὴ τινὰ τρόπον νὰ προσξενήσωσι τὴν παραμικρὰν ἐνόχλησιν, καὶ βλάβην καὶ ἐπιθεσίαν τοῖς οἰκίοις τοῦ κ. Σίμου, ἢ τοῖς πράγμασι καὶ κτήμασι αὐτοῦ πληροφορῶν αὐτοὺς, ὅτι ἐὰν φανῶσι τινες ἀντιδιαθεθειμένοι τοῖς διὰ τοῦ ὑψηλοῦ ὀρισμοῦ ἀποφαινομένοις, προσκρούοντες μεγάλως, θέλουσι δοκιμάσῃ τὰ πύχειρα τῆς ἰδιορρυθμίας αὐτῶν ἐξ ἀποφάσεως. Οὕτω ποιήσον προθύμως καὶ ἐπιμελῶς καθὼς σοὶ γράφοντες παρακελευόμεθα, ἵνα καὶ ἡ τοῦ Θεοῦ χάρις εἴη μετὰ τῆς ὁσιότητός σου.

ῤωσσὶ. Νοεμβρίου 1826.

† Ὁ Κωνσταντινουπόλεως καὶ ἐν Χριστῷ εὐχέτης.

Παρέλειψα προηγουμένως νὰ σημειώσω ὅτι κατ' αἰτησίαν τοῦ κ. Σίμου τῆ 15 Μαΐου 1826 ἀπεστάλη ὑπὸ τοῦ Πατριάρχου Ἀνθίμου καὶ ἕτερα ἐπιστολή (15) πρὸς τὸν Μητροπολίτην Ἰωαννίνων Γαβριὴλ καὶ τὸν ἐπίσκοπον Δρυϊνουπόλεως Γαβριὴλ ἐντελλομένη ὅπως τὸ συναποσταλὲν ἐσωκλείστωσιν συνοδικὸν ἀφοριστικὸν γράμμα ἀναγνώσωσιν ἐπ' ἐκκλησιῶν εἰς ἐπήκοον πάντων ἀνευ

ἀναβολῆς ἢ δυσκολίας καὶ προφάσεως πρὸς διάλυσιν πάσης ὑπονοίας ἢ εὐλόγως συνέλαβεν ἡ τιμιότης τοῦ ὁ κ. Σίμος κατὰ τοῦ βεβλη καὶ ἐπιστάτου αὐτοῦ Ἀναγνώστου Χαρίτου. Χάριν τῆς ἐπιτοπίου Ἱστορίας ἐθεώρησα καλὸν νὰ δημοσιευθῇ καὶ αὕτη ἐλυπηθῆν ὅμως μὴ δυνηθεῖς νὰ ἀνεύρω ἐν τοῖς ἀρχείοις τὴν ἐπιστολὴν τοῦ Πατριάρχου Ἀνθίμου πρὸς τὸν Μητροπολίτην Ἰωαννίνων περὶ ἧς ὁμιλεῖ ἡ πρώτη ἐπιστολὴ τοῦ Πατριάρχου Χρυσάνθου ἐξ αὐτῆς θὰ ἠδυνάμιθα ν' ἀρυσθῶμεν ἰκανὰς πληροφορίας σχετικὰς μετὰ τὴν ἀφιξίν τῆς Βασιλικῆς εἰς Βασιλεύουσαν καὶ τὴν παράδοσιν τῆς εἰς τὰ Πατριαρχεῖα ἰσως ἄλλος εὐτυχέστερός μου δυνήσῃ νὰ ἀνεύρω καὶ ταύτην.

ΕΠΙΣΤΟΛΗ ΠΕΜΠΤΗ

ΑΝΘΙΜΟΣ ἐλέω Θεοῦ Ἀρχιεπίσκοπος Κωνσταντινουπόλεως
Νέας Ῥώμης καὶ Οἰκουμενικὸς Πατριάρχης

Ἰεράτατε Μητροπολίτα Ἰωαννίνων, ὑπέριτε καὶ ἔξαρχε πάσης Κερκύρας κ. Γαβριὴλ καὶ Θεοφιλέστατε ἐπίσκοπε Δρυϊνουπόλεως κ. Γαβριὴλ, ἐν ἀγ. πνεύματι ἀγαπητοὶ ἀδελφοὶ καὶ συλλειτουργοὶ τῆς ἡμῶν Μετριοτήτος χάρις εἴη ἡμῖν καὶ εἰρήνη παρὰ Θεοῦ. Διὰ τῆς παρουσίας πατριαρχικῆς ἡμῶν ἐπιστολῆς, προτροπόμεθα καὶ παραγγελλόμεν ὑμῖν ἐκκλησιαστικῶς, ὅπως τὸ διεθυνόμενον εἰς χεῖρας σας ἡμέτερον πατριαρχικὸν καὶ συνοδικὸν ἀφοριστικὸν γράμμα κατ' αἰτησίαν τοῦ κυρίου Σίμου ἐκδοθῆν διὰ τῆς ὡς οὕτως ἔχει φωνῆς, καὶ πραγματευό-

μενον τὴν διάλυσιν πάσης ὑπονομίας, ἣν εὐλόγως συνέλαβεν ἡ τιμιότης του κατὰ τοῦ προσδιορισμένου, βεβλη καὶ ἐπιστάτου αὐτοῦ, Ἀναγνώστου Χαρίτου, καθὼς καὶ ἐξ αὐτοῦ τοῦ γράμματος πληροφορηθήσεσθε ἐντελέσκειρον, αὐτὸ γοῦν ἐντελλόμεθα ὑμῖν, ὅπως παραλαβόντες ἐνεργήσητε ἐπ' ἐκκλησιῶν εἰς ἐπήκοον πάντων ἀνευ ἀναβολῆς ρινος, ἢ δυσκολίας καὶ προφάσεως, ὅτι ἡ κρίσις τοῦ Θεοῦ ἐστίν· οὐ ἡ χάρις εἶη μεθ' ἡμῶν.

† Κωνσταντινουπόλεως καὶ ἐν Χῳ ἀδελφός

ρωκδ' Μαΐου ιε'.

Ἄλλ' ἂν ἀπωλέσθη ἡ ἐπιστολὴ τοῦ Πατριάρχου Χρυσάνθου εὐτυχῶς σώζεται ἐτέρα ἐπιστολὴ τοῦ Πατριάρχου Ἀγαθαγγέλου ὑπὸ ἡμερομ. 10ης 8)βρίου 1829 ἀπευθυνομένη πρὸς αὐτὴν ταύτην τὴν Βασιλικήν. Ἄγνωστον διὰ ποίαν αἰτίαν, τὸ ὑψηλὸν δοβλέτι ἐθεώρησε σκόπιμον ν' ἀποσταλλῆ εἰς ὑπερορίαν καὶ δὴ δεινὴν τὴν ἀπὸ πολλοῦ ἐν τοῖς Πατριαρχείοις φιλοξενουμένην Βασιλικήν. Πότε ἔλαβε χώραν ἡ ἐξορία δὲν γινώσκομεν ἀκριβῶς· πάντως ὁμοῦ μετὰ τὴν 16 Ν]βρίου 1826 χρονολογίαν τῆς πρὸς τὸν ἔξαρχον Γηρομερίου ἐπιστολῆς τοῦ Πατριάρχου Ἀγαθαγγέλου. Ἄγνωστος ἐπίσης ὁ τόπος τῆς ἐξορίας τῆς καὶ λέγει μὲν ὁ Ἀρσβαντινὸς καὶ ὁ Ν. Πολίτης ὅτι ἐξωρίσθη εἰς Προῦσαν ἀλλ' ὡς παρετήρησεν (16) ὁ χρηματίας πρότερον Ἀρχιερατοφύλαξ ἀείμνηστος Πελαγωνίας Ἰωακείμ ὁ Φορόπουλος, ἡ Βασι-

(1) Περιγραφικὸν εὐρετήριον τῶν Πατριαρχικῶν Κωδίκων τομ. α' σελ. 637.

λικὴ ἦν ὑπερορίος ἐν Διδυμοτείχῳ. Ἐκ τῆς τοιαύτης δὲ ἐξορίας εὐτυχῶς ἀπηλλάγη ἡ πολυπαθὴς κόρη τοῦ Κίτσου κνοντὰ εἰς τὰς λοιπὰς φιλανθρώπους χάριτας καὶ ἐλέη, ὅσα καθ' ἐκάστην πηγάζουσιν ἀπὸ τὸ ἰναγέτι, τῇ ἔγραφεν ὁ Πατριάρχης καὶ τὴν ἀπειρον εὐσπλαγχνίαν τοῦ κραταιοτάτου καὶ δικαιοτάτου ἡμῶν βασιλέως καὶ τῆς ὁποίας καὶ ἦδη κατ' αὐτὰς εἶδομεν λαμπρὰ παραδείγματα συναριθμεῖται καὶ ἡ ὑπὲρ τῆς εὐγενείας τῆς μεγαλοπρῆς ἐπις πρόνοια καὶ κερῖμν . . . ἵνα μὲνη δηλονότι ἐλευθέρῃ καὶ ἀπηλλαγμένη τοῦ περιορισμοῦ αὐτῆ καὶ οἱ μετ' αὐτῆς» πρὸς τοῦτο ἐξεδόθη καὶ ἐπίσημος βασιλικὸς ὀρισμός, ὅστις καὶ ἀπεστάλη τῇ ἐξορίστῳ διὰ τοῦ γνωστοῦ αὐτῆς Καχβετζῆ τῶν Πατριαρχείων Κώστα· προσθέτει δὲ ὁ Πατριάρχης ὅτι διατάχθη νὰ τῇ διαμηνύσῃ ὅπως μὴ ἔλθῃ εἰς Βασιλεύουσαν ἀλλὰ διὰ Καλλιπόλεως ἢ Ραιδέστου μεταβῆ εἰς τὴν πατρίδα τῆς· ἐκ τούτου ἐξήγαγεν, φαίνεται ὁ ἀείμνηστος Φορόπουλος τὸ συμπέρασμα—ὅτι ἐξωρίσθη ἡ Βασιλικὴ εἰς Διδυμοτείχον. Τὸ δὲ ἰναγέτι καὶ ἡ ἀπειρος εὐσπλαγχνία τοῦ Σουλτάνου καὶ ἡ μεγαλοπρεπῆς πρόνοια καὶ τὸ κερῖμ, τῶν ὁποίων τὸ Πατριαρχεῖον, κατὰ τὰς ἡμέρας ἐκείνας, εἶδε λαμπρὰ δεῖγματα, ἐξηγεῖται πληρέστατα, ἀν λάβωμεν ὑπ' ὄψιν, ὅτι τότε ἀκριβῶς, λήξαντος τοῦ Ρωσσοτουρκικοῦ πολέμου, συνωμολογήθη εἰρήνη, ἀποτέλεσμα τῆς ὁποίας ἦτο ἡ δι' ὑψηλοῦ ὀρισμοῦ ἐπιβράβευσις ἀμνηστίας εἰς πάντας τοὺς Ραγιαδες, ὅσοι ἐν καιρῷ τοῦ πολέμου ἐπολιτεύθησαν ἀντικυβερνητικῶς, ἐντεῦθεν καὶ ἡ ὑπὸ τοῦ Πατριάρχου Ἀγαθαγγέλου ἀπολυθεῖσα ἐγκύκλιος ὑπὸ ἡμερομην. 1 Δεκεμβρίου 1829 πρὸς τὸν Μητροπολίτην Διδυμοτείχου, Ἀδριανουπόλεως, Βιζύης καὶ λοιποὺς ἀρχιερεῖς τῆς Θράκης, προτρέπουσά αὐτοῖς ὅπως κοινοποιήσωσι πανταχοῦ τῆς

ἐπαρχίας των τὸν συναποστελλόμενον ὑψηλὸν ὄρισμόν πρὸς ἐπάνοδον εἰς τὰς ἐστίας των τῶν φυγάδων (17).

ΕΠΙΣΤΟΛΗ ΕΚΤΗ

ΑΓΘΑΓΓΕΛΟΣ ἐλέω Θεοῦ Ἀρχιεπίσκοπος Κ πόλεως
 Νέας Ρώμης καὶ Οἰκουμενικὸς Πατριάρχης

Εὐγενεστάτη καὶ ἡμετέρα περισπούδαστὲ θύγατερ κυρία Βασιλικὴ τὴν εὐγένειάν της ἐκ ψυχῆς εὐχόμενοι πατρικῶς ἠδιστα προσαγορεύομεν. Ἐξῆς ὑγιαίνουσα καὶ πανευημεροῦσα, μετὰ μακροβιότητος καὶ ἐπιτεύξεως πάντων τῶν ἂν ἐφίεται σωτηριωδῶν ἀγαθῶν. Κοντὰ εἰς τὰς λοιπὰς φιλανθρώπους χάριτας καὶ ἐλέη, ὅπου καθ' ἐκάστην πηγάζουσιν ἀπὸ τοῦ ἰναγέτι, καὶ τὴν ἄπειρον εὐσπλαγχνίαν τοῦ κραταιοτάτου καὶ δικαιοτάτου ἡμῶν βασιλέως, καὶ τῆς ὁποίας καὶ ἤδη κατ' αὐτὰς εἶδομεν λαμπρὰ δέγματα, συναριθμεῖται ἀνάμφιβόλως καὶ ὑπὲρ τῆς εὐγενείας της μεγαλοπρεπῆς πρόνοια, καὶ κερέμι, αὐτῇ λέγομεν ἢ ἀπὸ τῆς δεινῆς ὑπερορίας ἀπαλλαγῆ της, τὴν ὁποίαν ὁ πρὸ ὀλίγου ἐκδοθεὶς, καὶ πρὸς ἡμᾶς ἀποσταλεὶς πλήρης ἐπιεικίας, καὶ συμπαθείας ὑψηλὸς βασιλικὸς προσκυνητὸς ὄρισμὸς ἀποφαίνεται ὀριζόμενος ἵνα μείνη ἐλευθέρη, καὶ ἀπηλλαγμένη τοῦ αὐτόθι περιορισμοῦ ἧτε εὐγένειά της, καὶ ὁ κύρ Ἀθανάσιος Βάγιος, καὶ ὁ αὐτάδελφός της κύρ Σίμος, οἱ ἐν

πάσιν ἀγαπητοὶ ἡμῶν υἱοὶ, οὓς καὶ εὐχόμεθα πατρικῶς ἐκ ψυχῆς. Ὅθεν καὶ συγχαιρῶντες τῇ εὐγενείᾳ της ἀποστέλλομεν ἐπίτηδες τὸν ἡμέτερον καχβετζὴν Κώσταν, γνωστόν της ἀποκομίζοντα, καὶ φέροντα αὐτῇ τὸν ὑψηλὸν ὄρισμόν καὶ διὰ τῆς παρουσίας σχετικῆς ἡμῶν ἐπιστολῆς προτροπόμεθα τῇ αὐτῆς εὐγενείᾳ, ὅπως δόξαν ἀνατρέπουσαν τῇ θείᾳ προνοίᾳ ἀνατείνῃ χεῖρας ἰκέτιδας ὑπὲρ τοῦ ὑψηλοῦ καὶ κραταιοῦ δοβλετίου, (οὗ τὸ κράτος εἴη ἀήττητον καὶ θριαμβεῦον εἰς τοὺς αἰῶνας.) Ἐφεξῆς δὲ εἰδοποιούμεν τῇ εὐγενείᾳ της, ὅτι ἐπροστάχθημεν νὰ τῇ διαμηνύσωμεν, ὅπου νὰ διευθύνῃ τὸν δρόμον της εἰς τὴν φίλην πατρίδα της, χωρὶς νὰ ἔλθῃ εἰς τὴν Βασιλεύουσαν ἀλλὰ ἀφοῦ, ἐμφανισθέντος αὐτόθι ἐνθα δεῖ τοῦ ὑψηλοῦ ὄρισμοῦ, λάβῃ τὸ ἐκένθερον τῆς ἀνχωρήσεώς της, θέλει μεταβῆ ἢ εἰς τὴν Κάλλιπόλιν, ἢ εἰς Ραιδεστόν, καὶ ἐκεῖθεν νὰ κινήσῃ διὰ τὴν πατρίδα της κατὰ τὴν ὑφυλὴν προστάγην, μετὰ τοῦ αὐτάδελφου της, καὶ τοῦ κύρ Ἀθανάση. Ὁ πανάγαθος Θεὸς ὁ τῶν καθ' ἡμᾶς φιλάνθρωπος προνοητής, εἴθε εὐχόμεθα ἐκ ψυχῆς, νὰ τὴν διατηρήσῃ ἀνωτέραν πάσης ἐνοδίου κακουχίας καὶ νὰ τὴν κατευοδώσῃ αἰσίως εἰς τὴν φίλην πατρίδα της, χαριζόμενος αὐτῇ τε καὶ τοῖς περὶ αὐτὴν ὑγιείαν διηνεκῇ, καὶ ἄλυπον εὐδαιμονίαν, καὶ πάντων σωτηριωδῶν αἰτημάτων τὴν ἐπιτυχίαν, πρὸς χαρὰν καὶ ἡμῶν καὶ εὐχαρίστησιν, τὴν ὁποίαν μὴ διαλείπη ἀξιούμεν παρέχουσα ἡμῖν διὰ συνεχῶν γραμμάτων της, δηλωτικῶν τῆς ὑγιείας της, ἧς τὰ ἔτη εἴησαν παρὰ Θεοῦ, ὅτι πλείστα, πανευτυχῇ, καὶ πανευδαίμονα.

ἀακθ' Ὀκτωβρίου ι'.

† Ὁ Κωνσταντινουπόλεως ἐν Χριστῷ Εὐχέτης.

(17) Περιγραφικὸν εἰρητήριον Πατριαρχικῶν Κωδίκων τομ. α' σελ. 665.

Ἰδιαίτερον ἐντύπωσιν μοῦ προξενεῖ ἡ λεπτότης μεθ' ἧς ὁ Πατριάρχης γράφει πρὸς τὴν ἐξόριστον ἀποκαλῶν αὐτὴν περισπούδαστον θυγατέρα καὶ εὐχόμενος ἐκ ψυχῆς, ἵνα ὁ πανάγαθος Θεὸς διατηρῇ αὐτὴν ἀνωτέραν πάσης ἐνοδίου κακουχίας καὶ νὰ τὴν κατευδώσῃ αἰδίως εἰς τὴν φίλην πατρίδα τῆς χαριζόμενος αὐτῇ ὑγίαιαν διηνεκὴ καὶ ἄλυπον, εὐδαιμονίαν καὶ πάντων τῶν σωτηριωδῶν αἰτημάτων τῆς ἐπιτηχίαν πρὸς χαρὰν αὐτοῦ καὶ εὐχαρίστησιν τὴν τοιαύτην δὲ χαρὰν καὶ εὐχαρίστησιν ἀξιοῖ νὰ μὴ διαλείπῃ παρέχουσα αὐτῷ διὰ συνεχῶν γραμμάτων δηλωτικῶν τῆς ὑγείας τῆς· ἡ τοιαύτη τοῦ Πατριάρχου στοργικὴ μέριμνα ἀποτελεῖ ὁμολογουμένως διὰ τὴν εὐνοουμένην τοῦ Ἁγίου Πάσᾶ — τὴν Κυρᾶ Βασιλικὴν — τὸν καλλίτερον ἔπαινον ἐξ ὧσων ἐγράφησαν ὑπὲρ αὐτῆς.

Ἐγγραφον ἐν τοῖς Πατριαρχείοις κατὰ Ἰανουάριον τοῦ 1920.

† Ὁ Μ. Πρωτοσύγκελλος ΑΘΗΝΑΓΟΡΑΣ

Η Ε Π Ι
ΤΗΣ ΕΝΔΗΜΟΥΣΗΣ ΣΥΝΟΔΟΥ ΕΠΙΔΡΑΣΙΣ
ΤΗΣ ΕΝΙΨΥΣΙΟΥ
ΠΑΤΡΙΑΡΧΙΚΗΣ ΣΥΝΟΔΟΥ

Ἐν τῷ Α' τόμῳ τοῦ «Νέου Ποιμένος» (σελ. 51 κ. ἐξ.) στηριχθέντες μὲν ἐπὶ τινος μαρτυρίας Ματθαίου τοῦ Βλαστάρεως (Σύντ. 5' σελ. 448 κ. ἐξ.) ἰσχυρισθημεν, ὅτι κατὰ τὸν ΙΓ' αἰῶνα ἔπαυσεν ἡ ἐνιαυσία πατριαρχικὴ σύνοδος ἐκ τινος δὲ χωρίου πατριαρχικοῦ καὶ συνοδικοῦ γράμματος τοῦ Κ]πόλεως Φιλοθέου (1354) πρὸς τὸν μητροπολίτην Κιέβου Ἀλέξιον (*Acta Patr. C]ni A'* σελ. 339) ἐξηγώμεν τὸ συμπέρασμα, ὅτι μετὰ τὴν παῦσιν τῆς ἐνιαυσίου πατριαρχικῆς συνόδου τοὺς κανόνας αὐτῆς *mutatis mutandis* ἐζήτουν νὰ ἐφαρμόσωσιν ἐπὶ τῆς ἐνδημούσης συνόδου. Ἐνῶ δηλονότι ἀρχικῶς τῆς ἐνδημούσης μεταχρον οἱ ἐν Κ]πόλει τυχαίως παρεπιδημοῦντες, νῦν ὄφειλον χάρι αὐτῆς νὰ ἔρχονται καὶ ἐκ τῶν ἐπαρχιῶν τῶν, ὅν τρόπον ἐφόσον ὑφίστατο ἡ ἐνιαυσία πατριαρχικὴ σύνοδος ἤρχοντο εἰς αὐτὴν ἀπαξ τοῦ ἔτους (Ἰούνιον ἢ Σεπτέμβριον). Ἐπειδὴ ὅμως ἡ ἐνδημοῦσα ἦτο σχεδὸν διαρκῆς, δὲν ἦτο ἀνάγκη νὰ προσέρχωνται εἰς ὄρισμένον μῆνα τοῦ ἔτους, ἀλλ' ἤδυναντο νὰ προσέρχωνται εἰς οἰανδήποτε ἐποχὴν.

Τὰ συμπεράσματα ἡμῶν ταῦτα, περὶ τῶν ὁποίων τότι ἀφήσαμεν νὰ ὑπανοηθῶσιν ἀμφιβολίαι τινές, ὑποστηρίζονται ὑπὸ χωρίων βυζαντινῶν συγγραφέων, ἅτινα βραδύτερον ἐπέσυραν τὴν προσοχὴν ἡμῶν καὶ τὰ ὁποῖα παραθέτομεν ἐνταῦθα. Νικηφόρος ὁ Γρηγοράς (ἔκδ. Βόννης τόμ. Α') περὶ τοῦ κατὰ τὸ ἔτος 1289 εἰς τὸν πατριαρχικὸν θρόνον τῆς Κωνσταντινουπόλεως ἀνελθόντος Ἀθανασίου τοῦ Ἀ' πληροφοροεῖ ἡμᾶς, ὅτι οὗτος ἔχων ὑπ' ὄψιν, ὅσα ὁ προκάτοχος αὐτοῦ Γεώργιος ὁ Κύπριος ὑπέφερεν ἐκ τῶν ἐν Κωνσταντινουπόλει παρεπιδημούντων ἀρχιερέων, ἐσκέφθη νὰ ἐξασφαλίσῃ ἑαυτὸν, προλαμβάνων ἐντεῦθεν πᾶσαν καθ' ἑαυτοῦ ἐνέργειαν. Διὰ τοῦτο «τοὺς μὲν ἐντὸς εὐρεθέντας τῆς Κωνσταντινουπόλεως, οἷας δὴ τινος ἐνεκα, χρείας, εἰς τὰς οἰκίας ἑκαστον μητροπόλεις ἀπέπεμψεν, ἐκεῖ τὸ λείπον τοῦ βίου διατελέσοντας· ὡς μὴ ἐνταῦθά φησι καθήμενοι συρράπτοιέν τι κατ' ἀλλήλων τε καὶ αὐτοῦ τῆς εἰρήνης ὀφελόντες εἶναι διδάσκαλοι, τοῖς δ' ἔξωθεν ἰοῦσι προφάσει δῆθεν κατὰ τοὺς κανόνας τῶν ἀγίων καὶ θείων συνόδων τοὺς δις ἢ ἑπαξ τοῦ ἔτους σύνοδον τῶν μητροπολιτῶν παρὰ τῷ Πατριάρχῃ κελεύοντας γίνεσθαι . . . τὴν εἴσοδον ἀπέκλειε τῆς Κωνσταντινουπόλεως, εὐ ποιῶν· δίκαιον εἶναι λέγων τὴν λαχοῦσαν ποιμαίνειν ἑκαστον, ὡσπερ τὸν πατριάρχην τὴν βασιλεύουσαν, καὶ τῶν ἰδίων προνοεῖσθαι προβάτων παρόντας αὐτοῦ καὶ μὴ μόνον τὰ ἐκεῖθεν κέρδη δασμολογοῦντας χρονίζειν παρὰ τὴν βασιλεύουσαν (σελ. 181 κ. ἐξ.). Κατὰ τὸ χωρίον τοῦτο ὁ πατριάρχης Ἀθανάσιος, πρῶτον μὲν, ἀπέδωκε τῆς πρωτεύουσας τοὺς δι' οἰονδήποτε λόγον παρεπιδημούντας ἀρχιερεῖς, δεύτερον δὲ, ἠμποδίσθη τὴν ἐκ τῶν ἐπαρχιῶν ἔλευσιν ἀρχιερέων. Οὗτοι, ὡς τὸ χωρίον λέγει, ἤρχοντο εἰς τὴν Κωνσταντινούπολιν προφασίζόμενοι, ὅτι δῆθεν συμμορφοῦνται πρὸς τοὺς

κανόνας τοὺς κελεύοντας ἑπαξ (ἢ δις) τοῦ ἔτους νὰ συγκροτῆται παρὰ τῷ πατριάρχῃ σύνοδος τῶν μητροπολιτῶν, ἐρχόμενοι δὲ ἐχρόνιζον ἐν αὐτῇ, φροντίζοντες περὶ τῶν ἐπαρχιῶν των, μόνον ὅπως λαμβάνωσιν ἐξ αὐτῶν τὰ εἰσοδήματά των. Πρόκειται πασιφανῶς περὶ τῶν ἐνδημούντων ἀρχιερέων καὶ τῆς ἐνδημούσης συνόδου, καθόσον μάλιστα ἡ ἐνιαυσία πατριαρχικὴ σύνοδος δὲν ὑφίστατο πλέον. Ἀλλὰ καὶ ἂν πρὸς στιγμὴν ὑποθέσωμεν αὐτὴν ἀκόμη ὑφισταμένην, τὰ μέτρα τοῦ πατριάρχου Ἀθανασίου στρέφονται κατὰ τῆς ἐνδημούσης, ὡς τοῦτο δείκνυται ἐξ ὧν περὶ τοῦ ἰδίου πατριάρχου λέγει ὁ Παχυμέρης (ἔκδ. Βόννης τόμ. Β'). Ἀφοῦ προηγουμένως οὗτος ἀνέφερεν, ὅτι «ἀρχιερεῖς οἱ μὲν ἀπεδήμουν, τοὺς δὲ ἐπιδημούντας ἀποδημεῖν κατηνάγκαζε» (σελ. 616 πρβλ. 518), προσθέτει «ὁ δὲ πατριάρχης γραφὰς ἀποστέλλων. . . ἔλεγεν ἀναγνωσθῆναι ταύτας μέσον τῆς συνόδου τῶν ἡγουμένων, μετὰ τούτων γὰρ τὰς συνόδους ἐποίει» (σελ. 649). Ἡ διὰ τὴν ἐκδίωξιν τῶν παρεπιδημούντων καὶ τὴν παρακώλυσιν τῶν ἔξωθεν ἐρχομένων μὴ δυναμένη πλέον νὰ συγκροτηθῇ σύνοδος τῶν ἀρχιερέων ἀντεκατεστάθη ὑπὸ συνόδου ἡγουμένων. Τοιαύτη σύνοδος, ἔστω καὶ ἐπίτι μόνον διάστημα, ἦτο δυνατὸν ν' ἀντικαταστήσῃ ὅχι βεβαίως τὴν ὑπὸ τῶν κανόνων προβλεπομένην ἐνιαυσίαν πατριαρχικὴν σύνοδον, ἀλλὰ τὴν ἐξ ἔθους μορφωθείσαν ἐνδημούσαν. Καὶ ἐν τῷ ἀνωτέρω λοιπὸν παρατεθέντι χωρίῳ Νικηφόρου τοῦ Γρηγορά γίνεται λόγος περὶ τῆς ἐνδημούσης συνόδου, χάριν δ' αὐτῆς ἤρχοντο, ὡς εἶδομεν, ἐκ τῶν ἐπαρχιῶν των μητροπολίται προφασίζόμενοι, ὅτι δῆθεν συμμορφοῦνται πρὸς τοὺς κανόνας τῆς ἐνιαυσίου πατριαρχικῆς συνόδου, πρὸς

ματι δ' εφαρμόζοντες αυτούς επί της ένδημούσης, περι-
 ής ούδεις κανών υπήρχεν. Ἡ τοιαύτη εφαρμογή θὰ ἦτο
 ἀδύνατος, ἐφόσον ἡ ένιαυσία πατριαρχική σύνοδος ὑψι-
 στατο ἀκόμη πρόδηλον ὅρα, ὅτι αὐτή κατὰ τὴν ἐποχὴν
 ταύτην εἶχε πλέον παύση νὰ συγκροτῆται.

Διὰ τούτων ἐπιβεβαιούται ἡ μαρτυρία Ματθαίου τοῦ
 Βλαστάρεως, ὅτι ἐπὶ τῆς ἐποχῆς του ἡ ένιαυσία πατριαρ-
 χική σύνοδος δὲν ὑψιστατο πλέον, (1) ὡς καὶ ἡ ἡμετέρα ἐπι-
 μόνου τοῦ γράμματος τοῦ πατριάρχου Φιλοθέου στηρι-
 χθεῖσα γνώμη, ὅτι μετὰ τὰ παῦσιν τῆς ένιαυσίου πα-
 τριαρχικῆς συνόδου τοὺς κανόνας αὐτῆς ἐξήτουν νὰ εφαρ-
 μόσωσιν ἐπὶ τῆς ένδημούσης. Τὴν εφαρμογὴν ταύτην, ἣν
 οὔτε ὁ πατριάρχης Ἀθανάσιος (1289), οὔτε ὁ ἱστορῶν τὰ
 κατ' αὐτὸν Νικηφόρος ὁ Γρηγορᾶς φαίνονται εὐδιάθετοι
 ν' ἀναγνωρίσωσιν, ἔκαμε τοῦλάχιστον βραδύτερον αὐτῆ ἡ
 ἐκκλησία, ὡς δεικνύει τὸ μνημονευθὲν πατριαρχικὸν καὶ
 συνοδικὸν γράμμα, ὁποχρεοῦν τὸν Κιέβου Ἀλέξιον (1354)
 νὰ προσέρχεται «ὡς οἱ θεοὶ καὶ ἱεροὶ κανόνες παρακα-
 λεῦονται» (*Acta Patr. C/ni A'*, 339) εἰς τὴν ένδημούσαν
 κατ' ἔτος, ἐπιτρέπον δ' αὐτῷ διὰ τὴν ἀπόστασιν νὰ πράττη
 τοῦτο ἀνὰ πᾶν δεύτερον ἔτος, ἀποστέλλων ἐν ἐναντίῳ πε-
 ρικτώσει ἀντιπροσώπους. Ἡ ὀφειλὴ αὐτῆ τῶν μητροπολι-

(1) Τὸ σχετικὸν χωρίον. «Ἡ 137 Ἰουστινιάνειος γαρὰ, ἀπαξ
 [ἢ δις] τοῦ ἔτους, τῷ Ἰουνίῳ ἢ τῷ Σεπτεμβρίῳ συνόδους γίνεσθαι
 βούλεται τῶν μητροπολιτῶν κατὰ τοῖς πατριαρχαῖς καὶ τῶν ἐπισκό-
 πων κατὰ τοῖς μητροπολίταις. . . ἀλλὰ τὸ τῶν συνόδων τοῦ-
 των πάντη τὸ νῦν ἔχον καταπεφρόνηται» (Σύντ. στ. σελ.
 448 κ. 45.).

τῶν νὰ προσέρχονται ἐκ τῶν ἐπαρχιῶν των καὶ δὴ κατ'
 ἔτος ἀποτελεῖ τροποποίησιν τῆς ένδημούσης ἐξ ἐπιδράσεως
 τῆς ένιαυσίας πατριαρχικῆς συνόδου. Πῶς ἡ ὑποχρέωσις
 αὐτῆ τῶν μητροπολιτῶν ἐξετελείτο, ἴδε Ν. Ποιμένα, ἔτος
 Α' . σελ. 53.

Β. Κ. Στεφανίδης.

ΑΝΑΓΡΑΦΗ

ΤΩΝ ΕΠΙΚΥΡΩΤΙΚΩΝ ΓΡΑΜΜΑΤΩΝ
 ΤΩΝ ΠΑΤΡΙΑΡΧΙΚΩΝ ΣΤΑΥΡΟΠΗΓΙΑΚΩΝ ΜΟΝΑΣΤΗΡΙΩΝ
 ΤΗΣ ΠΡΩΤΗΣ ΠΑΤΡΙΑΡΧΕΙΑΣ ΓΡΗΓΟΡΙΟΥ ΤΟΥ ΑΠΟ ΣΜΥΡΝΗΣ
 ΕΤΕΣΙ 1797-1798

ΥΠΟ

ΠΕΡΙΚΛΕΟΥΣ Γ. ΖΕΡΛΕΝΤΟΥ

Ἐν μελέταις δημοσιευθείσαις ἐν τῇ «Βυζαντιδῷ» καὶ ἐν
 «Ἱστορικαῖς ἐρεῦναις περὶ τὰς ἐκκλησίας τῶν νήσων» ἀνε-
 γραφῆ ὅσα τῶν πατριαρχικῶν γραμμάτων τῆς ἐν Παρισίοις
 συλλογῆς ἐγίνωσκον ἐπικυρωθέντα ὑπὸ τοῦ πατριάρχου

Γρηγορίου τοῦ ἀπὸ Σμύρνης ἔτεσι 1797—1798 τὸ πρῶτον πατριαρχοῦντος(1). Ἄλλ' ἐκτὸς τούτων καὶ πολλῶν ἄλλων γραμμάτων μὴ σωθέντων ἢ μὴ γενομένων εἰσέτι γνωστῶν ὑπάρχουσιν ἐπικυρώσεις γενομένης ἐπὶ τῆς πρώτης ταύτης πατριαρχείας τοῦ Γρηγορίου ἢ δὲ διάσωσις καὶ δημοσίευσις τῶν γραμμάτων τούτων συμβάλλεται εἰς τὴν ἱστορίαν τῶν μοναστηρίων κατὰ τοὺς χρόνους ἐκείνους καθ' οὓς ταῦτα ἀπετέλεσαν σπουδαίους ἐθνικοὺς σταθμοὺς τοῦ δουλεύοντος γένους καὶ τῆς καταθλιβομένης ἐκκλησίας.

Ἐκ τῶν γραμμάτων τούτων μαθαίνομεν τὰ τῆς συστάσεως, τῆς προαγωγῆς καὶ τῆς προστασίας τῶν μοναστηρίων τούτων, καὶ πότε ταῦτα ἰδρύνθησαν καὶ ἐτιμῆθησαν διὰ τῆς σταυροπηγιακῆς χάριτος· καίτοι δὲ ἡ πρῶξις αὐτῆ τοῦ πατριάρχου Γρηγορίου κατεκρίθη τότε ὡς ταμειυτική, ἐν τούτοις δι' αὐτῆς οὗτος ἐφρόντισε τὴν διάσωσιν καὶ διαφύλαξιν τῆς κινητῆς καὶ ἀκινήτου οὐσίας τῶν μοναστηρίων, ἐκανόνισε τὰ καθ' αὐτὰ ἀυστηρότερον, συνέδεσεν αὐτὰ στενώτερον μετὰ τῆς μεγάλης τοῦ Χριστοῦ ἐκκλησίας καὶ προσεπορίσατο αὐτῇ ἀνὰ πᾶν ἔτος πρόσδορον χρηματικὴν διὰ τὰς ἀνάγκας αὐτῆς.

Περὶ τῆ ὅλως καὶ ἄσχοπος εἶναι ἢ ἐκ νέου ἔρευνα πῶθεν προήλθεν ἢ ἐν Παρισίοις συλλογῇ τῶν πατριαρχικῶν γραμμάτων, ἀφ' οὗ ἤδη ἐβεβαιώθη ὅτι ταῦτα ἀποσταλέντα ὑπὸ τῶν πατριαρχικῶν ἐξάρχων εἰς τὸ πατριαρχεῖον ἐφυγαδεύθησαν κατὰ τινὰ τρόπον ἐκεῖθεν· τῆς ἐν Παρισίοις συλλογῆς

(1) Περὶ τῶν πατριαρχικῶν γραμμάτων τῆς ἐν Παρισίοις ἐθνικῆς τῶν Γάλλων βιβλιοθήκης, ἐν Βυζαντίῳ (ἐν Ἀθήναις, 1912, εἰς ἀν), τόμ. Β' σελ. 439—448. Οἱ ἐπί πατριάρχου Γρηγορίου τοῦ ἀπὸ Σμύρνης ἀντὶ τὰς Κυκλάδας πατριαρχικοὶ ἐξαρχοὶ, ἐν ἱστορικῶν ἐρευνῶν περὶ τὰς ἐκκλησίας τῶν νήσων (ἐν Ἐπιμονιστάλει, 1918, εἰς Βον), τόμ. Α' σελ. 101—123.

οὐ μόνον τὰ πατριαρχικὰ γράμματα εἶναι σπουδαῖα, ἀλλὰ καὶ τὰ μοναστηρικὰ, ὧν ἀναγραφὴν οὐκ ἔτι πλήρη, ἐδημοσίευσεν ὁ Σπυρίδων Π. Λάμπρος, ἐξ ὧν ἐδημοσίευσεν δύο ὁ ἀρμενοκατόλικος Ἀνδρέας Λεβάλ 2).

Ἐκ δὲ τῶν ἀποσταλέτων πατριαρχικῶν γραμμάτων εἰς τὸ πατριαρχεῖον οὐδὲν ἐπεστράφη εἰς τὸ ἀνήκον αὐτῷ μοναστήριον· τὸ γράμμα τῆς δευτέρας πατριαρχίας Διονυσίου τοῦ ἀπὸ Λαρίσης τοῦ ἔτους 1679, τὸ φυλαχθὲν ἐν τῷ γραμματοφυλακίῳ τοῦ μοναστηρίου τοῦ Ἐυαγγελισμοῦ παρὰ τὸν Ζαγορᾶ παρὰ τὴν Λεβάδειαν, δὲν εἶναι ἐνδείξις ὅτι τινὰ τούτων ἐπεστράφησαν, διότι τὸ εἰρημένον γράμμα εἶναι τοῦ δομητόρου τοῦ μοναστηρίου ἢ ἀκτητορικῆς διάταξις τοῦ κυρ Παφνουτίου(3) ὥστε τὸ γράμμα οὐδὲ ἐστάλη εἰς τὸ πατριαρχεῖον ὡς χρήσιμον τῷ μοναστηρίῳ, πιθανὸν γὰρ ἐστάλη ἀντίγραφον αὐτοῦ, διότι τὸ γράμμα μνημονεύεται ἐν τῷ ἐπικυρωτικῷ γράμματι τοῦ πατριάρχου Γρηγορίου, ἐπικυρωθὲν ὑπὸ τῶν πατριαρχικῶν ἐξάρχων.

Ἐκ τῶν ἐπικυρωτικῶν πατριαρχικῶν γραμμάτων τοῦ πατριάρχου Γρηγορίου μαθαίνομεν τὴν σύστασιν τῶν πατριαρχικῶν σταυροπηγιακῶν μοναστηρίων, τὰς κατὰ καιροὺς ἐπικυρώσεις τῶν πατριαρχικῶν δικαίων, τὰς παρεχομένας προνομίας καὶ τιμὰς τοῖς μοναστηρίοις καὶ τοῖς κατὰ καιροὺς ἡγουμένοις καὶ τὴν ἀνὰ πᾶν ἔτος χρηματικὴν εἰ-

(2) Δύο ἐγγραφα τῆς μονῆς τοῦ προφήτου Ἠλιοῦ Ροῦστια, ἐν Ἐκκλησιαστικῆς Ἀληθείας (ἐν Κωνσταντινουπόλει, 1888—1889, εἰς φύλλ.) ἔτει Θ' σελ. 333—334.

(3) Σωκράτους Κουγέα Σηγάλλια καὶ ἄλλα ἱστορικὰ ἐγγραφα τῆς παρὰ τὴν Λεβάδειαν μονῆς τῆς Ἐυαγγελιστρίας τοῦ Ζαγορᾶ, ἐν φιλολογικῷ συλλόγῳ Παρνασσοῦ ἐπιστηρίδος, (ἐν Ἀθήναις, 1916, εἰς 8ον), ἔτει ΙΒ' σελ. 264—268.

σφοδρὰν ἐκάστου μοναστηρίου εἰς τὴν μεγάλην τοῦ Χριστοῦ Ἐκκλησίαν· τούτων ἕνεκα ὀφείλομεν νὰ δημοσιεύσωμεν αὐτὰ, παρὰ πᾶσαν τὴν πολυλογίαν αὐτῶν, ὡς ἔχουσι, καίπερ ἐν πολλοῖς ὅμοια, λεπτομερῶς μανθάνομεν τὰ κατ' αὐτὰ, διότι ἐκ τοῦ ἀτελῶς τελευταίως δημοσιευθέντος τοιοῦτου γράμματος τῶν σταυροπηγιακῶν μοναστηριακῶν δικαίων τοῦ μοναστηρίου τοῦ Εὐαγγελισμοῦ παρὰ τὸν Ζαγορᾶ μηνὶ Ἰανουαρίῳ τοῦ ἔτους 1793 δὲν γινώσκομεν τὴν ἐπιβληθεῖσαν αὐτῷ εἰσφορὰν ἀνὰ πᾶν ἔτος εἰς τὴν μεγάλην τοῦ Χριστοῦ Ἐκκλησίαν· καὶ τὰς χρηρηγηθείσας προνομίας τῷ τε μοναστηρίῳ καὶ τῷ κατὰ καιροῦς ἡγουμένῳ (4), ταῦτα ὁμῶς μανθάνομεν ἐξ ἄλλου γράμματος τοῦ αὐτοῦ πατριάρχου Γρηγορίου τοῦ αὐτοῦ ἔτους 1798 μηνὶ φεβρουαρίῳ πρὸς τοὺς προσετώτας, προηγουμένους καὶ προκρίτους πατέρας τοῦ μοναστηρίου, ὅτι κατὰ σταλέντα γράμματά σας καὶ τὰ κατὰ στίχα εὐμενῶς ἐδεξάμεθα καὶ τοὺς λογαριασμοὺς εἶδομεν καὶ ἐπεθεωρήσαμεν καὶ τὰ σιγίλλια διεξήλθομεν· καὶ οἱ μὲν λογαριασμοὶ ἀμέσως κατεγράφησαν ἐν τῷ διαρισμένῳ ἐκκλησιαστικῷ κώδικι, τὸ νεωστὶ σιγίλλιον ἐξεδόθη παρὰ χρῆμα μετ' ἐκκλησιαστικῶν προνομίων πολλῶν καὶ κεφαλαίων εἰς διηνεκὴ τὴν ἀσφάλειαν τοῦ ἱεροῦ τούτου μοναστηρίου, μηδεμίαν ποτὲ ἔχον χρεῖαν ἀνανεώσεως ἐτέρου σιγίλλιου, ὃν τρόπον ἐξ αὐτοῦ κατὰ πλάτος θέλετε πληροφορηθῆναι· ἐκ τοῦ αὐτοῦ δὲ γράμματος μανθάνομεν ὅτι ἐχορηγήθησαν τῷ εἰρημένῳ μοναστηρίῳ καὶ τῷ κατὰ καιροῦς ἡγουμένῳ προνομίαι καὶ ἐπεβλήθη αὐτῷ ἀνὰ πᾶν ἔτος εἰσφορὰ εἰς τὴν μεγάλην τοῦ Χριστοῦ Ἐκκλησίαν γροσί-

(4) Σωκράτους Κουγέα Σιγίλλια καὶ ἄλλα ἱστορικὰ ἔγγραφα, ἐν Φιλολογικῷ Σιγίλλῳ Πατριάρχου Ἐπιτημηθῆς, σελ. 107, σελ. 268, 269.

ων ἑκατόν· εἰς τὰ τοιοῦτου δὲ εἶδους γράμματα ὁ πατριάρχης δὲν ὑπογράφει, ὥστε ἐκ τοῦ εἰρημένου γράμματος δὲν ἔλλείπει ἢ τοῦ πατριάρχου ὑπογραφή. Δυστυχῶς πολλὰ τῶν πατριαρχικῶν ἐπικυρωτικῶν γραμμάτων τοῦ πατριάρχου Γρηγορίου ἐξ ἀγνοίας τῶν ταῦτα ἐκδιδόντων καὶ ἐκ κακῆς ἀντιλήψεως ἐδημοσιεύθησαν ἀτελῶς καὶ πλημμελῶς, οὐ ἕνεκα δεῖνται ἀναδημοσιεύσεως.

Ἐπὶ Ὀσμανιδῶν ὁ μοναστηριακὸς βίος λίαν ἀνεπτύχθη, καὶ κατὰ τοὺς χρόνους αὐτοὺς ἰδρύθησαν τὰ πλεῖστα τῶν μοναστηρίων, τοῦλάχιστον ἐν ταῖς νήσοις, ἐναεῖς ἐσχόλασαν ταῦτα ἐπὶ τῶν ἐπιδρομῶν Φράγκων, καταληφθέντα ὑπὸ Φράγκων μοναχῶν, φυγαδευθέντων τῶν ἀλλήνων· ὅτε δὲ ἐξέλειπεν ἡ φραγκικὴ τυραννία, ἤρξατο προαγόμενος ὁ μοναστηριακὸς βίος ἐν ταῖς νήσοις· τούτων ἕνεκα πάντα σχεδὸν τὰ μοναστήρια δὲν εἶναι ἀρχαιότερα τῶν ἀρχῶν τοῦ ἐκκαϊκάτου αἰῶνος, τοῦλάχιστον ἐν ταῖς νήσοις. Τὰ μοναστήρια δὲ ταῦτα ὑπῆρξαν διδακτήρια ἅμα καὶ βιβλιοθήκαι, σπουδαῖοι δηλαδὴ ἐθνικοὶ σταθμοὶ τοῦ δουλεύοντος γένους καὶ τῆς καταθλιβομένης Ἐκκλησίας.

Παρατίθεμαι ἀναγραφὴν τῶν πατριαρχικῶν ἐπικυρωτικῶν γραμμάτων ὑπὸ τοῦ πατριάρχου Γρηγορίου ὅσα ἔκτοτε ἐγένοντό μοι γνωστά.

Τοῦ ἐν Προύση πατριαρχικοῦ σταυροπηγιακοῦ μοναστηρίου Ἰωάννου τοῦ Θεολόγου τῆς Πελεκητῆς ἢ ἐπικύρωσις τῶν πατριαρχικῶν σταυροπηγιακῶν δικαίων τοῦ Πατριάρχου Γρηγορίου ἐγένετο ἔτει 1797 μηνὶ Σεπτεμβρίῳ, ἐκ τοῦ προσκομισθέντος γράμματος τοῦ πατριάρχου Γερασίμου τοῦ ἀπὸ Δέρκων ἔτει 1794, ἐπεβλήθη δ' αὐτῷ ὑπὸ τοῦ πατριάρχου Γρηγορίου ἀνὰ πᾶν ἔτος εἰσφορὰ εἰς τὴν μεγάλην τοῦ Χριστοῦ Ἐκκλησίαν ἐξήκοντα Γροσίων καὶ παρέχοντο προνομίαι τῷ τε μοναστηρίῳ καὶ ταῖς κατὰ καιροῦς ἡγουμένοις· τὸ γράμμα τοῦ πατριάρχου Γερασίμου ἀπόκειται ἐν τῇ ἐν Παρισίοις

συλλογῆ 5), τὸ δ' ἐπικυρωτικὸν γράμμα τοῦ πατριάρχου Γρηγορίου ἐδημοσιεύθη 6).

Τοῦ ἐν Γαλατίστη τῆς Χαλκιδικεῆς πατριαρχικοῦ σταυροπηγικοῦ μοναστηρίου τῆς ἁγίας Ἀναστασίας τῆς Φαρμακολυτρίας ἡ ἐπικύρωσις τῶν πατριαρχικῶν σταυροπηγικῶν δικαίων τοῦ πατριάρχου Γρηγορίου ἐγένετο ἔτει 1797 μηνὶ Σεπτεμβρίῳ, ἐκ τοῦ προσαχθέντος γράμματος τοῦ πατριάρχου Νεοφύτου τοῦ ἀπὸ Κιαισαρείας τῶν Καππαδοκῶν ἔτει 1735 μηνὶ Νοεμβρίῳ· ἐν αὐτῷ μνημονεύονται ἐπικυρωτικὰ γράμματα τῶν πατριαρχῶν Ἱερεμίου Κυρίλλου τοῦ γέροντος (Λουκάρεως), Παρθενίου, Ἱερεμίου, Ἰωάνναφ, Μαθθαίου ὁ πατριάρχης Γρηγόριος ἐπέβαλεν εἰσφορὰν τῷ μοναστηρίῳ ἀνὰ πᾶν ἔτος ἑκατὸν εἴκοσι γροσίων, καὶ παρέσχε προνομίας τῷ τε μοναστηρίῳ καὶ τῷ κατὰ καιροὺς ἡγουμένῳ τὸ γράμμα τοῦ πατριάρχου Γρηγορίου ἀπόκειται ἀνέκδοτον ἐν τῷ γραμματοφυλακίῳ τοῦ εἰρημένου μοναστηρίου, ἀντίγραφον δὲ παρ' ἐμοί· ἐκ τῶν εἰρημένων γραμμάτων διεφυλάχθησαν τὸ τοῦ Πατριάρχου Ἱερεμίου τοῦ ἀπὸ Σοφίας, τὸ τρίτον πατριαρχοῦντος ἔτει 1545, καὶ τὸ τοῦ Κυρίλλου τοῦ γέροντος (Λουκάρεως), τὸ τέταρτον πατριαρχοῦντος ἔτει 1630 μηνὶ Ἰουνίῳ· καὶ ἄλλα δὲ μὴ μνημονευόμενα διεφυλάχθησαν γράμματα τῶν πατριαρχῶν Διονυσίου τοῦ ἀπὸ Νικομηδείας, τὸ δεύτερον πατριαρχοῦντος ἔτει 1546 μηνὶ Δεκεμβρίῳ, καὶ Μητροφάνους τοῦ ἀπὸ Καισαρείας τῶν Καππαδοκῶν 7).

(5) Ὁγδοῦκοντα πατριαρχικὰ διγίλλια καὶ τεσσαράκοντα τέσσαρα μοναστηριακὰ ἔγγραφα τῆς ἐν Παρισίῳς ἔθνικῆς βιβλιοθήκης, ἐν Νέῳ Ἑλληνομνημόνῳ, (Ἀθήνησι, 1906, εἰς 8ον), τόμ. Γ' σελ. 398.

(6) Δημ. Πετρακάκου Ἀνέκδοτον διγίλλιον Γρηγορίου τοῦ Ε' ἐν ἁ' Ἐκκλησιαστικῷ Φόρῳ, (ἐν Ἀλεξανδρείᾳ, 1907), εἰς 8ον, τόμ. Γ' σελ. 95—100.

(7) Θεσσαλονικῶν μητροπολίται (1520—1578), ἐν Byzantinische Zeitschrift, (Leipzig, 1903, in 8o), σελ. 15—24 (ἐκ τοῦ XII τόμου).

Τοῦ ἐν τῇ νήσῳ Σκιάθῳ μοναστηρίου τοῦ Εὐαγγελισμοῦ ἀποκατασταθέντος πατριαρχικοῦ σταυροπηγίου ὑπὸ τοῦ πατριάρχου Γρηγορίου ἔτει 1797 μηνὶ Σεπτεμβρίῳ· ἐπέβαλεν αὐτῷ ἀνὰ πᾶν ἔτος εἰσφορὰν εἰς τὴν μεγάλην τοῦ Χριστοῦ Ἐκκλησίαν γροσίων δέκα, καὶ παρεχωρήθησαν τῷ τε μοναστηρίῳ καὶ τῷ κατὰ καιροὺς ἡγουμένῳ προνομίαι· τὸ γράμμα ἐδημοσιεύθη καὶ ἀτελῶς καὶ πλημμελῶς 8).

Τοῦ ἐν τῇ Σάμῳ πατριαρχικοῦ σταυροπηγικοῦ μοναστηρίου τῆς Μεγάλῃς Παναγίᾳς ἡ ἐπικύρωσις τῶν πατριαρχικῶν σταυροπηγικῶν δικαίων τοῦ πατριάρχου Γρηγορίου ἐγένετο ἔτει 1797 μηνὶ Ὀκτωβρίῳ διὰ τῆς προσαγωγῆς γράμματος τοῦ πατριάρχου Νεοφύτου τοῦ ἀπὸ Μαρωνείας ἔτει 1789· ἐπεβλήθη δ' αὐτῷ εἰσφορὰ ὑπὸ τοῦ πατριάρχου Γρηγορίου ἀνὰ πᾶν ἔτος εἰς τὴν μεγάλην τοῦ Χριστοῦ Ἐκκλησίαν γροσίων ἑκατὸν καὶ παρεσχέθησαν προνομίαι τῷ τε μοναστηρίῳ καὶ τῷ κατὰ καιροὺς ἡγουμένῳ τὸ γράμμα τοῦ πατριάρχου Γρηγορίου ἐδημοσιεύθη 9).

Τοῦ ἐν τῇ νήσῳ Σάμῳ πατριαρχικοῦ σταυροπηγικοῦ μοναστηρίου τοῦ Τιμίου Σταυροῦ ἡ ἐπικύρωσις τῶν πατριαρχικῶν σταυροπηγικῶν δικαίων τοῦ πατριάρχου Γρηγορίου ἐγένετο ἔτει 1797 μηνὶ Ὀκτωβρίῳ τῇ προσαγωγῇ γράμματος τοῦ πατριάρχου Νεοφύτου, ἐπεβλήθη δ' αὐτῷ ὑπὸ τοῦ πατριάρχου Γρηγορίου ἀνὰ πᾶν ἔτος εἰσφορὰ εἰς τὴν μεγάλην τοῦ Χριστοῦ Ἐκκλησίαν γροσίων ἑκατὸν καὶ παρέχοντο τῷ τε μοναστηρίῳ καὶ τῷ κατὰ καιροὺς ἡγουμένῳ προνομίαι 10).

(8) Τρύφωνος Εὐαγγελίδου Ἡ νῆσος Σκιάθος καὶ αἱ περὶ αὐτὴν νησίδες, (ἐν Ἀθήνησι, 1913, εἰς 8ον), σελ. 167—172.

(9) Ἐπαμ. Σταματιάδου Σαμιακὰ, ἴτοι ἱστορία τῆς νήσου Σάμου, (ἐν Σάμῳ, 1891, εἰς 8ον), τόμ. Δ', σελ. 307—312.

(10) Ἐπαμ. Σταματιάδου, Σαμιακὰ ἴτοι ἱστορία τῆς νήσου Σάμου, τόμ. Δ', σελ. 319—321.

Τοῦ ἐν τῇ νήσῳ Σάμῳ πατριαρχικοῦ σταυροπηγιακοῦ μοναστηρίου Παναγίας τῆς Ἁγίας Ζώνης ἢ ἐπικύρωσις τῶν πατριαρχικῶν σταυροπηγιακῶν δικαίων τοῦ πατριάρχου Γρηγορίου ἐγένετο ἔτει 1797 μηνὶ ὀκτωβρίῳ διὰ τῆς προσαγωγῆς, γράμματος τοῦ πατριάρχου Νεοφύτου, τοῦ ἐπικυρώσαντος γράμμα τοῦ πατριάρχου Σωφρονίου τοῦ ἀπὸ Ἱεροσολύμων ἔτει 1779 μηνὶ Ἰανουαρίῳ τούτου πάλιν ἐπικυρώσαντος γράμμα τοῦ πατριάρχου Καλλινίκου τοῦ ἀπὸ Προύσης, τὸ τρίτον πατριαρχαῦντος ἔτει 1695· ἐπεβλήθη δὲ τῷ μοναστηρίῳ ὑπὸ τοῦ Πατριάρχου Γρηγορίου ἀνὰ πᾶν ἔτος εἰσφορὰ εἰς τὴν μεγάλην τοῦ Χριστοῦ Ἐκκλησίαν ἑκατὸν πεντήκοντα γροσίων, καὶ παρείχοντο προνομίαι τῷ τε μοναστηρίῳ καὶ τῷ κατὰ καιροὺς ἡγουμένῳ 11).

Τοῦ ἐν τῇ νήσῳ Σάμῳ πατριαρχικοῦ σταυροπηγιακοῦ μοναστηρίου Παναγίας τῆς Ζωοδόχου Πηγῆς ἢ ἐπικύρωσις τῶν πατριαρχικῶν σταυροπηγιακῶν δικαίων τοῦ πατριάρχου Γρηγορίου ἐγένετο ἔτει 1797 μηνὶ ὀκτωβρίῳ τῇ προσαγωγῇ γράμματος τοῦ πατριάρχου Νεοφύτου ἐπικυρούσαντος γράμμα τοῦ πατριάρχου Σωφρονίου τοῦ ἀπὸ Ἱεροσολύμων ἔτει 1776 μηνὶ Ἰουνίῳ· ἐπιβλήθη δὲ τῷ μοναστηρίῳ ὑπὸ τοῦ πατριάρχου Γρηγορίου ἀνὰ πᾶν ἔτος εἰσφορὰ εἰς τὴν μεγάλην τοῦ Χριστοῦ Ἐκκλησίαν γροσίων πεντήκοντα, καὶ παρείχοντο προνομίαι τῷ τε μοναστηρίῳ καὶ τῷ κατὰ καιροὺς ἡγουμένῳ 12).

(11) Ἐπαμ. Σταματιάδου Σαμιακά, ἱστορία τῆς νήσου Σάμου, τόμ. Δ' σελ. 349-354. Τὸ γράμμα τοῦ πατριάρχου Σωφρονίου καὶ τοῦ πατριάρχου Καλλινίκου ἐδημοσιεύθη ἐν δεξιῇ 316-319, 342-346.

(12) Ἐπαμ. Σταματιάδου Σαμιακά, ἱστορία τῆς νήσου Σάμου, τόμ. Δ', σελ. 366-371. Τὸ γράμμα τοῦ πατριάρχου Σωφρονίου ἐδημοσιεύθη ἐν δεξιῇ 362-366.

Τοῦ ἐν τῇ ἐπαρχίᾳ τοῦ Πλαταμῶνος πατριαρχικοῦ σταυροπηγιακοῦ μοναστηρίου τοῦ ἁγίου Διονυσίου ἐν Ὀλύμπῳ ἢ ἐπικύρωσις τῶν πατριαρχικῶν δικαίων τοῦ πατριάρχου Γρηγορίου ἐγένετο ἔτει 1797 μηνὶ νοεμβρίῳ, τῇ προσαγωγῇ γράμματος τοῦ πατριάρχου Ἰωαννικίου τοῦ ἀπὸ Χαλκηδόνος, ἔτει 1762, ἐπικυρούσαντος γράμμα τοῦ πατριάρχου Κυρίλλου 12α) — τὸ γράμμα τοῦ πατριάρχου Ἰωαννικίου ἔτει 1762 μηνὶ μαΐῳ ἐκ τῶν πατριαρχικῶν κωδικῶν τοῦ γραμματοφυλακείου τῶν πατριαρχείων ἐδημοσιεύθη· τὸ δὲ ἐκ τοῦ λεγομένου κώδικος τοῦ Κριτίου δημοσιευθέν γράμμα ἀδήλου πατριάρχου καὶ ἀνευ ἐπισημάνσεως τοῦ ἐν αὐτῷ ἔτους εἶναι πιθανῶς τὸ γράμμα τοῦ πατριάρχου Κυρίλλου· ἐξ αὐτοῦ μανθάνομεν ὅτι ὁ πατριάρχης Κύριλλος ἐπεκυρώσατο γράμματα τῶν πατριαρχῶν Μητροφάνους καὶ Ἱερεμίου περὶ τοῦ εἰρημένου μοναστηρίου τοῦ ἁγίου Διονυσίου· ἐπεβλήθη δὲ τῷ μοναστηρίῳ ὑπὸ τοῦ πατριάρχου Γρηγορίου ἀνὰ πᾶν ἔτος εἰσφορὰ εἰς τὴν μεγάλην τοῦ Χριστοῦ Ἐκκλησίαν τριακοσίων γροσίων, καὶ παρείχοντο προνομίαι τῷ τε μοναστηρίῳ καὶ τοῖς κατὰ καιροὺς ἡγουμένοις 13).

(12α) *Ἀθηνᾶγορου μεγάλου πρωτοσυγκέλλου, Ἡ ἐν Ὀλύμπῳ ἱερὰ σταυροπηγιακὴ μονὴ τοῦ ἁγίου Διονυσίου, ἐν Γρηγορίου τοῦ Παλαμά, (ἐν Θεσσαλονίκῃ, 1920, σελ. 8ον), τόμ. Δ' σελ. 11-13, 14-16.

(13) Πορφύριου Οὐδσπένσκι Περίγρησις εἰς τὰ μοναστήρια τῶν Μετεώρων καὶ τῆς Θεσσαλίας, (ἐν Πετρούπολει, 1896, σελ. 4ον), σελ. 497-499. (ρωσιστ). I. D. Mansi, Sacrorum conciliorum nova et amplissima collectio, (Parisiis, 1905, in fo), tom. XXXVII, col. 1015-1016.

— Γενναδίου τοῦ Θεσσαλονίκης Ἡ ἱερὰ πατριαρχικὴ καὶ σταυροπηγιακὴ μονὴ τοῦ ἁγίου Διονυσίου τοῦ ἐν Ὀλύμπῳ, ἐν Γρηγορίου τοῦ Παλαμά ἐκκλησιαστικοῦ περιοδικοῦ, (ἐν Θεσσαλονίκῃ, 1917, σελ. 8ον), τόμ. Α'. σελ. 596-600.

Τοῦ ἐν Ἰωαννίνοις πατριαρχικοῦ σταυροπηγιακοῦ μοναστηρίου τοῦ προφήτου Ἰησοῦ ἢ ἐπικύρωσις τῶν πατριαρχικῶν σταυροπηγιακῶν δικαίων τοῦ πατριάρχου Γρηγορίου ἐγένετο ἔτει 1797 μηνὶ νοεμβρίῳ, διὰ τῆς προσαγωγῆς γράμματος τοῦ πατριάρχου Προκοπίου τοῦ ἀπὸ Σμύρνης ἔτει 1787, ἐπεβλήθη δ' αὐτῷ εἰσφορὰ ὑπὸ τοῦ πατριάρχου Γρηγορίου ἀνὰ πᾶν ἔτος εἰς τὴν μεγάλην τοῦ Χριστοῦ Ἐκκλησίαν διακοσίων πενήκοντα γροσίων, καὶ παρεσχέθησαν προνομίαι τῷ τε μοναστηρίῳ καὶ τῷ κατὰ καιροῦς ἡγουμένῳ¹⁴).

Τοῦ ἐν Κισάμῳ τῆς νήσου Κρήτης πατριαρχικοῦ σταυροπηγιακοῦ μοναστηρίου Παναγίας τῆς Ὁδηγητρίας τῆς Γωνιάς ἢ ἐπικύρωσις τῶν πατριαρχικῶν σταυροπηγιακῶν δικαίων τοῦ πατριάρχου Γρηγορίου ἐγένετο ἔτει 1797 μηνὶ δεκεμβρίῳ, ἐκ τοῦ προσαχθέντος γράμματος τοῦ πατριάρχου Σωφρονίου τοῦ ἀπὸ Ἱεροσολύμων τοῦ ἔτους 1778, ἀποκειμένου ἐν τῇ ἐν Παρισίοις συλλογῇ¹⁵)—ἐξ αὐτοῦ μαθαίνομεν ὅτι ὁ πατριάρχης Καλλίνικος ὁ παλαιός, ἦτο ὁ ἀπὸ Προύσης, ἔτει 1690 μηνὸς μαρτίου τρισκαίδεκάτῃ ἐπεκύρωσε τὰ σταυροπηγιακὰ δίκαια τοῦ μοναστηρίου, ἐκ δὲ τοῦ ἐπικυρωτικοῦ γράμματος τοῦ πατριάρχου Διονυσίου μαθαίνομεν ὅτι τὸ μοναστήριον ἀπέδειξεν εἰσφορὰν ἀνὰ πᾶν ἔτος εἰς τὴν μεγάλην τοῦ Χριστοῦ Ἐκκλησίαν

(14) Ἀθανάσιος Παπαδοπούλου — Κοιμηθῆναι διάφορα γράμματα ἐκ τοῦ ἐν Πετροπόλει μουσείου . . . τοῦ κυρίου Nicolas Likhalehoff (ἐν Πετροπόλει, 1907, εἰς φύλλ.) σελ. 22-27.

(15) Ὁγδοήκοντα πατριαρχικά γράμματα καὶ τεσσαράκοντα τίτλοι μοναστηριακῶν ἐγγράφων, ἐν Νέῳ Ἑλληνομνημόνῳ τόμῳ Γ', σελ. 393-394.

πεντήκοντα ὀκτάδας ἐλαίου ἐπεβλήθη δ' αὐτῷ εἰσφορὰ ὑπὸ τοῦ πατριάρχου Γρηγορίου ἀνὰ πᾶν ἔτος εἰς τὴν μεγάλην τοῦ Χριστοῦ Ἐκκλησίαν γροσίων ἑκατὸν, καὶ παρεσχέθησαν προνομίαι τῷ τε μοναστηρίῳ καὶ τῷ κατὰ καιροῦς ἡγουμένῳ¹⁶).

Τοῦ ἐν τῇ νήσῳ Κρήτῃ πατριαρχικοῦ σταυροπηγιακοῦ μοναστηρίου Παναγίας τῆς Ζωοδόχου Πηγῆς καὶ τοῦ ἁγίου Ἐλευθερίου ἢ ἐπικύρωσις τῶν πατριαρχικῶν σταυροπηγιακῶν δικαίων τοῦ Πατριάρχου Γρηγορίου ἐγένετο ἔτει 1797 μηνὶ νοεμβρίῳ διὰ τοῦ προσκομισθέντος γράμματος τοῦ πατριάρχου Ἰακώβου, ἐπικυροῦντος γράμμα τοῦ πατριάρχου Γαβριὴλ τοῦ ἀπὸ Χαλκηδόνας, ἔτει 1706 μηνὶ αὐγούστῳ, ἐπεβλήθη δὲ τῷ μοναστηρίῳ ὑπὸ τοῦ πατριάρχου Γρηγορίου ἀνὰ πᾶν ἔτος εἰσφορὰ εἰς τὴν μεγάλην τοῦ Χριστοῦ Ἐκκλησίαν ἑκατὸν γροσίων, καὶ παρεχωρήθησαν προνομίαι τῷ τε μοναστηρίῳ καὶ τῷ καιροῦς ἡγουμένῳ¹⁷).

Τοῦ ἐν τῇ ἐπαρχίᾳ τοῦ Μονεμβασίας παρὰ τὴν Καλαμάταν πατριαρχικοῦ σταυροπηγιακοῦ μοναστηρίου τῆς Κοι-

(16) Ἡ Κυρία Γωνιά, ἐν Κρητικῷ λαῷ, (ἐν Ἑρακλείῳ, 1909, εἰς 4ον), ἔτ. Α', σελ. 111-114. Τὸ γράμμα τοῦ πατριάρχου Καλλίνικου ἐδημοσιεύθη ἐν σελίδι 110-111.— Ἀνεδημοσιεύθησαν ὑπὸ Ἀνθίμου Λελεδάκη Περὶ τῆς ἐν τῇ ἐπαρχίᾳ Κισάμῳ τῆς Κρήτης ἁερδὸς σταυροπηγιακῆς μονῆς τῆς Θεοτόκου, ἐν Χριστιανικῆς Κρήτης, (ἐν Ἑρακλείῳ, 1913, εἰς 8ον), τόμῳ Β', σελ. 23-28. Τὸ γράμμα τοῦ πατριάρχου Καλλίνικου ἐδημοσιεύθη ἐν σελίδι 19-22.

(17) Στεφάνου Ξανθοῦδιδου Δουκικὰ διατάγματα, πατριαρχικά σιγίλλια καὶ γράμματα Χρυσοπηγῆς, ἐν Χριστιανικῆς Κρήτης, τόμ. Β', σελ. 223—226. Τὸ γράμμα τοῦ πατριάρχου Γαβριὴλ ἐδημοσιεύθη ἐν σελ. 218—226.

μήσεως τῆς Παναγίας τῆς Δεμιόβας ἐπικαλουμένου, ἢ ἐπικύρωσις τῶν πατριαρχικῶν σταυροπηγιακῶν δικαίων τοῦ πατριάρχου Γρηγορίου ἐγένετο ἔτει 1797 μηνὶ δεκεμβρίῳ, διὰ τοῦ προσκομισθέντος γράμματος τοῦ πατριάρχου Προκοπίου τοῦ ἀπὸ Σμύρνης, ἔτει 1785 μηνὶ νοεμβρίῳ, ἀποκειμένου ἐν τῇ ἐν Παρισίοις ἐθνικῇ βιβλιοθήκῃ 19)· τὸ γράμμα τοῦ πατριάρχου Γρηγορίου ἀπόκειται ἐν τῷ γραμματοφυλακίῳ τοῦ εἰρημένου μοναστηρίου 19).

Τοῦ παρὰ τὴν Λεβάδειαν ἐν Ζαγαρᾷ πατριαρχικοῦ σταυροπηγιακοῦ μοναστηρίου τοῦ Ἐυαγγελισμοῦ ἢ ἐπικύρωσις τῶν πατριαρχικῶν σταυροπηγιακῶν δικαίων τοῦ πατριάρχου Γρηγορίου ἐγένετο ἔτει 1798, μηνὶ ἰανουαρίῳ, ἐκ τοῦ προσκομισθέντος γράμματος τοῦ πατριάρχου Διονυσίου τοῦ ἀπὸ Λαρίσης, τὸ δεύτερον πατριαρχοῦντος, ἔτει 1678 μηνὶ ἰουνίῳ· ἀλλὰ τὸ γράμμα τοῦτο εἶναι ἢ «κτητορικὴ διάταξις» τοῦ δομήτορος κύρ Παφνουτίου· ἐπέβληθη δὲ τῷ μοναστηρίῳ ὑπὸ τοῦ πατριάρχου Γρηγορίου ἀνὰ πᾶν ἔτος εἰσφορὰ εἰς τὴν μεγάλην τοῦ Χριστοῦ ἐκκλησίαν γροσίων ἑκατὸν καὶ ἐδόθησαν προνομίαι τῷ τε μοναστηρίῳ καὶ τῷ κατὰ καιροῦς ἡγουμένῳ 20).

Τοῦ ἐν τῇ ἐπισκοπῇ Ἐλαυντίου καὶ Διανυλίας πατριαρχικοῦ

(18) Ὁγδοήκοντα πατριαρχικὰ διπλίτια καὶ τεσσαρακοντα τέσσαρα μοναστηριακὰ ἐγγραφα τῆς ἐν Παρισίοις ἐθνικῆς βιβλιοθήκης, ἐν Νέοις Ἑλληνομνήμονος τόμῳ Γ', σελ. 396.

(19) Δημ. Χ. Δουκακὶ Μονὴ Δημιόβας, ἐν Ἐκκλησιαστικαῖς Ἀληθείαις, (ἐν Κων)στάτι, 1911, εἰς φύλ.), σελ. 114, σελ. 31.

(20) Σακρότους Κουγέα Σιγίλλια καὶ ἄλλα ἱστορικὰ ἐγγραφα, ἐν Φιλολογικῷ Συλλόγῳ Πατριάρχου Ἐπιτηρείδας, ἔτει III', σελ. 268—269. Τὸ γράμμα τοῦ πατριάρχου Διονυσίου ἐν σελ. 264—268.

χικοῦ σταυροπηγιακοῦ μοναστηρίου τοῦ ὁσίου Λουκά τοῦ Στεριώτου ἢ ἐπικύρωσις τῶν πατριαρχικῶν σταυροπηγιακῶν δικαίων τοῦ πατριάρχου Γρηγορίου ἐγένετο ἔτει 1798, μηνὶ ἰανουαρίῳ, ἐκ τοῦ προσκομισθέντος γράμματος τοῦ πατριάρχου Νεοφύτου τοῦ παλαιοῦ· τὰ πατριαρχικὰ δίκαια ἀπένευμε τῷ μοναστηρίῳ ὁ πατριάρχης Ἰερεμίας ὁ ἀπὸ Σοφίας, τὸ τρίτον πατριαρχῶν ἔτει 1537 μηνὶ μαΐῳ, καὶ ἐπεκυρώσατο αὐτὰ ὁ πατριάρχης Νεόφυτος ὁ ἀπὸ Ἀθηνῶν, τὸ δεύτερον πατριαρχῶν ἔτει 1611 μηνὶ ἰουνίῳ, ἐπεβλήθη δὲ ὑπὸ τοῦ πατριάρχου Γρηγορίου ἀνὰ πᾶν ἔτος εἰσφορὰ εἰς τὴν μεγάλην τοῦ Χριστοῦ Ἐκκλησίαν γροσίων τριακοσίων καὶ παρεσχέθησαν προνομίαι τῷ τε μοναστηρίῳ καὶ τῷ κατὰ καιροῦς ἡγουμένῳ 21).

Τοῦ ἐν τῇ μητροπόλει Λαρίσης πατριαρχικοῦ σταυροπηγιακοῦ μοναστηρίου Παναγίας τῆς Ξενιάς ἢ ἐπικύρωσις τῶν πατριαρχικῶν σταυροπηγιακῶν δικαίων τοῦ πατριάρχου Γρηγορίου ἐγένετο ἔτει 1798, μηνὶ φεβρουαρίῳ, ἐκ προσαχθέντος γράμματος τοῦ πατριάρχου Γαβριὴλ τοῦ ἀπὸ Χαλκηδόνος ἔτει 1704 μηνὶ ἀπριλίῳ, παρ' οὗ τὸ μοναστήριον ἐτιμήθη διὰ τῆς σταυροπηγιακῆς χάριτος, ἐπεβλήθη δ' αὐτῷ ἀνὰ πᾶν ἔτος παρὰ τοῦ εἰρημένου πατρι-

(21) Γεωργίου Π. Κρέμου Ἱστορία τῆς ἐν Φωκίᾳ μονῆς τοῦ ὁσίου Λουκά τουπικίου Στεριώτου, (ἐν Ἀθήναις, 1880, εἰς φύλλ.) τόμ. Γ', σελ. 11—14.— J. Miklosich et I. Müller Acta et diplomata Graeca mediaevi sacra et profana, (Vindobonae, 1837, in 8), tom. V, p. 148—153.— Γ. Γ. Παπαδοπούλου Τὰ κατὰ τὸν αἰδιμον πατριάρχην Κωνσταντινουπόλεως Γρηγόριον τὸν Ε', (ἐν Ἀθήναις, 1866, εἰς 8ον), τόμ. Β', σελ. 456—458. Τὸ γράμμα τοῦ πατριάρχου Ἰερεμίου ἐδημοσιεύθη ὑπὸ Κρέμου, ἐν σελ. 1—2. Τὸ δὲ τοῦ Νεοφύτου ἐδημοσιεύθη ὑπὸ Κρέμου ἐν σελ. 6—8 ἀνεδημοσιεύθη ὑπὸ Miklosich ἐν σελ. 146—148.

άρχου εισφορά εἰς τὴν μεγάλην τοῦ Χριστοῦ Ἐκκλησίαν δύο ὀκάδες κηρῶν· τὸ γράμμα τοῦ πατριάρχου Γαβριὴλ ἔπεκυρώσατο ὁ πατριάρχης Νεόφυτος· ὁ πατριάρχης Γρηγόριος ἐπέβαλεν αὐτῷ ἀνὰ πᾶν ἔτος εισφορὰν εἰς τὴν μεγάλην τοῦ Χριστοῦ Ἐκκλησίαν τριακοσίων γροσίων, καὶ ἀπένειμε τῷ τε μοναστηρίῳ καὶ τοῖς κατὰ καιροὺς ἡγουμένοις προνομίας²²).

Τοῦ ἐν Πελοποννήσῳ ἐν τῇ ἐπισκοπῇ Κερνίτσης πατριαρχικοῦ σταυροπηγιακοῦ μοναστηρίου Παναγίας τοῦ Μεγάλου Σπηλαίου ἡ ἐπικύρωσις τῶν πατριαρχικῶν σταυροπηγιακῶν δικαίων τοῦ πατριάρχου Γρηγορίου ἐγένετο ἔτει 1798 μηνὶ φεβρουαρίῳ, τῇ προσαγωγῇ γράμματος τοῦ πατριάρχου Παΐσιου τοῦ ἀπὸ Νικομηδείας, τὸ δευτερον πατριαρχοῦντος ἔτει 1741 μηνὶ μαρτίῳ, ἐπικυροῦντος τοῦ Παΐσιου γράμμα τοῦ πατριάρχου Παρθενίου τοῦ ἀπὸ Ἰωαννίνων ἔτει 1639 μηνὶ δεκεμβρίῳ, ἐξ οὗ μανθάνομεν ὅτι τὸ μοναστήριον ἀπέδιδεν εισφορὰν ἀνὰ πᾶν ἔτος τῇ μεγάλῃ τοῦ Χριστοῦ Ἐκκλησίᾳ ἄσπρα διακόσια· ἐπεβλήθη δ' αὐτῷ ὑπὸ τοῦ πατριάρχου Γρηγορίου ἀνὰ πᾶν ἔτος εισφορὰ τριακοσίων γροσίων, καὶ παρείχοντο προνομίαί τῷ τε μοναστηρίῳ καὶ τῷ κατὰ καιροὺς ἡγουμένῳ²³).

(22) Ν. Ι. Γιαννοπούλου Ἱστορία καὶ ἔγγραφα τῆς μονῆς Ζωνιᾶς, ἐν Δελτίῳ τῆς ἱστορικῆς καὶ ἐθνολογικῆς ἐταιρείας, (ἐν Ἀθήναις 1892, εἰς 8ον), τόμῳ Δ', σελ. 670-675. Τὸ γράμμα τοῦ πατριάρχου Γαβριὴλ ἐδημοσιεύθη ἐν Δελτίῳ 658-662.

(23) Κτιτορικὸν ἢ προσκυνηταρίον τῆς ἁγίας καὶ θαυμαστῆς μονῆς τοῦ Μεγάλου Σπηλαίου, (Ἀθήνησιν, μην. εἰς φύλλ.), σελ. 102-106.—Γ. Γ. Παπαδοπούλου τὰ κατὰ τὴν ἀοιδίαν... πατριάρχου Κωνσταντινουπόλεως Γρηγορίου τὸν Ε', (ἐν Ἀθήναις, 1865, εἰς 8ον)

Τοῦ ἐν Ξηροκαστελλῷ τῆς μητροπόλεως Ἄργους καὶ Ναυπλίας πατριαρχικοῦ σταυροπηγιακοῦ μοναστηρίου τοῦ ἁγίου Δημητρίου ἡ ἐπικύρωσις τοῦ πατριάρχου Γρηγορίου ἐγένετο ἔτει 1798 μηνὶ μαρτίῳ, τῇ προσαγωγῇ γράμματος τοῦ πατριάρχου Γαβριὴλ τοῦ ἀπὸ Παλαιῶν Πατρῶν ἔτει 1782 μηνὶ ἀπριλίῳ, ἀποκειμένου ἐν τῇ ἐν Παρισίοις συλλογῇ²⁴) ἐξ ἧς ἐδημοσιεύθη ἀτελῶς ὑπὸ τοῦ ἀρμενοκαθολικοῦ Ἀνδρέου Λεβάλ²⁵)· τὸ γράμμα τοῦ πατριάρχου Γρηγορίου κεῖται ἀνέκδοτον²⁶).

Τοῦ ἐν τῇ ἐπαρχίᾳ τοῦ Μονεμβασίας πατριαρχικοῦ σταυροπηγιακοῦ μοναστηρίου τῆς Θεοτόκου τοῦ Μαρδακίου, ὁ πατριάρχης Γρηγόριος ἐπεκυρώσατο τὰ πατριαρχικὰ

τόμ. Δ', σελ. 77-84.—Ἐξαγγελικὸς Κτήρυξ (ἐν Ἀθήναις, 1865, εἰς 8ον) τόμ. Θ', σελ. 298-305.

—J. Miklosich et Müller Acta et diplomata graeca medii aevi sacra et profana, (Vindobonae, 1887 in 8), tom. v, p. 219-224.—Προσκυνητάριον ἢ κτιτορικὸν τῆς ἁγίας καὶ θαυμαστῆς μονῆς τοῦ Μεγάλου Σπηλαίου, (ἐν Ἀθήναις, 1911, εἰς 8ον), σελ. 158-165. Τὸ γράμμα τοῦ πατριάρχου Παΐσιου ἐδημοσιεύθη ἐν σελίδι 94-96, ἐν Acta v, p. 203-207, ἐν ἐκδ. 1911, σελ. 143-150. Τὸ δὲ γράμμα τοῦ πατριάρχου Παρθενίου ἐδημοσιεύθη ἐν σελίδι 92-93, ἐν Acta v, p. 193-195, ἐν ἐκδ. 1911, σελ. 140-142.

(24) Ὁγδοήκοντα πατριαρχικὰ διγίλλια καὶ τεσσαράκοντα τέσσαρα μοναστηριακὰ ἔγγραφα, ἐν Νέου Ἑλληνισμοῦ ἡμερολόγιον, τόμῳ Γ', σελ. 294.

(25) Πατριαρχικὸν γράμμα περὶ τοῦ μοναστηρίου Ξηροκαστελλῶν ἐν Ἐκκλησιαστικῇ Ἀλθολογίᾳ, (ἐν Κωνσταντινουπόλει, 1888-1889, εἰς φύλλ.) ἔτει Θ', σελ. 350-351.

(26) Παρνασσός, (ἐν Ἀθήναις, 1878, εἰς 8ον), τόμ. Β', σελ. 237 (ἐκ τῆς α' Ἀνεξάρτησιος τοῦ Ναυπλίου, 9 μαρτίου τοῦ ἔτους 1878).

χικὰ σταυροπηγιακὰ δίκαια τοῦ εἰρημένου μοναστηρίου ἔτει 1798 μηνὶ μαρτίῳ, τῇ προσαγωγῇ γράμματος τοῦ πατριάρχου Γαβριὴλ τοῦ ἀπὸ Χαλκηδόνος μηνὶ δεκεμβρίῳ τοῦ ἔτους 1702 ἀποκειμένου ἐν τῇ ἐν Παρισίοις συλλογῇ²⁷⁾ ἐξ αὐτοῦ μαυθάνομεν ὅτι τὸ εἰρημένον μοναστήριον ἐτιμήθη διὰ τῆς σταυροπηγιακῆς χάριτος ὑπὸ τοῦ πατριάρχου Κυρίλλου τοῦ ἐκ Βεροίας· ὁ πατριάρχης Γρηγόριος ἐπέβαλλεν αὐτῷ ἀνὰ πᾶν ἔτος εἰσφορὰν εἰς τὴν μεγάλην τοῦ Χριστοῦ ἐκκλησίαν γροσίων ὀγδοήκοντα τριῶν καὶ ἀπένευμε προνομίας τῷ τε μοναστηρίῳ καὶ τῷ κατὰ καιροὺς ἡγουμένῳ²⁸⁾.

Τὸ ἐν Πελοποννήσῳ παρὰ τὴν Γαστούνην πατριαρχικοῦ σταυροπηγιακοῦ μοναστηρίου τοῦ ἁγίου Νικολάου τὸ Φραγκοπήδημα, μετόχιον δὲν τοῦ πατριαρχικοῦ σταυροπηγιακοῦ μοναστηρίου Παναγίας τῆς Χρυσοπηγῆς, εὐλογον καὶ δίκαιον ἐκρίθη ὑπὸ τῶν πατριαρχικῶν ἐξάρχων τοῦ μητροπολίτου Ἄργους καὶ Ναυπλίας Ἰακώβου καὶ τοῦ ἐπισκόπου Ἀμυκλῶν Νικηφόρου ἵνα ἀποσπαθῆν τοῦ εἰρημένου μοναστηρίου ἀποτελέσει ἴδιον τοιοῦτον· τοῦτο ἐγκριθὲν ὑπὸ τῆς μεγάλης τοῦ Χριστοῦ ἐκκλησίας ἀποκατέστη πατριαρχικὸν σταυροπηγιακὸν ὑπὸ τοῦ πατριάρχου Γρηγορίου ἔτει 1798 μηνὶ μαρτίῳ, καὶ ἐπέβαλλεν αὐτῷ ἀνὰ πᾶν ἔτος εἰσφορὰν εἰς τὴν μεγάλην τοῦ Χριστοῦ ἐκκλησίαν γροσίων πεντήκοντα

(27) Ὀγδοήκοντα πατριαρχικὰ σιγίλλια καὶ τεσσαρακοντα τέσσαρα μοναστηριακὰ ἐγγραφα, ἐν Νέου Ἑλληνομνήμονος, τόμῳ Γ', σελ. 384, 400.

(28) Ἰεζεκιὴλ Βελανιδιώτου Ἀνέκδοτα πατριαρχικά, ἐν Ἐκκλησιαστικῆς Ἀληθείας, (ἐν Κωνσταντινουπόλει, 1913, εἰς φύλλ.) ἔτει ΔΔ', σελ. 213-215.

καὶ παρέσχε προνομίας τῷ τε μοναστηρίῳ καὶ τῷ κατὰ καιροὺς ἡγουμένῳ²⁹⁾.

Τοῦ ἐν Πελοποννήσῳ ἐπὶ τοῦ Βουλκάνου πατριαρχικοῦ σταυροπηγιακοῦ μοναστηρίου Παναγίας τῆς Κορυφῆς, ἡ ἐπικύρωσις τῶν πατριαρχικῶν σταυροπηγιακῶν δικαίων ἐγένετο ἔτει 1798 μηνὶ μαρτίῳ ἐκ τοῦ προσκομισθέντος γράμματος τοῦ πατριάρχου Νεοφύτου, ἐξ αὐτοῦ μαυθάνομεν ὅτι τὰ πατριαρχικὰ γράμματα τοῦ μοναστηρίου ἀπαλέσθησαν, ἀλλ' ἐκ τῶν ρηθησομένων δηλοῦται ὅτι τοῦτο ἦτο ψεῦδος ὁ πατριάρχης Θεοδοῦσιος ὁ ἀπὸ Θεσσαλονίκης ἔτει 1769 μηνὶ ὀκτωβρίῳ ἐπικυροῦ γράμμα τοῦ πατριάρχου Νεοφύτου τοῦ ἀπὸ Καισαρείας τῶν Καππαδοκῶν ἔτει 1736 τῶν πατριαρχικῶν σταυροπηγιακῶν δικαίων τοῦ μοναστηρίου· ἄλλα πατριαρχικὰ γράμματα ἐσώθησαν ἐν τῷ γραμματοφυλακίῳ τοῦ μοναστηρίου τῶν πατριαρχῶν Ἱερεμίου τοῦ ἀπὸ Δαρίσης τοῦ ἔτους 1572 καὶ Κυρίλλου τοῦ ἐκ Βεροίας ἔτει 1630, ἐξ ὧν μαυθάνομεν ὅτι τὸ εἰρημένον μοναστήριον ἀπέδιδεν ἀνὰ πᾶν ἔτος εἰσφορὰν εἰς τὴν μεγάλην τοῦ Χριστοῦ Ἐκκλησίαν ἄσπρων εἴκοσι καὶ πέντε. Ὁ πατριάρχης Γρηγόριος ἐπέβαλλεν αὐτῷ εἰσφορὰν ἀνὰ πᾶν ἔτος εἰς τὴν μεγάλην τοῦ Χριστοῦ Ἐκκλησίαν γροσίων ἑκατὸν καὶ παρέσχε προνομίας τῷ τε μοναστηρίῳ καὶ τῷ κατὰ καιροὺς ἡγουμένῳ³⁰⁾.

(29) Τὰ σιγίλλια καὶ τὰ λοιπὰ ἐγγραφα τῆς ἐν τῷ δήμῳ Λατρῶν μονῆς Σκαφιδιάς, ἐν Νέου Ἑλληνομνήμονος, (Ἀθήναις, 1908, εἰς 8ον) τόμ. Ε' σελ. 91—98, Συμπλήρωσις ἀρχιερατικῶν ὑπογραφῶν, ἐν Νέου Ἑλληνομνήμονος, τόμ. Ε', σελ. 340.

(30) Ἀθανασίου Πετροῦ περὶ Ἱθάκης καὶ Μεσσηνίας, ἐν Παρισσοῦ, (ἐν Ἀθήναις, 1898, εἰς 8ον), τόμ. Γ', σελ. 1033—1037. Τὸ γράμμα τοῦ πατριάρχου Θεοδοῦτου ἐδημοσιεύθη ἐν σελ. 1031—1033, τὸ τοῦ πατριάρχου Ἱερεμίου ἐν σελ. 1028—1029 καὶ τὸ τοῦ Κυρίλλου ἐν σελ. 1029—1030.

Τοῦ ἐν Πελοποννήσῳ κατὰ τὴν Τρίπολιν πατριαρχικοῦ σταυροπηγιακοῦ μοναστηρίου Παναγίας τῆς ἐπάνω Χρέπας ἢ ἐπικύρωσις τῶν πατριαρχικῶν σταυροπηγιακῶν δικαίων τοῦ πατριάρχου Γρηγορίου ἐγένετο ἔτει 1798 μηνὶ μαρτίῳ διὰ τῆς προσαγωγῆς γράμματος τοῦ πατριάρχου Γαβριὴλ ἐπικυροῦντος γράμμα τοῦ πατριάρχου Ἱερεμίου ὁ πατριάρχης Γρηγόριος ἐπέβαλλε τῷ μοναστηρίῳ ἀνὰ πᾶν ἔτος εἰσφοράν εἰς τὴν μεγάλην τοῦ Χριστοῦ Ἐκκλησίαν γροσίων πενήκοντα καὶ παρέσχε προνομίας τῷ τε μοναστηρίῳ καὶ τῷ κατὰ καιροὺς ἡγουμένῳ 31). Τοῦ εἰρημένου μοναστηρίου ἀπόκεινται ἐν τῇ ἐν Παρισίοις συλλογῇ γράμματα μοναστηριακὰ τρία 32).

Τοῦ ἐν τῷ Πόντῳ πατριαρχικοῦ σταυροπηγιακοῦ μοναστηρίου Παναγίας τοῦ Σουμελά, ἢ ἐπικύρωσις τῶν πατριαρχικῶν σταυροπηγιακῶν δικαίων τοῦ πατριάρχου Γρηγορίου ἐγένετο ἔτει 1798 μηνὶ ἀπριλίῳ κατὰ τὸ προσαχθέν γράμμα τοῦ πατριάρχου Γαβριὴλ, ἐν ᾧ μνημονεύονται γράμματα ἐπικυρωτικὰ τῶν πατριαρχῶν Παρθενίου τοῦ γέροντος, Διονυσίου τοῦ Βυζαντίου τοῦ ἀπὸ Δαρίσης ἔτει 1672 μηνὶ ἰουλίῳ, Ἰακώβου τοῦ Χίου τοῦ ἀπὸ Δαρίσης ἔτει 1680 μηνὶ φεβρουαρίῳ, Θεολήπτου, Κυρίλλου τοῦ γέροντος τοῦ Λουκάρως, Παχωμίου, Ἱερεμίου, Ἰωάννα, Ματθαίου, Νεοφύτου ὁ πατριάρχης Γρηγόριος ἐπέβαλλεν αὐτῷ ἀνὰ πᾶν ἔτος εἰσφοράν εἰς τὴν μεγάλην τοῦ

(31) Μιχαὴλ Κ. Κρίστη Φιλολογικὰ Ἀνάλεκτα, (ἐν Τρίπολει, ἐν Καρδίττῃ καὶ ἐν Ἀθήναις, 1908—1914, εἰς 8ον), τεύχ. Γ', σ. 204-209

(32) Ὁγδοήκοντα πατριαρχικὰ σιγίλλια καὶ τεσσαράκοντα τέσσαρα μοναστηριακὰ ἐγγραφα τῆς ἐν Παρισίοις ἐθνικῆς βιβλιοθήκης, ἐν Νέῳ Ἑλληνομνήμονος, τόμ. Γ', σελ. 400.

Χριστοῦ Ἐκκλησίαν γροσίων πενήκοντα καὶ παρέσχε προνομίας τῷ τε μοναστηρίῳ καὶ τοῖς κατὰ καιροὺς ἡγουμένοις 33).

Τοῦ παρὰ τὴν Τραπεζοῦντα πατριαρχικοῦ σταυροπηγιακοῦ μοναστηρίου τοῦ Τιμίου Προδρόμου τοῦ Βαζελῶνος ἢ ἐπικύρωσις τῶν πατριαρχικῶν σταυροπηγιακῶν δικαίων τοῦ πατριάρχου Γρηγορίου ἐγένετο ἔτει 1798 μηνὶ ἀπριλίῳ, διὰ τοῦ προσαχθέντος γράμματος τοῦ πατριάρχου Νεοφύτου τοῦ παλαιοῦ ὁ πατριάρχης Γρηγόριος ἐπέβαλεν αὐτῷ εἰσφοράν ἀνὰ πᾶν ἔτος εἰς τὴν μεγάλην τοῦ Χριστοῦ Ἐκκλησίαν γροσίων εἴκοσι πέντε, καὶ παρέσχε προνομίας τῷ τε μοναστηρίῳ καὶ τῷ κατὰ καιροὺς ἡγουμένῳ 34).

Τοῦ ἐν τῇ ἀρχιεπισκοπῇ Δημητσάνης παρὰ τὴν Κέρνισσαν πατριαρχικοῦ σταυροπηγιακοῦ μοναστηρίου τῆς Θεοτόκου καλουμένου Δεπριῶν, μετὰ τοῦ μετοχίου αὐτοῦ τοῦ ἁγίου Νικολάου, ἢ ἐπικύρωσις τῶν πατριαρχικῶν σταυροπηγιακῶν δικαίων ὑπὸ τοῦ πατριάρχου Γρηγορίου ἐγένετο ἔτει 1798 μηνὶ ἀπριλίῳ, διὰ τοῦ προσαχθέντος γράμματος τοῦ πατριάρχου Κυρίλλου ὑπὸ τοῦ πατριάρχου Γρηγορίου ἐπεβλήθη αὐτῷ εἰσφορά εἰς τὴν μεγάλην τοῦ Χριστοῦ Ἐκ-

(33) Ἐπαμεινώνδου Κυριακίδου Ἱστορία τῆς παρὰ τὴν Τραπεζοῦντα ἱερᾶς βασιλικῆς πατριαρχικῆς μονῆς τῆς ὑπεραγίας Θεοτόκου τῆς Σουμελάς, (ἐν Ἀθήναις, 1898, εἰς 8ον), σελ. 157—163. Τὸ γράμμα τοῦ πατριάρχου Διονυσίου ἐδημοσιεύθη ἐν σελίδι 94—96, τὸ δὲ τοῦ πατριάρχου Ἰωαννικίου, ἐν σελίδι 97—101. J. D. Mansi Sacrorum conciliorum nova et amplissima collectio, (Parisiis 1907, in fo). tom. XXXIX, col. 1017—1018.

(34) Παναρέτου ἀρχιμανδρίτου Ἱστορία τῆς ἱερᾶς μονῆς τῆς Βαζελῶνος, ἐν Τραπεζοῦντι, 1909, εἰς 8ον), σελ. 168—174.

κλησίαν γροσίων πενήκοντα τριῶν καὶ παρέσχε προνομίας τῷ τε μοναστηρίῳ καὶ τῷ κατὰ καιροὺς ἡγουμένῳ· τὸ γράμμα τοῦ πατριάρχου Γρηγορίου ἐδημοσιεύθη λίαν ἡμαρτημένως³⁵).

Τοῦ ἐν τῇ Πελοποννήσῳ ἐν τῇ ἐπισκοπῇ Ρέοντος καὶ Πραστοῦ πατριαρχικοῦ σταυροπηγιακοῦ μοναστηρίου Παναγίας τοῦ Ὁρθοκόστα ἡ ἐπικύρωσις τῶν πατριαρχικῶν σταυροπηγιακῶν δικαίων τοῦ πατριάρχου Γρηγορίου ἐγένετο ἔτει 1798 μηνὶ ἀπριλίῳ, ἐκ τοῦ προσαχθέντος γράμματος τοῦ πατριάρχου Ἰωαννικίου· ἐπέβαλε δ' αὐτῷ ὁ πατριάρχης Γρηγόριος ἀνὰ πᾶν ἔτος εἰς τὴν μεγάλην τοῦ Χριστοῦ Ἐκκλησίαν εἰσφορὰν γροσίων πενήκοντα καὶ παρέσχε προνομίας τῷ τε μοναστηρίῳ καὶ τῷ κατὰ καιροὺς ἡγουμένῳ³⁶).

Τοῦ ἐν Πελοποννήσῳ ἐν τῇ ἀρχιεπισκοπῇ Δημητσάνης παρὰ τὸν Πύργον Νεμίτσας καὶ Ἀργυροκάστρου πατριαρχικοῦ σταυροπηγιακοῦ μοναστηρίου τῶν ἁγίων Θεοδώρων, ἡ ἐπικύρωσις τῶν πατριαρχικῶν σταυροπηγιακῶν δικαίων τοῦ πατριάρχου Γρηγορίου ἐγένετο ἔτει 1798 μηνὶ ἀπριλίῳ, τῇ προσαγωγῇ γράμματος τοῦ πατριάρχου Ἱερεμίου, παρ' οὗ ἀπενεμήθη αὐτῷ ἡ σταυροπηγιακὴ χάρις «συναίνεσει τοῦ τότε μητροπολίτου Λακεδαιμονίας Γαβριήλ»· ὁ πατριάρχης Γρηγόριος ἐπέβαλεν αὐτῷ ἀνὰ πᾶν ἔτος εἰσφορὰν γροσίων τριάκοντα τριῶν καὶ παρέσχε προνομίας τῷ τε μοναστηρίῳ καὶ τῷ κατὰ καιροὺς ἡγουμένῳ³⁷.

(35) Γ. Γ. Παπαδοπούλου, Τὰ κατὰ τὸν δσιόμιον πατριάρχην Κωνσταντινουπόλεως Γρηγόριον Ε', (ἐν Ἀθήναις, 1866, εἰς 8ον), τόμ. Β', σελ. 455—456. Παθ. 1864 σελ. 591.

(36) Γ. Γ. Παπαδοπούλου, Τὰ κατὰ τὸν δσιόμιον πατριάρχην τῆς Κωνσταντινουπόλεως Γρηγόριον Ε', τόμ. Α', σελ. 87—88.

(37) Παναγιώτου Παπαζαφειροπούλου, Μεθυστικῆς ἱστορίας

Τοῦ ἐν τῇ νήσῳ Ἀνάφη πατριαρχικοῦ σταυροπηγιακοῦ μοναστηρίου Παναγίας τῆς Καλαμιώτισσας ἡ ὑπὸ τοῦ πατριάρχου Γρηγορίου ἐπικύρωσις ἐγένετο ἔτει 1798 μηνὶ μαΐῳ, ἐκ τοῦ προσαχθέντος γράμματος τοῦ πατριάρχου Σαφρονίου τοῦ ἀπὸ Ἱεροσολύμων (1774-1780)· ὑπὸ τοῦ πατριάρχου Γρηγορίου ἐπεβλήθη αὐτῷ ἀνὰ πᾶν ἔτος εἰσφορὰ εἰς τὴν μεγάλην τοῦ Χριστοῦ Ἐκκλησίαν εἴκοσι καὶ παρείχοντο προνομίαι τῷ τε μοναστηρίῳ καὶ τῷ κατὰ καιροὺς ἡγουμένῳ³⁸).

Τοῦ ἐν τῇ νήσῳ Θήρα πατριαρχικοῦ σταυροπηγιακοῦ μοναστηρίου τοῦ προφήτου Ἡλιοῦ τοῦ Θεοβίτου, ἡ ἐπικύρωσις τοῦ πατριάρχου Γρηγορίου τῶν πατριαρχικῶν σταυροπηγιακῶν δικαίων ἐγένετο ἔτει 1798 μηνὶ μαΐῳ, διὰ τοῦ προσαχθέντος γράμματος τοῦ πατριάρχου Κυρίλλου τοῦ ἀπὸ Κυζίκου ἔτει 1712 μηνὶ μαΐῳ, παρ' οὗ τὸ μοναστήριον ἐτιμήθη διὰ τῆς σταυροπηγιακῆς χάριτος· ὁ πατριάρχης Γρηγόριος ἐπέβαλεν αὐτῷ ἀνὰ πᾶν ἔτος εἰσφορὰν εἰς τὴν μεγάλην τοῦ Χριστοῦ Ἐκκλησίαν γροσίων ἑκατὸν καὶ παρέσχε προνομίας τῷ τε μοναστηρίῳ ὡς καὶ τῷ κατὰ καιροὺς ἡγουμένῳ³⁹). Τὸ γράμμα τοῦ πατριάρχου Γρηγορίου δὲν ἀπεστάλη εἰς τὸ εἰρημένον μοναστήριον, ἀλλὰ παραμείναν

καὶ τοπογραφικῆ ἀφήγησις περὶ τῆς ἐν Βυζαντίῳ ἑλληνικῆς σχολῆς, (ἐν Ἀθήναις 1883, εἰς 8ον), σελ. 165—170.

(38) Τὸ ἐν τῇ νήσῳ Ἀνάφη πατριαρχικὸν σταυροπηγιακὸν μοναστήριον Παναγίας Καλαμιώτισσας, ἐν Ἀσολοῦ τῆς Ἰσταρικῆς καὶ Ἐθνολογικῆς Ἐταιρείας, (ἐν Ἀθήναις 1912—1918, εἰς 8ον), τόμ. Ζ', σελ. 492—497.

(39) Ὁγδοῦκοντα πατριαρχικὰ σιγίλλια καὶ τεσσαράκοντα τέσσαρα μοναστηριακὰ ἐγγράφα τῆς ἐν Παρίσι τῆς ἐθνικῆς βιβλιοθήκης, ἐν Νέῳ Ἑλληνομνήμονος, τόμ. Γ' σελ. 385, 399.

έν τοῖς Πατριαρχείοις ἐφυγαδεύθη ἐκεῖθεν μετὰ τῶν ἄλλων πατριαρχικῶν γραμμάτων.

ΑΝΑΓΡΑΦΗ ΤΩΝ ΕΠΙΚΥΡΩΤΙΚΩΝ ΓΡΑΜΜΑΤΩΝ
ΤΩΝ ΠΑΤΡΙΑΡΧΙΚΩΝ ΣΤΑΥΡΟΠΗΓΙΑΚΩΝ
ΜΟΝΑΣΤΗΡΙΩΝ ΤΗΣ ΠΡΩΤΗΣ
ΠΑΤΡΙΑΡΧΙΑΣ ΓΡΗΓΟΡΙΟΥ ΤΟΥ ΑΠΟ ΣΜΥΡΝΗΣ
ΕΤΕΣΙ 1797-1798
ΔΗΜΟΣΙΕΥΘΕΝΤΩΝ ΚΑΙ ΜΗ.

1797 μηνὶ Σεπτεμβρίῳ, ἁγίας Ἀναστασίας τῆς Φαρμακολυτρίας ἐν τῇ Χαλκιδικῇ, ἀνέκδοτον.

1797 μηνὶ Σεπτεμβρίῳ, ἁγίου Ἰωάννου τοῦ Θεολόγου τῆς Πελεκητῆς ἐν Προύσῃ, ἐδημοσιεύθη.

1797 μηνὶ Σεπτεμβρίῳ, τοῦ Ἐυαγγελισμοῦ ἐν τῇ νήσῳ Σκιάθῳ, ἐδημοσιεύθη.

1797, μηνὶ Ὀκτωβρίῳ, ἁγίου Ἰωάννου τοῦ Θεολόγου ἐν τῇ νήσῳ Πάτμῳ, ἐδημοσιεύθη(40).

1797 μηνὶ Ὀκτωβρίῳ, τῆς Μεγάλης Παναγίας ἐν τῇ νήσῳ Σάμῳ, ἐδημοσιεύθη.

1797 μηνὶ Ὀκτωβρίῳ, τῆς Παναγίας τοῦ Βροντᾶ ἐν τῇ νήσῳ Σάμῳ, ἐδημοσιεύθη.

(40) J. D. Mansi, Sacrorum Conciliorum nova et amplissima collectio, tom. XXXIX col. 1015.

1797 μηνὶ Ὀκτωβρίῳ, τοῦ Τιμίου Σταυροῦ ἐν τῇ νήσῳ Σάμῳ, ἐδημοσιεύθη.

1797 μηνὶ Ὀκτωβρίῳ τῆς Παναγίας τῆς Ἁγίας Ζώνης ἐν τῇ νήσῳ Σάμῳ, ἐδημοσιεύθη.

1797 μηνὶ Ὀκτωβρίῳ, τῆς Παναγίας τῆς Ζωοδόχου Πηγῆς ἐν τῇ νήσῳ Σάμῳ, ἐδημοσιεύθη.

1797 μηνὶ Ὀκτωβρίῳ, τῶν Ταξιαρχῶν τοῦ Λειμῶνος ἐν τῇ νήσῳ Λέσβῳ, ἀνέκδοτον(41).

1797 μηνὶ Νοεμβρίῳ, τοῦ προφήτου Ἐλίου ἐν Ἰωαννίνοις, ἐδημοσιεύθη.

1797 μηνὶ Νοεμβρίῳ, τοῦ ἁγίου Διονυσίου τοῦ ἐν Ὀλύμπῳ, ἐδημοσιεύθη.

1797 μηνὶ Δεκεμβρίῳ, τῆς Παναγίας τῆς Ζωοδόχου Πηγῆς καὶ τοῦ ἁγίου Ἐλευθερίου ἐν Κρήτῃ, ἐδημοσιεύθη.

1797 μηνὶ Δεκεμβρίῳ, τῆς Παναγίας τῆς Ὁδηγητρίας ἐν Κρήτῃ, ἐδημοσιεύθη.

1797 μηνὶ (Δεκεμβρίῳ), τῆς Παναγίας τῆς Ἀκροστηριᾶδος ἐν Σητεῖα τῆς Κρήτης, ἀνέκδοτον(42).

1797 μηνὶ (Δεκεμβρίῳ), τοῦ προφήτου Ἐλίου τῶν Ρουσσίκων ἐν Ρεθύμνῃ τῆς Κρήτης(43), ἀνέκδοτον.

(41) Σταύρου Καρυδῶνη, Τὰ ἐν Καλλωνῇ τῆς Λέσβου ἱερά σταυροπηγιάκᾳ μοναστήρια τοῦ ἁγίου Ἰγνατίου, (ἐν Κωνσταντινουπόλει, 1900, εἰς 8ῶν, σελ. 189—190.

(42) Ἀνθίμου Δελεδάκη, Περί τῆς ἐν τῇ ἐπαρχίᾳ Κισσίου μονῆς Κυρίας Ὁδηγητρίας Γωνιάς, ἐν Χριστιανικῆς Κρήτης, τόμῳ Β', σελ. 54. — Στεφ. Παπουθίδου Δοκίμικὰ διατάγματα, πατριαρχικά σιγίλλια καὶ γράμματα Χρυσοπηγῆς, ἐν Χριστιανικῆς Κρήτης, τόμῳ Β' σελ. 223.

(43) Ἀνθίμου Δελεδάκη, Περί τῆς ἐν τῇ ἐπαρχίᾳ Κισσίου, μονῆς Κυρίας Ὁδηγητρίας, Γωνιάς, ἐν Χριστιανικῆς Κρήτης, τόμῳ Β'.

1797 μηνὶ δεκεμβρίῳ, τῆς Παναγίας τῆς Ζωοδόχου πηγῆς (Χρυσοπηγῆς) τοῦ Χαρτοφύλακος ἐν Κρήτῃ(44), ἀνέκδοτον.

1797 μηνὶ δεκεμβρίῳ, τοῦ Ταξιάρχου Μιχαὴλ τοῦ Ρουκουνιάτου ἐν Σύμῃ, ἐδημοσιεύθη.

1797 μηνὶ τῆς Παναγίας τῆς Διμῆ-
βας παρὰ τὰς Καλάμας, ἀνέκδοτον.

1798 μηνὶ ἰανουαρίῳ, τοῦ Εὐαγγελισμοῦ ἐν Ζαχαρῇ
παρὰ τὴν Λεβάδειαν, ἐδημοσιεύθη.

1798 μηνὶ ἰανουαρίῳ, τοῦ ὁσίου Λουκᾶ τοῦ Στειριώτου
ἐν τῇ ἐπισκοπῇ Ταλαντίου καὶ Διαυλίας, ἐδημοσιεύθη.

1798 μηνὶ φεβρουαρίῳ, τῆς Παναγίας τῆς Ξενίας ἐν τῇ
μητροπόλει Λαρίσσης, ἐδημοσιεύθη.

1798 μηνὶ φεβρουαρίῳ, τῆς Παναγίας τοῦ Μεγάλου
Σπηλαίου ἐν τῇ ἐπισκοπῇ Κερνίτσης, ἐδημοσιεύθη.

1798 μηνὶ μαρτίῳ, τῆς Παναγίας τῆς Ζωοδόχου Πηγῆς
ἐν Πόρῳ τῆς ἀρχιεπισκοπῆς Αἰγίνης, ἐδημοσιεύθη.

1798 μηνὶ μαρτίῳ, τῆς Παναγίας τῆς Φανερωμένης ἐν
τῇ νήσῳ Νάξῳ, ἀνέκδοτον.

1798 μηνὶ μαρτίῳ τῶν Ταξιαρχῶν ἐν τῇ νήσῳ Πάρῳ,
ἀνέκδοτον.

σελ. 54.—Στεφ. Ξανθουδίδου Δουκικὰ διατάγματα, πατριαρχικὰ ἐπι-
γράμματα καὶ γράμματα Χρυσοπηγῆς, ἐν Χριστιανικῆς Κρήτης, ἐπει δ'
σελ. 223.

(44) Ἁγίου Λεβεδάκη Περί τῆς ἐν τῇ ἐπαρχίᾳ Κισάμου μονῆς
Κυρίας Ὁδηγητρίας Γωνιάς, ἐν Χριστιανικῆς Κρήτης τόμῳ Δ' σελ.
54.—Στεφ. Ξανθουδίδου Δουκικὰ διατάγματα, πατριαρχικὰ ἐπιγράμματα
καὶ γράμματα Χρυσοπηγῆς, ἐν Χριστιανικῆς Κρήτης, τόμῳ Β' σελ.
223.

1798 μηνὶ μαρτίῳ, τῆς Παναγίας τῆς Κοζοβιωτίσσης
ἐν τῇ νήσῳ Ἄμοργῷ, ἐδημοσιεύθη(45).

1798 μηνὶ μαρτίῳ, τῆς Παναγίας τῆς Λαγκοβάρδης ἐν
τῇ νήσῳ Πάρῳ, ἀνέκδοτον.

1798 μηνὶ μαρτίῳ, τῆς Ἁγίας Τριάδος κατὰ τὴν Γιάννι-
τσαν ἐν Πελοποννήσῳ, ἀνέκδοτον.

1798 μηνὶ μαρτίῳ, τῆς Παναγίας τοῦ Ὁμπλοῦ ἐν τῇ
μητροπόλει Παλαιῶν Πατρῶν, ἀνέκδοτον.

1798 μηνὶ μαρτίῳ, τῆς Παναγίας τῆς Τουρλιανῆς ἐν τῇ
νήσῳ Μυκόνῳ τὸ γράμμα ἐδημοσιεύθη δις πλημμελῶς· ἀλλὰ
καὶ τρίτον ἐδημοσιεύθη καὶ πλημμελῶς καὶ ἀτελῶς(46).

1798 μηνὶ μαρτίῳ, τῆς Παναγίας ἐν τῇ μητροπόλει
Χριστιανουπόλεως ἐν Πελοποννήσῳ, ἐδημοσιεύθη.

1798 μηνὶ μαρτίῳ, τῆς Παναγίας ἐν κώμῃ Σκαφιδιάς
ἐν Πελοποννήσῳ, ἐδημοσιεύθη.

1798 μηνὶ μαρτίῳ, τῆς Θεοτόκου τοῦ Μαρδακίου ἐν τῇ
ἐπαρχίᾳ τοῦ Μομεμβασίας, ἐδημοσιεύθη.

1798 μηνὶ μαρτίῳ, τῆς Παναγίας τῶν Βλαταίων ἐν Θεσ-
σαλονίκη, ἀνέκδοτον.

1798 μηνὶ μαρτίῳ, τῆς Παναγίας τῆς Νεοφανεΐσσης ἐν τῇ
νήσῳ Σαλαμίῳ, ἀνέκδοτον.

1798 μηνὶ μαρτίῳ, τῆς Παναγίας τῆς Κορυφῆς ἐπὶ
τοῦ Βουλκάνου ἐν Πελοποννήσῳ, ἐδημοσιεύθη.

1798 μηνὶ μαρτίῳ, τοῦ ἁγίου Νικολάου ἐν Φραγκοπή-
δημα παρὰ τὴν Γαστούνην ἐν Πελοποννήσῳ, ἐδημοσιεύθη.

(45) J. D. Mansi Sacrorum conciliorum nova et am-
plissima collectio, tom. XXXIX, col. 1017—1018.

(46) Τρόφανος Εὐαγγελίδου Ἡ νῆσος Μύκονος, ἵτοι ἱστορία τῆς
νήσου ἀπὸ τῶν ἀρχαιοτάτων χρόνων, (ἐν Ἁθῆναις, 1914 (1912),
εἰς 8ον), σελ. 305—310.

1798 μηνὶ μαρτίῳ, τῆς Παναγίας τῆς ἐπάνω Χρέπας παρὰ τὴν Τρίπολιν ἐν Πελοποννήσῳ, ἐδημοσιεύθη.

1798 μηνὶ μαρτίῳ, τῶν Ταξιαρχῶν ἐν τῇ νήσῳ Νάξῳ, ἀνέκδοτον.

1798 μηνὶ μαρτίῳ, τοῦ Τιμίου Σταυροῦ ἐν τῇ νήσῳ Νάξῳ, ἀνέκδοτον.

1798 μηνὶ μαρτίῳ, τῆς Παναγίας τῆς Ζωοδόχου Πηγῆς ἐν τῇ νήσῳ Ἄνδρῳ, ἀνέκδοτον.

1798 μηνὶ μαρτίῳ, τῆς Παναγίας τῆς Παναχράντου ἐν τῇ νήσῳ Ἄνδρῳ, ἀνέκδοτον.

1798 μηνὶ μαρτίῳ, τοῦ ἁγίου Ἀντωνίου ἐν τῇ νήσῳ Πάρῳ, ἀνέκδοτον, ἀντίγραφον τοῦτου ἀπόκειται ἐν τῇ ἐθνικῇ βιβλιοθήκῃ (47).

1798 μηνὶ μαρτίῳ τοῦ ἁγίου Δημητρίου τοῦ Ξηροκαπέλλου, ἐν τῇ Μητροπόλει Ἀργους καὶ Ναυπλίας, ἀνέκδοτον.

1798 μηνὶ Ἀπριλίῳ τοῦ ἁγίου Νικολάου ἐν τῇ ἐπαρχίᾳ τοῦ Ρέοντος καὶ Πραστοῦ ἐν Πελοποννήσῳ ἀνέκδοτον.

1798 μηνὶ Ἀπριλίῳ, τῆς Παναγίας τοῦ Ὁρθοκώστα ἐν τῇ ἐπαρχίᾳ τοῦ Ρέοντος καὶ Πραστοῦ ἐν Πελοποννήσῳ, ἐδημοσιεύθη.

1798 μηνὶ Ἀπριλίῳ, τῆς Παναγίας τῆς Δεπριῶν παρὰ τὴν Κέρνιτσαν, ἐδημοσιεύθη.

1798 μηνὶ Ἀπριλίῳ, τῆς Παναγίας τῆς Σουμελάς ἐν Τραπεζοῦντι, ἐδημοσιεύθη.

1798 μηνὶ Ἀπριλίῳ, τῶν ἁγίων Θεοδώρων ἐν Δημητσάνῃ, ἐδημοσιεύθη.

(47) Ἰωάννου καὶ Ἀλκιβιάδου Σακκελιῶνος, Κατάλογος τῶν χειρογράφων τῆς ἐθνικῆς βιβλιοθήκης, (ἐν Ἀθῆναις, 1802, εἰς 8ον σελ. 263).

1798 μηνὶ Ἀπριλίῳ, τοῦ Τιμίου Προδρόμου τῆς Βασιλῶνος ἐν Τραπεζοῦντι, ἐδημοσιεύθη.

1798 μηνὶ μαΐῳ, τοῦ Ταξιαρχοῦ Μιχαὴλ ἐν τῇ νήσῳ Σέριφῳ, ἐδημοσιεύθη.

1798 μηνὶ μαΐῳ τῆς Παναγίας τῆς Καλαμιαπίσσης ἐν τῇ νήσῳ Ἀνάφῃ ἐδημοσιεύθη.

1798 μηνὶ μαΐῳ, τοῦ προφήτου Ἡλιοῦ τοῦ Θεοσβίτου ἐν τῇ νήσῳ Θήρᾳ, ἀνέκδοτον.

1798 μηνὶ μαΐῳ, τῆς Παναγίας τῆς Σιδερόπετρας ἐν τῇ ἐπαρχίᾳ τοῦ Μονεμβασίας, ἀνέκδοτον (48).

1798 μηνὶ μαΐῳ, τοῦ Τιμίου Σταυροῦ τοῦ Ζωιτσάφῃ ἐν τῇ ἐπαρχίᾳ τοῦ Βρεσθένης, ἀνέκδοτον (49).

1798 μηνὶ τοῦ ἁγίου Νικολάου ἐν Λεωνιδείῳ, ἀνέκδοτον (50).

1798 μηνὶ τοῦ ἁγίου Γεωργίου τῶν Βασῶν ἐν τῇ νήσῳ Κερπάθῳ, ἀνέκδοτον (51) ὑπὸ τοῦ πατρι-

(48) Ἰωάννου καὶ Ἀλκιβιάδου Σακκελιῶνος Κατάλογος τῶν χειρογράφων τῆς ἐθνικῆς βιβλιοθήκης σελ. 261.

—J. D. Mansi Sacrorum conciliorum nova et amplissima collectio, tom. XXXIX, col. 1017—1018.

(49) Ἰωάννου καὶ Ἀλκιβιάδου Σακκελιῶνος Κατάλογος τῶν χειρογράφων τῆς ἐθνικῆς βιβλιοθήκης σελ. 261.

—J. D. Mansi Sacrorum conciliorum nova et amplissima collectio, tom. XXXIX, col. 1017—1018.

(50) Ἰωάννου καὶ Ἀλκιβιάδου Σακκελιῶνος Κατάλογος τῶν χειρογράφων τῆς ἐθνικῆς βιβλιοθήκης, σελ. 261.

(51) Δημοσθένους Χαβιαρᾶ τοῦ οἰκουμηνικοῦ πατριάρχου Γρηγορίου τοῦ Β'· σιγγάλλα καὶ ἄλλα ἔγγραφα, ἐν Ἐκκλησιαστικῷ Φάροῦ (ἐν Ἀλεξανδρείᾳ, 1911, εἰς 8ον), τόμῳ Η', σελ. 45.

άρχου Κοσμᾶ τοῦ ἀπὸ Ἀλεξανδρείας ἔτει 1714 ἐτιμήθη διὰ τῆς σταυροπηγιακῆς χάριτος⁵²).

Ἐν τοῖς Γενικοῖς ἀρχείοις τοῦ κράτους κατὰ τὸν Σωκράτην Κουγέα, ἀπόκεινται ἐπικυρωτικὰ γράμματα τοῦ πατριάρχου Γρηγορίου ἐν ἀντιγράφοις τῶν πατριαρχικῶν σταυροπηγιακῶν μοναστηρίων Παναγίας τῆς Χρυσοποδαριτίσσης ἐν τῇ ἐπαρχίᾳ τοῦ Παλαιῶν Πατρῶν, καὶ Παναγίας τῶν Βλαχερνῶν ἐν Ἡλείᾳ⁵³).

ΕΓΓΡΑΦΑ ΤΙΝΑ (*)

Συμφώνως τῷ προγράμματι αὐτοῦ, ὅπως ἐργασθῆ καὶ εἰς τὴν ἀπάμβλυσιν τῶν μεταξὺ τῶν χριστιανικῶν Ἐκκλησιῶν ὑφισταμένων ἀντιθέσεων καὶ συντελέσῃ τὸ [ἐπ' αὐτῶν] εἰς τὴν στενωτέραν προσέγγισιν τῶν δύο Ἐκκλησιῶν, τῆς Ὀρθοδόξου καὶ τῆς Ἐπισκοπιανῆς λεγομένης, ἀναφέρεται ὁ «Νέος Ποιμὴν, εἰς ἔγγραφα τίνα, τὰ μὲν ἐπίσημα, τὰ δὲ μὴ, πάντα δὲ διαφωτιστικὰ τῶν πρὸς τὴν Ὀρθόδοξον Ἀνατολικὴν Ἐκκλησίαν διαθέσεων τῶν γραψάντων καὶ τῶν ἀντιλήψεων αὐτῶν περὶ τὰ χωρίζοντα ἀμφοτέρας τὰς Ἐκκλησίας σημεῖα καὶ διδάγματα. Ἐγράφησαν μεταξὺ τῶν ἐτῶν 1890—1909, καὶ δύο μὲν, τὰ καὶ ἐπίσημα, ἐδημοσιεύθησαν ἤδη καὶ ἐν μεταφράσει, καὶ ἐν αὐτῇ ἐτι τῇ Ἐκκλησιαστικῇ Ἀληθείᾳ τῶν ἐτῶν 1901(1) καὶ 1918(2), δύο

(52) Μ. Ι. Γεδεὼν Πατριαρχικοὶ πίνακες, εἰδίσεις ἱστορικαὶ, βιογραφικαὶ περὶ τῶν πατριαρχῶν Κωνσταντινουπόλεως, (ὅν Κωνσταντινουπόλει, 1885—1890, σὺν 8 iv), σελ. 622.

(53) Σοκράτους Κουγέα, Σιγίλλια καὶ ἄλλα ἱστορικὰ ἔγγραφα, ἐν φιλολογικῷ Συλλόγῳ Πατριαρχικοῦ ἑπετησίῳ, ἔτει ΙΒ', σελ. 283.

(*) Τὰ δι' ἀστερίσκου σημειούμενα εἶνε τῆς Διευθύνσεως.

(1) Ἐν σελίδι τοῦ ΚΑ' τόμου 251—252, 275—276, 296—297, 324—325, 446—448, 459, 475—476, 486.

(2) Ὑπὸ τοῦ Ἁγίου Φιλαδελφείας Χρυσοστόμου κατὰ τὰ καὶ ἄλλα ἐν σελίδι 210, 218—220, 227—228 τοῦ αὐτοῦ ἔτους 1918.

δὲ, μὴ ἔχοντα μὲν τὴν αὐτὴν ἐπιστημότητα, οὐχ' ἦττον ὁμως λόγου ἄξια, μένουσιν ἔτι παρ' ἡμῖν, νομίζομεν, ἀδημοσίευτα. Διὰ τὰς ὁσημέραι ζωηρότερον καὶ ἐνεργότερον ἐκδηλουμένας ἐκατέρωθεν διαθέσεις πρὸς μείζονα προσέγγισιν καὶ συνεννόησιν κρίνει εὐκαιρον «ὁ Νέος Ποιμὴν» τὴν δημοσίευσιν καὶ τούτων τῶν ἐγγράφων, μετὰ τῆς εὐχῆς, ὅπως καὶ τὰ νῦν δημοσιευόμενα καὶ τὰ ἤδη δημοσιευθέντα ἀναδημοσιευόμενα περιληφθῶσιν εἰς ἰδίον τι τεύχος.

Τὸ πρῶτον τῶν νῦν δημοσιευομένων ἐγγράφων ἀπορρέει ἀπὸ ἐνὸς τῶν θερμῶν θιασωτῶν τῆς συνεννόησεως, τοῦ Ἀμερικανοῦ ἐπισκόπου Fond du Lac Καρόλου Γράφθωνος, εἶπε δὲ γράμμα πρὸς τὸν ἀοίδιμον Μητροπολίτην Πετροπόλεως καὶ Λαδόγης διὰ τὴν Ἀγιοτάτην Σύνοδον τῆς Ρωσίας, γραφὲν ἀπὸ 20 Μαΐου 1903, καὶ προγενέστερον τοῦ ὑπὸ τοῦ Ἀγίου Φιλαδελφείας δημοσιευθέντος ἐγγράφου, ὁπερ κατὰ τὸ 1905 ἐν εἴδει ὁμολογίας πίστεως ὁ αὐτὸς ἐπίσκοπος Γράφθων, ὡς πρόεδρος τῆς ἐπὶ τούτῳ εἰς Ρωσίαν μεταβάσεως ἐπιτροπῆς ἐξ Ἀμερικῆς, ἐπέδωκε τῷ εἰρημένῳ Μητροπολίτῃ Πετροπόλεως καὶ τῇ Ἁγίᾳ Συνόδῳ τῆς Ρωσίας. Τὸ πρῶτον γράμμα τοῦ ἐπισκόπου Γράφθωνος ἔκρινε καλὸν ἢ ἱερὰ Σύνοδος τῆς Ρωσίας νὰ φέρῃ εἰς γνῶσιν καὶ τοῦ Οἴκου. Πατριαρχείου, διεβιβάσθη δὲ ἐν ρωσικῇ μεταφράσει ἐν ἰδίᾳ ἐπιστολῇ τοῦ Πετροπόλεως πρὸς τὸν ἀείμνηστον πατριάρχην Ἰωακείμ, γραφείσῃ ἀπὸ 17 Δεκεμβρίου 1903 ἐπ' εὐκαιρίᾳ τῶν ἐπικειμένων ἑορτῶν τῆς τοῦ Κυρίου γεννησεως καὶ τοῦ νέου ἔτους. Μνεῖα τοῦ ἐγγράφου τούτου γίνεται ἐν τῷ ἀπὸ 16 Ἰανουαρίου 1904 φύλλῳ τῆς «Ἐκκλησιαστικῆς Ἀληθείας», ὧδε α' Ἐν τῇ συνοδικῇ συνεδρίᾳ τῆς 8 τρέχοντος ἀνεγνώσθη γράμμα τοῦ Σεβασμιωτάτου Μητροπολίτου Πετροπόλεως καὶ Λαδόγης κ. Ἀντωνίου, ἐπισυνάπταντος ἀντίγραφον ἐπιστολῆς πρὸς αὐτὸν τοῦ Ἀγγλικανοῦ Ἐπισκόπου Γράφθωνος, ἐκτιθέντος ση-

μεῖα τινὰ, ἐν οἷς ἢ ἐν Ἀμερικῇ Ἐπισκοπικῇ Ἐκκλησίᾳ συμφωνεῖ, κατ' αὐτὸν, μετὰ τῆς Ἀνατολικῆς Ὀρθοδόξου Ἐκκλησίας, καὶ ἐπικαλουμένου ἐπ' αὐτῶν τὴν προσοχὴν αὐτῆς. Ἡ ἱερὰ Σύνοδος ἐνέκρινεν ὅπως ἀντίγραφον τοιοῦτον διαβιβάσθῃ μετὰ τῆς προσηκούσης ἐπιστολῆς καὶ πρὸς τὰς λοιπὰς Ὀρθοδόξους Ἀυτοκεφάλους Ἐκκλησίας, ἵνα λάβωσι καὶ αὐταὶ γνῶσιν τούτων καὶ ἐξενέγκωσι τὰς σκέψεις καὶ κρίσεις αὐτῶν».

Δημοσιεύομεν αὐτὸ κατὰ τὴν τότε ἐκ τοῦ Ρωσικοῦ γενομένην μετάφρασιν, μετὰ μικρῶν τινῶν μεταβολῶν κατὰ τὸ αὐτὸ Ρωσικὸν ἀντίγραφον ἐπενεχθεισῶν.

20 Μαΐου 1903.

Τῇ Αὐτοῦ Μακαριότητι τῷ Σεβασμιωτάτῳ

Ἀρχιεπισκόπῳ καὶ Μητροπολίτῃ

Πετροπόλεως Ἀντωνίῳ

Δέξασθε, παρακαλοῦμεν τὸν ἡμέτερον ἀσπασμὸν ἐν τῷ Κυρίῳ καὶ Σωτήρι ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστῷ, Θεῷ ἐκ Θεοῦ, Φωτὶ ἐκ Φωτός, δι' οὗ καὶ ἐν τῷ μόνῳ ἔστιν εὐρεῖν σωτηρίαν καὶ ὁσ αἰωνίως ζῆ καὶ βασιλεύει, κεφαλὴ ὢν τοῦ μυστηριώδους σώματος τῆς ἁγίας καθολικῆς καὶ ἀποστολικῆς Ἐκκλησίας.

Ἐτολήσαμεν ἀποστεῖλαι ὑμῖν διὰ τοῦ Πανιερωτάτου ἐπισκόπου Τύχωνος, ὃν πάντες ἠγαπήσαμεν, καὶ ὁσ φιλοφρόνως πάνυ ἀνέλαβε τὸ ἔργον τοῦτο τῆς ἀγάπης, ὀλίγα τινὰ θεολογικὰ βιβλία, ἀπεικονίζοντα τὴν κατάστασιν καὶ τὴν διδασκαλίαν τῆς Ἐκκλησίας ἡμῶν. Ταῦ-

τα, καιπερ μη δυνάμενα επιπροϋθῆναι τι εἰς ἃς ἤδη ἔχετε εὐρείας γνώσεις περὶ τῆς ἡμετέρας κοινότητος, δύνανται ὁμως διερωτηθεῖσαι ὑμῖν, ὃν ἔχομεν ταπεινὸν πόθον, ὅπως ἡ ἀγία ὀρθόδοξος πίστις, ἡ οὕτω προνοία ἄνωθεν διαφυλαχθεῖσα ὑφ' ὑμῶν, δυνηθῆι κάλλιον κατανοηθῆναι καὶ ὑφ' ἡμῶν, καὶ ἵνα τῷ θεῷ ἐλέει ἀμφοτέραι αἱ Ἐκκλησίαι ἀυξηθῶσιν ἐν μείζονι συμφωνίᾳ καὶ οἰκειότητι.

Ἐν τῇ ἀγαθότητι ὑμῶν οὐ βδελύξεσθε τὴν ἡμῶν συμκρότητα, οὐδὲ ἂ ἔχομεν ἰδιαίτερά τινα, προσερχόμενα ἐκ τοῦ κληροδοτηθέντος ἡμῖν δυτικῷ πνεύματος, ἀλλ' ἐπιδείξεσθε, πεποθῆμεν, εὐγενῆ ἐπιεικείαν εἰς τὰς ἑλλείψεις καὶ τὰς συμφορὰς ἐκεῖνας τὰς πνευματικὰς, εἰς ἃς ὑπέβαλεν ἡμᾶς ἡ πουριτανικὴ ἐπιδρομὴ ἐν τῷ παρελθόντι καὶ ἡ ἐν τῷ παρόντι γειτονία ἡμῶν ἐν Ἀμερικῇ. Βαθμηδὸν ἀναπτύσσεται ἐν τῇ ἡμετέρᾳ κοινότητι ἡ ἐπὶ τὸ καθολικώτερον πνεῦμα ἀναγέννησις, ἐπὶ τούτῳ δὲ ἐξαιτούμεθα τὴν συμπάθειαν, τὴν ἐνθάρρυνσιν καὶ τὰς εὐχὰς ὑμῶν ὑπὲρ αὐτῆς.

Ἡ ἡμετέρα Ἐκκλησία διεφύλαξε τὴν ἀποστολικὴν διαδοχὴν καὶ τοὺς τρεῖς βαθμοὺς τῆς ἱερωσύνης, καὶ ὡς ἐλπίζομεν ταπεινῶς, οὐκ ἀπέστη τοῦ οὐσιώδους ἢ τοῦ δόγματος τῆς ὀρθοδόξου πίστεως. Κατὰ δε τὰ τελευταῖα ἔτη ἐν ἀπάσῃ τῇ Ἀγγλικανικῇ κοινότητι, προήλθε μεγάλη ἀναγέννησις τῆς πνευματικῆς ζωῆς κρείττων, ἀντιλήψις τῆς καθολικῆς καὶ τῆς ὀρθοδόξου θεολογίας, καὶ ὁσημέραι αὐξὼν πόθος τῆς ἀναγνωρισθείσης φιλίας, ἰδίᾳ πρὸς τὰς σεβασμίας Ἐκκλησίας τῆς Ἀνατολῆς. Τολμῶ ἄρα γε εἰπεῖν τῇ ὑμετέρᾳ ἀγιωσύνῃ ὅτι ἐν τῷ ἔργῳ τῆς προσεγγίσεως ἀμφοτέρων τῶν κοινωτιῶν, τὸ τμήμα τῆς

Ἀγγλικανικῆς Ἐκκλησίας, τὸ εὐρισκόμενον ἐν ταῖς Ἠνωμέναις Πολιτείαις, ὑπὲρ πᾶν ἄλλο ἴσταιτο ἐγγύτερον πρὸς τὴν μεθ' ὑμῶν σεβασμιολόβητον συμφωνίαν; Πολιτικῶς, αἱ κυβερνήσεις ἀμφοτέρων τῶν χωρῶν, Ρωσίας καὶ τῶν Ἠνωμένων Πολιτειῶν, ἐτήρουν πάντοτε τὰς εὐτυχιστάτας τῶν σχέσεων, ἡ δὲ Ἐκκλησία ἡμῶν ἐνταῦθα ἐν Ἀμερικῇ, διακρίνεται ἀπὸ τῆς Ἐκκλησίας τῆς ἐν Ἀγγλίᾳ κατὰ τοῦτο, ὅτι τυγχάνει ἐλευθέρα οἰουδήποτε κυβερνητικοῦ ἐλέγχου, κατ' ἀκολουθίαν ἐλευθέρα εἰς τὸ ἐνεργῆσαι πρὸς ἀνασύστασιν παρ' ἑαυτῇ τῆς καθολικότητος καὶ ἐλευθέρα ἐν ταῖς σχέσεσιν αὐτῆς πρὸς τὰς ἄλλας Ἐκκλησίας. Τὰ 39 ἄρθρα οὐκ ἀποτελοῦσιν μέρος τοῦ ἡμετέρου βιβλίου τῶν προσευχῶν (εὐχολογίου), καίτοι συνδέονται μετ' αὐτοῦ, οὐδὲ ἀπαιτεῖται παρ' ἡμῶν ἡ ὑπογραφή αὐτῶν, ὡς ἐν Ἀγγλίᾳ. Ἡ λειτουργία ἡμῶν καὶ ἡ θεία Εὐχαριστία διαφέρουσιν ἀπὸ τῶν ἐν τῷ Ἀγγλικῷ βιβλίῳ τῶν προσευχῶν κατὰ τοῦτο, ὅτι ἡ περὶ τῆς ἱερωσύνης τοῦ θυσιαστηρίου καὶ τῆς θυσίας διδασκαλία εὐρηται παρ' ἡμῖν ἐκπεφρασμένη σαφέστερον καὶ πληρέστερον. Ὁ περὶ τῆς καθαγιάσεως τῶν ἁγίων δώρων ἡμετέρος κανὼν ἐστὶ πολλῶν πληρέστερος, μετὰ σαφῶς ἐκπεφρασμένης προσφορᾶς καὶ προθέσεως τῆς ἁγίας θυσίας, καὶ περιέχει ρητὴν ἐπίκλησιν τοῦ ἁγίου Πνεύματος.

Ἡμεῖς ἐν τῇ ἁγίᾳ Εὐχαριστίᾳ ποιούμεθα ὡς τὰ πολλὰ χρῆσιν ἐνζύμου ἄρτου, καίτοι ἐπιτρέπεται ἡ χρῆσις καὶ τῶν ἀζύμων. Ὡσαύτως γενικῆ σχεδὸν ἦν συνήθεια παρ' ἡμῖν τὸ ἀναμιγνύειν μετὰ τοῦ οἴνου ὀλίγον ὕδωρ πρὸ τοῦ ἁγιασμοῦ τῶν στοιχείων (θείων δώρων). Ὅτε πρὸ τινῶν ἐτῶν ἐγένετο ὑπὸ τινῶν ἀπόπειρα πρὸς παρεμπόδιον

τῆς χρήσεως τοῦ θυμιάματος ἐν τῇ Ἐκκλησίᾳ, ἡ Ἐκκλησία ἡμῶν ἠρνήθη ἐπιψηφίσει οἰανδήποτε ἀπαγορευτικὴν διάταξιν, καίτοι ἄλλως ὁμολογητέον ὅτι τὸ τῆ Γραφῆ καὶ τῷ Ἐὐαγγελίῳ συνᾶδον τοῦτο σύμβολον οὐκ ἔστι παγκοίνου χρήσεως παρ' ἡμῖν. Ἐν τῷ βαπτίσματι κατὰ τὸ τυπικὸν ἡμῶν ὑποτίθεται κατάδυσις, ἀλλ' ἐπιτρέπεται καὶ ἡ ἐπίχυσις (ὄχι ὁ ραντισμὸς), ἣτις συνήθως γίνεται τρεῖς φορὰς, ἐν ἑκάστη φορᾷ μνημονευομένου ἑνὸς τῶν ὀνομάτων τῆς Ἁγίας Τριάδος. Διαφυλάττομεν ὅτι ἐν τῇ θεότητι μία μόνη ἐστὶν ἀρχή, καὶ ὅτι τὸ Ἅγιον Πνεῦμα ἐκπορεύεται ἐκ τοῦ Πατρὸς ὡς τῆς μόνης καὶ αἰωγίου γενετικῆς ἀρχῆς καὶ πηγῆς τῆς ζωῆς, διὰ τοῦ Υἱοῦ. ἔχόμενοι δὲ τῆς πίστεως ταύτης, ὡς νομίζομεν, κοινῇ μεθ' ὑμῶν, βλέπομεν ταύτοχρόνως αὐξανομένην προφανῶς παρ' ἡμῖν τὴν συναίσθησιν, ὅτι ἡ προσθήκη *filioque*, εἰσαχθεῖσα εἰς τὸ σύμβολον ἄνευ οἰκουμενικοῦ κύρους, ὀφείλει παραλειφθῆναι. Ὁμοῦ μεθ' ὑμῶν ἀπορρίπτουμεν τὸ παπικὸν πρωτεῖον καὶ τὰ νέα ρωμαϊκὰ δόγματα τοῦ παπικοῦ ἀλαθῆτου καὶ νῆς ἀσπίλου συλλήψεως. Ἀπορρίπτουμεν τὴν ρωμαϊκὴν διδασκαλίαν περὶ τοῦ καθαρτηρίου καὶ περὶ τῆς ἀνακουφίσεως τῆς τύχης τῶν πιστῶν ψυχῶν διὰ τοῦ καταλογισμοῦ τῶν ὑπερτάκτων ὑπηρεσιῶν τῶν ἀγίων, διὰ τοῦ παπικοῦ συστήματος τῶν συγχωροχαρτίων. Τιμῶμεν τὴν Μαρτίαν, τὴν ἀειπάρθενον καὶ ἀειμακάριστον Μητέρα τοῦ Θεοῦ, οὐ μέντοι τηροῦμεν μετὰ τῶν Ρωμαίων διδασκάλων, ὅτι αὕτη ἐστὶ τράχηλος τοῦ σώματος τοῦ Χριστοῦ, καὶ ὅτι πᾶσαι αἱ ἀπὸ τῆς κεφαλῆς τοῦ Χριστοῦ χάριτες οὐ δύνανται κατελθεῖν πρὸς ἡμᾶς εἰμὴ δι' αὐτῆς. Ἀποδεχόμεθα πάντα τὰ ὑπὸ τῶν οἰκουμενικῶν Συνόδων τῆς Ἐκκλησίας θεσπισθέντα, κα-

θῶς δὲ ἀπαιτεῖ ὁ κανὼν τῆς Ἀγγλικῆς Ἐκκλησίας φρονοῦμεν ὅτι ἡ Ἁγία Γραφή ἐρμηνευτέα συνφθὰ τῇ διδασκαλίᾳ τῶν ἀρχαίων Πατέρων. Ἄλλ' ὀφείλομεν ὁμολογήσαι ὅτι ἡ ἡμετέρα Ἐκκλησία οὐκ ἔστι κατὰ πάντα ὅ,τι κατὰ τὴν ἐπιθυμίαν τοῦ Θεοῦ διδασκάλου ὄφειλεν εἶναι καὶ ὅτι τὰ ἔχνη ὧν ὑπέστη βαρειῶν πληγῶν ὑπὸ τῶν ἐρίδων τῶν παρελθουσῶν γενεῶν εἰσὶν ἔτι ὄρατὰ ἐπ' αὐτῆς. Καθ' ὁμοιότητα ἀνθρώπου ἀναρρωνύοντος ἀπὸ μακρῶς νόσου καὶ μόλις ἀρχομένου ἀποκαθιστάται τὰς ἰδίας δυνάμεις, στρεφόμεθ' ἀπὸ τὴν Ἀνατολὴν καὶ ἐκτείνουμεν τὰς χεῖρας ἡμῶν καὶ ἐξαιτούμεθα συμπάθειαν, συμβουλήν καὶ χριστιανικὴν φιλίαν.

Ἐπεὶ ἀμοιβίαν ἀναγνωρίσεως καὶ ἀποκαταστάσεως στενῆς φιλίας καὶ οἰκειότητος μετὰ τῆς Ἀνατολικῆς καὶ τῆς Ἀγγλικανικῆς Ἐκκλησίας, ὡς τὰ μάλιστα συντελεσάσης εἰς τὴν εὐδόωσιν τῆς τοῦ Χριστοῦ Ἐκκλησίας ἐπὶ τῆς γῆς, διαπύρως εὐχόμεθα καὶ τοὺς πόθους ἡμῶν ἀνακοινούμεθα ὑμῖν ἐν ὀνόματι τοῦ μεγάλου διδασκάλου ἡμῶν.

Ἐξαιτούμενοι παρ' ὑμῶν πάντοτε μνημονεῦειν ἡμῶν πρὸς τοῦ Ἁγίου Θυσιαστηρίου διατελοῦμεν μετὰ τῆς βαθείας ἡμῶν τιμῆς καὶ ὑπολήψεως ἐν Χριστῷ

ὁ ταπεινόςτατος ὑμῶν ἐν Κυρίῳ θεράπων

ΚΑΡΟΛΟΣ Κ. ΓΡΑΦΘΩΝ

Ἐπίσκοπος Fond du Lac

Τὸ ἕτερον ἔγγραφον εἶναι τὸ ἀπὸ 25 Νοεμβρίου 1907 πρὸς τὸν ἀοίδιμον Πατριάρχην Ἰωακείμ ἀποσταλὲν γράμμα τοῦ Ἀγγλικανοῦ ἱερέως Ἰωάννου Darragh, προϊσταμένου τῆς ἐν Johannesburg τῆς Νοτίου Ἀφρικῆς Ἐκκλησίας τῆς Παναγίας Θεοτόκου καὶ Ἀειπαρθένου Μαρίας. Τὰς πρὸς σύντάξιν καὶ ἀποστολὴν τοῦ γράμματος τούτου ἀφορμὰς μανθάνομεν καὶ ἐξ αὐτοῦ μὲν τοῦ γράμματος, μάλιστα δὲ ἐξ ἑτέρας ἐπιστολῆς τοῦ αὐτοῦ πρωθιερέως πρὸς τὸν Κύριον Α. Καψόπουλον, δημοσιευθείσης ἐν τῷ ὑπ' ἀριθμὸν 85 (16 Ἰουνίου 1907) φύλλῳ τῆς ἐν Ἀθήναις ἐκδιδομένης ἑβδομαδιαίας ἐφημερίδος «Ἑλληνομισθῶν».

Ὁμοῦ μετὰ τοῦ κ. Χρυσόβελωνῆ ὁ κ. Καψόπουλος ἤ-

σαν ἐκ τῶν σημαινόντων μελῶν τῆς ἐν Johannesburg ἑλληνικῆς παροικίας. ἐν ταύτῳ δὲ διετέλουν εἰς φιλικὰς σχέσεις πρὸς τὸν αἰδεσιμώτατον ἱερέα Darragh. Οἱ ἐν τοῖς μέρεσιν ἐκείνοις εὐρισκόμενοι Ἕλληνες ἐστεροῦντο ἰδίων ἱερέων ὀρθοδόξων πρὸς ἐκπλήρωσιν ὧν εἶχον θρησκευτικῶν ἀναγκῶν, καὶ αὐτῶν ἐπι τῶν πρώτων καὶ ἀπαραιτήτων. Ὁ εἰρημένος φιλέλλην ἄμα καὶ φιλορθόδοξος ἱερεὺς, ὅπου καὶ ἐφ' ὅσον ἠδύνατο, προθύμως ἤρχετο ἀρωγός, πάντοτε ὅμως μετὰ τινος δισταγμοῦ, δισταγμοῦ καὶ τῶν ἐλλήνων μὲν ὀρθοδόξων, μάλιστα δὲ ἑαυτοῦ, μήπως τὰ ὑπ' αὐτοῦ, ὡς τὰ πολλὰ κατὰ τὸ τυπικὸν τῆς Ἀγγλικανικῆς Ἐκκλησίας τελούμενα, καὶ ἰδίᾳ τὸ βάπτισμα καὶ ὁ γάμος, δὲν τύχωσι τῆς ἀπολύτου ἐγκρίσεως τῶν ἀρμοδίων ἐκκλησιαστικῶν ἀρχῶν. Ἐπὶ τούτῳ ἔκρινε καλὸν νὰ ἀναθέσῃ εἰς τὸν ἀναχωροῦντα ἐκεῖθεν κ. Καψόπουλον πρῶτον μὲν προφορικῶς, ἐπειτα δὲ γραπτῶς νὰ ἀναφέρῃ ταῦτα πρὸς τε τὸν Μητροπολίτην Ἀθηνῶν καὶ τὸν Οἰκουμενικὸν Πατριάρχην, πρὸς καθυσύχασιν τῆς συνειδήσεως τῶν ἐνδιαφερομένων καὶ πρὸς πρόληψιν παντὸς ἀδικήματος αὐτῶν. Ἦν ἀνατεθεῖσαν αὐτῷ ἀποστολὴν ἐκτελέσας ἐν καιρῷ ὁ κ. Καψόπουλος παρὰ τῷ Οἰκουμενικῷ Πατριάρχῳ ἐξουσιοδοτήθη δι' ἐπὶ τούτῳ γράμματος νὰ διαβιβάσῃ τὰ δέοντα πρὸς τὸν εἰρημένον αἰδεσιμώτατον Πρωθιερέα ὁδὸς δὲ λαβὼν ἀφορμὴν ἐντεῦθεν ἐσπευσε ἐν γνώσει καὶ ἐγκρίσει καὶ τοῦ Ἀγγλοῦ ἐπισκόπου Πραιτωρίας, νὰ γράψῃ πρὸς τὴν αὐτοῦ Παναγιότητα τὴν παρὰ πόδας ἐπιστολὴν καὶ ἀποστείλῃ αὐτὴν μετὰ μεταφράσεως τοῦ προνομασθέντος κ. Χρυσοβελάνη καὶ τινος ἐπισυννημμένου ὑστερογράφου ἀγγλιστί. Ἐστάλη τὸ γράμμα τῇ 25ῃ Νοεμβρίου 1907 ἐκεῖθεν, καὶ ἐλήφθη εἰς τὰ Πατριαρχεῖα τῇ 12 Ἰανουαρίου 1908.

Πρὸς τὴν Αὐτοῦ Θεῖαν Παναγιότητα Ἰωακείμ Ἀρχιεπίσκοπον Κωνσταντινουπόλεως, Νέας Ρώμης καὶ Οἰκουμενικὸν Πατριάρχην.

Γράμμα τοῦ Αὐτῆς ταπεινοτάτου δούλου, Ἰωάννου Δάρρα πρωθιερέως τῆς Ἐκκλησίας τῆς Θεοτόκου καὶ Ἀειπαρθένου Μαρίας, ἐν Ἰωάννεσβουργ Σ. Ε. 1907 τῇ 25ῃ Νοεμβρίου.

Παναγιώτατε Δέσποτα,

Μετὰ μεγάλης χαρᾶς καὶ εὐφροσύνης ἔλαβον τὴν εὐμενῆ ἐντολὴν μεταβιβασθεῖσάν μοι δι' ἐπιστολῆς τῆς Ὑμετέρας Θεῖας Παναγιότητος πρὸς τὸν κ. Ἀπόστολον Καψόπουλον χρονολογουμένης ἀπὸ τῆς 1ης Σεπτεμβρίου 1907.

Ἐμπλήσομαι μεγάλης ἀγαλλιᾶσεως ἀναλογιζόμενος ὅτι ἡ Υ. Θ. Παναγιότης ἐν μέσῳ τῶν πολλῶν σοβαρῶν ἀνησυχιῶν καὶ ἐνασχολήσεων ὡς Ἐθνάρχης ἀπάντων τῶν Ἑλλήνων καὶ ὡς πνευματικὸς Ἀρχηγὸς τῆς Ἁγίας Ὀρθοδόξου Ἐκκλησίας, ἠὲ δόκησε, κυρίως ἐν τῶσάυταις κρισίμοις περιστάσεσιν ἐν Μακεδονίᾳ καὶ ἄλλαχού τῆς ἀλυτρώτου Ἑλλάδος νὰ στρέψῃ τὰς σκέψεις της πρὸς τὰ διεσπαρμένα καὶ πνευματικῶς ἐγκαταλελειμμένα, πλὴν κειθῆνια καὶ πιστὰ τέκνα Αὐτῆς ἐν τῇ ἀπομακρυσμένη ταύτῃ χώρᾳ καὶ ἐπι νὰ ἐπιδαψιλεύσῃ εὐμενῆ λόγον ὑπὲρ ταπεινοῦ ἱερέως ὅστις ἀγαπᾷ μὲν τὰ τέκνα ταῦτα, πλὴν ἐνεκεν τῶν περιστάσεων μόνον ἐλάχιστον δύναται νὰ πράξῃ καὶ συμπληρώσῃ τὴν ἔλλειψιν ἰδίου ἱερέως τῶν.

Εἶνε τῶντι ποιμνιον ἄνευ ποιμένος, καὶ οὐδὲν ἄλλο ἢ ἱερεὺς ἰδικὸς τῶν ἀποστελλόμενος ὑπὸ τῆς ἀρμοδίου ἐκκλησιαστικῆς ἀρχῆς δύναται ἐμπεριστατωμένως νὰ πληρῶσῃ τὰς ἀνάγκας τῶν. Ἀλλὰ ἕως οὗ ὁ πληθυσμὸς αὐτῶν καὶ ὁ πλοῦτος αὐξήσῃ ἀρκούντως, ὥστε νὰ ἀξιῶσῃ αὐτὰ νὰ συντηρήσωσιν ἴδιον ἱερεῖα ὑπὸ τὴν ἐξουσίαν τῆς Υ. Θ. Παναγιότητος, ἡμεῖς τῆς Ἀγγλικανικῆς Ἐκκλησίας εἰμεθα πρόθυμοι ὅσον τὸ ἐφ' ἡμῖν νὰ ἀναπληρώσωμεν τὰς πνευματικὰς αὐτῶν ἀνάγκας, ἂν καὶ τὸ ἐφικτὸν εἶνε ἐλάχιστον; καθ' ὅτι δὲν προσέρχονται ὑμῖν πρὸς Μετόνοιαν ἢ τὴν Ἁγίαν Κοινωνίαν. Ἐκ μέρους μας θὰ ἡμεθα πρόθυμοι νὰ δεχθῶμεν τοὺς Ὁρθοδόξους καὶ εἰς τὰ δύο ταῦτα Μυστήρια (*Sacraments*) ἄνευ ἐλαχίστης ἰδέας προσηλυτισμοῦ ὅστις εἶνέ τι μισητὸν καὶ ἀπεχθὲς, ἀλλὰ συναισθάνονται, νομίζω, ὅτι τοσοῦτον σοβαρὸν διάβημα δὲν πρέπει νὰ ληφθῇ ἄνευ τῶν διατάξεων τῶν ἰδίων αὐτῶν Ἐκκλησιαστικῶν Ἀρχῶν, ἢ τοιαύτη δι' αὐτῶν συναίσθησις εἶνε ὀρθὴ καὶ δικαία. Καὶ τῶντι εἶνε οἰκτρὸν ὅτι οἱ ἄνθρωποι οὗτοι, ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον ἐκ τῶν ἀπλουστέρων, διάγουσι τὸν βίον ἀπὸ ἔτους εἰς ἔτους ἄνευ τῶν Σωτηρίων τούτων Μυστηρίων (*Sacraments*). Ἐν τούτοις, ὅτι ἂν ζητήσωσι παρ' ἡμῖν τοῖς προσφερόμεθα μετὰ χαρᾶς, ὄχι μόνον περίθαλψιν, ἢν ὀλοψύχως τοῖς παρέχομεν, ἀλλὰ καὶ τὰ Μυστήρια (*Sacraments*) τοῦ Βαπτίσματος καὶ τοῦ Γάμου, καὶ τὰς τελευταίας εὐχὰς τῆς Χριστιανικῆς Κηδεύσεως. Καὶ διὰ τὸ λέγω «Ἡμεῖς», ἐννοῶ ὁλόκληρος ὁ Ἀγγλικανικὸς Κλῆρος ἀπὸ τοῦ Σεβασμιωτάτου Ἀρχιεπισκόπου καὶ Μητροπολίτου Κέϊπ-Τάουν μέχρι τοῦ νεωτέρου ἱερέως ἐν τῇ Ἐπαρχίᾳ. Οὐδὲν ὑπάρχει τὸ ἰδιάζον εἰς τὴν πρὸς αὐτοὺς συμπεριφορὰν ἐμοῦ τοῦ ἰδίου, μόνον ὅτι συ-

πεσε τῇ καλῇ μου τύχῃ νὰ εὕρω τὴν εὐκαιρίαν νὰ δειξῶ δι' ἔργων πλεόν ἢ ἄλλων τὰ αἰσθητά, εἶνα ὅλοι ἐξ ἡμῶν τρέφομεν πρὸς αὐτοὺς, καὶ τοῦτο διότι μεγαλύτερος ἀριθμὸς Ὁρθοδόξων παρεπιδημεῖ ἐν τῇ πόλει ταύτῃ ἢ ἀλλαχοῦ τῆς Ἀφρικῆς, ἐκτὸς ἴσως ἐν Κέϊπ-Τάουν. Οὔτε πρῶτον ὅσα πρῶτον ἄνευ τῆς πληρεστάτης γνώσεως καὶ ἐπιδοκιμασίας τοῦ Ἐπισκόπου μου, τοῦ Θεοφιλεστάτου Δ-ρος Κάρτερ, Ἐπισκόπου Πραιτωρίας. Ὁ Κύριος Κάρτερ ἀνέγνω καὶ ἐπεδοκίμασε τὴν πρὸς τὸν Κύριον Καψόπουλον ἐπιστολήν μου, ἣς καὶ ποιεῖται μνησίαν ἢ Υ. Θ. Παναγιότητος, ἐπίσης δὲ καὶ ἡ παρούσα μου, πρὶν σταλῆ ὑποβληθῆσθαι αὐτῷ πρὸς ἐπιδοκιμασίαν. Ἡμεῖς πάντως πιστεύομεν εἰς τὸ ρητὸν τοῦ Ἁγίου Μάρτυρος Ἰγνατίου «ἄνευ τοῦ Ἐπισκόπου μηδὲν πράσσετε».

Ζητῶ λοιπὸν, τὴν ἐπιείκειαν τῆς Υ. Θ. Παναγιότητος, ἂν ἐπὶ μακρῷ κάπως ἐκθέσω τὴν ἀκριβῆ κατάστασιν, ὅσον ἀφορᾷ τὴν τέλει τῶν Μυστηρίων (*Sacraments*) τούτων τῇ αἰτήσῃ τῶν Ὑμετέρων.

A'.

Δίδομεν εἰς τοὺς ὑμετέρους καλῶς καὶ ἐμφαντικῶς νὰ ἐννοήσωσιν, ὅτι οὐδέποτε θέλομεν πράξῃ τι ὅπως τοὺς ἀποσπάσωμεν τῆς ἀφοσιώσεως πρὸς τὴν Ἁγίαν Ὁρθόδοξον Ἐκκλησίαν καὶ τῆς πατροπαράδοτου Πίστεως καὶ τῶν ἐθίμων.

B'.

Περὶ τοῦ Ἁγίου Βαπτίσματος προκειμένου, δεσμευόμεθα νὰ τελῶμεν τοῦτο διὰ τριττῆς καταδύσεως, ὡς ἂν

βαπτίζεται ὑφ' ἡμῶν Ὁρθόδοξον βρέφος. Τὸ προθυμότερον δυνάμεθα νὰ δώσωμεν τὴν ὑπόσχεσιν ταύτην διότι κατάδυσιν διατάσσεται καὶ εἰς τὸ τυπικὸν τῆς ἡμετέρας Ἐκκλησίας, τὸ δι' ἐπιχύσεως δὲ βάπτισμα ἐπιτρέπεται κατ' οἰκονομίαν ὅταν οἱ γονεῖς πιστοποιήσωσι ὅτι τοῦ βρέφους ἡ ὑγεία δὲν ἐπιτρέπει νὰ ὑποβληθῇ εἰς κατάδυσιν, καὶ ὅταν βαπτίζωμεν τὰ ἡμέτερα βρέφη δι' ἐπιχύσεως, τὸ διὰ τριττῆς ἐπιχύσεως βάπτισμα εἶνε σχεδὸν καθολικὸν παρ' ἡμῖν. Ἡμεῖς οἱ Ἀγγλικανοὶ οὐδέποτε ραντίζομεν.

Γ'.

Πρὸς τούτους εἴμεθα πρόθυμοι νὰ μεταχειριζώμεθα τὴν Ἀκολουθίαν τοῦ Βαπτίσματος ὡς διατυποῦται ἐν τῷ Ὁρθοδόξῳ Εὐχολογίῳ, ἵνα οἱ Ἀνάδοχοι ἀξιῶνται νὰ λέγωσι τὸ Σύμβολον τῆς Πίστεως ἄνευ τῆς ἀτυχοῦς προσθήκης.

Ἡ Ὑ. Θ. Παναγιότης γνωρίζει ὅτι ἐν τῇ Ἀκολουθίᾳ τοῦ ἡμετέρου βαπτίσματος, ὡς ἀπανταχοῦ ἐν τῇ Δύσει, τὸ ἀπλούστερον Σύμβολον, τὸ καλούμενον Ἀποστολικόν, λέγεται, ὥστε τὸ λυπηρὸν ζήτημα τῆς προσθήκης δὲν ἀναρύεται.

Δ'.

Εἴμεθα πρόθυμοι, ἀμέσως μετὰ τὴν κατάδυσιν νὰ χρίσωμεν τὰ βρέφη ἢ διὰ τοῦ Ἁγίου Μύρου χαριέντως ἀπεσταλμένου ὑπὸ τῶν Ὁρθοδόξων Ἐκκλησιαστικῶν ἀρχῶν, ἢ διὰ τοῦ ὑπὸ τῶν ἰδίων ἡμῶν Ἐπισκόπων καθιερούμενου καὶ νὰ κοινωνῶμεν τὰ βρέφη τῶν Ἀχράντων

Μυστηρίων, ἢ καὶ νὰ ἀναβάλλωμεν τὰ ἀπαραίτητα ταῦτα τελείου Ὁρθοδόξου Βαπτίσματος, μέχρις οὗ καταστῇ δυνατὸν νὰ τελεσθῶσιν ὑπὸ Ὁρθοδόξου ἱερέως, χωρὶς νὰ ὑποτεθῇ ὅτι ἐν τῇ τελευταίᾳ περιπτώσει ἀμφιβολία τις προέρχεται περὶ τῶν ὑφ' ἡμῶν ἤδη τελεσθέντων.

Ε'.

Προκειμένου περὶ τῆς Ἱεροτελεστίας τοῦ Γάμου, συναισθανόμεθα ὅτι καθαρωτάτη συνεννόησις εἶνε τὰ μάλα ἐπιθυμητῆ, διότι θὰ ἦτο τρόντι ἀφόρητον ἐν ἡ περιπτώσει οἱ πρὸς ἡμᾶς προσελθόντες καὶ εὐλογηθέντες ὑφ' ἡμῶν εἰς Γάμου κοινωνίαν Ὁρθόδοξοι, ἐπιστρέψωσιν εἰς Ὁρθόδοξους τόπους καὶ ἐκεῖ προήρχετο ἀμφιβολία περὶ τῆς πραγματικότητος τοῦ γάμου τῶν καὶ τοῦ νομίμου τῶν τέκνων τῶν. Ἐπληροφόρηθημεν ὅτι Ὁρθόδοξοι ἄνδρες νυμφευθέντες ἐν τῇ χώρᾳ ταύτῃ ἐγκατέλιπον τὰς γυναῖκας καὶ τὰ τέκνα αὐτῶν καὶ καταλύσαντες εἰς χώρας Ὁρθοδόξους, ἔλαβον τὴν εὐλογίαν τῆς Ὁρθοδόξου Ἐκκλησίας ἐπὶ διττοῦ Γάμου· πιθανὸν οἱ ἱερεῖς νὰ μὴ ἐγνώριζον ὅτι οὗτοι ἦσαν ἤδη νενυμφευμένοι.

Ἔχομεν ἀκράδαντον πεποίθησιν περὶ τῆς Ἀγιότητος καὶ τοῦ ἀδιαλύτου τοῦ γάμου. Δὲν εὐλογοῦμεν τοὺς γάμους τῶν ὑπὸ τοῦ πολιτικοῦ νόμου διαζευχθέντων οὔτε τῶν ὀριζομένων βαθμῶν ἐξ ἀγχιστείας ἢ καὶ τῶν ἐξ αἵματος συγγενῶν.

ΣΤ

Συχνάκις ἐγείρεται τὸ ζήτημα καὶ ἐρωτῶμεθα «Ἡμεῖς οἱ Ἀγγλικανοὶ θεωροῦμεν τὸν Γάμον Μυστήριον;

(*Sacrament*)? Ἡ ἀπάντησις εἶνε «Οὐχί» καὶ «Ναί». Ἐὰν διὰ τῆς λέξεως Μυστήριον (*Sacrament*) ἐννοῖται Μυστήριον (*Sacrament*) τῆς αὐτῆς ἐξαιρέτου τιμῆς καὶ ὑπερέχου σημασίας (*Same dignitis*) ἀποδοιμένης εἰς τὰ δύο μεγάλα Μυστήρια (*Sacraments*), τοῦ Εὐαγγελίου καθιερωθέντα ὑπὸ αὐτοῦ τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ ὅτε «ἐσκήνωσεν ἐν ἡμῖν», ἐμφαντικώτατα ἀπαγγέλλων «Ὁχι». Τὰ δύο ταῦτα μεγάλα Μυστήρια (*Mysteries*) τὰ καθ' ὅλου ἀναγκαῖα πρὸς σωτηρίαν, διακρίνομεν ἀπὸ ὅλα τὰ ἄλλα Μυστήρια (*Mysteries*) καὶ ἱεροτελεστίας τῆς Χριστιανικῆς Πίστεως, εἰς τοιοῦτον βαθμὸν, ὥστε οἱ ἀπλούστεροι τῶν ἡμετέρων διατάξουσι νὰ κάμωσι ποσῶς χρῆσιν τῆς λέξεως Μυστήριον (*Sacrament*), ὅταν πρόκειται περὶ τῶν ἥττον ὑπερέχων καὶ ἐξαιρέτων (*minor*) μυστηρίων (*Mysteries*). Πιθανὸν ἐνίοτε ὑπερέβημεν τὰ ὅρια ποιούμενοι τὴν διάκρισιν ταύτην· ἀλλὰ ὁ σκοπὸς πάντοτε ἦτο μᾶλλον νὰ προσθέσωμεν εἰς τὸ ὑπέροχον τῶν δύο μεγάλων Μυστηρίων (*Mysteries*) ἢ νὰ ἀφαιρέσωμεν τι ἐκ τῶν ἥττονα σημασίαν ἐχόντων (*minor*) τοιούτων. Οὐδεὶς δύναται νὰ ἀναγνώσῃ τὴν ἡμετέραν ἀκολουθίαν τοῦ Γάμου χωρὶς νὰ παρατηρήσῃ ὅτι ἐμπνέεται ἀπ' ἀρχῆς μέχρι τέλους διὰ τῆς ὑψηλοτάτης ἀντιλήψεως τοῦ Γάμου. Ἀναφέρεται ὡς «Ἅγιος Γάμος, περιγράφεται ὡς δηλῶν ἡμῖν τὴν πνευματικὴν ἐνότητα τοῦ Χριστοῦ μετὰ τῆς Αὐτοῦ Ἐκκλησίας» ὡς «σύμφωνος ταῖς τοῦ Θεοῦ Ἁγίαις διατάξεσιν.» Ὁ Ἱερεὺς συνδέων τὰς χεῖρας τῶν προσερχομένων εἰς Γάμον καὶ λέγων «Ὅς ὁ Θεὸς συνέζευξεν ἄνθρωπος μὴ χωρίζετω», κηρύττει ἄνδρα καὶ γυναῖκα ὁμοῦ ἐν ὀνόματι τοῦ Πατρὸς «καὶ τοῦ Υἱοῦ καὶ τοῦ Ἁγίου Πνεύματος». Οἱ ψαλμοὶ καὶ αἱ γραφαί, ὡς τὸ ἡμέτερον

τυπικὸν κανονίζει νὰ ἀναγιγνώσκωνται, εἶνε ἀκριβῶς παρόμοιοι ταῖς ἐν τῇ Ὁρθοδόξῳ ἀκολουθίᾳ, καὶ ἰδίως τῇ Ε'. πρὸς Ἐφραίμους ἐπιστολῇ, ἣτις ἐμπεριέχει τὰς λέξεις «μέγα μυστήριον (*Mystery*) τοῦτο ἐστὶ». Τῇ ἀληθείᾳ, ἡ ἡμετέρα Ἀγγλικὴ λέξις «*Sacrament*» ἔχει ὅλως στενωτέραν ἐννοίαν τῆς Ἑλληνικῆς λέξεως «Μυστήριον». Οἱ ἀποφesyοντες ἐξ ἡμῶν τὴν χρῆσιν τῆς λέξεως (*Sacrament*) ἀναφορικῶς τῷ Ἁγίῳ Γάμῳ, προθύμως θὰ ὁμιλοῦν περὶ αὐτοῦ ὡς «Μυστηρίου», ἀπ' οὗ μάλιστα ἐν μιᾷ τῶν εὐχῶν τῆς Ἀκολουθίας ὁ Ἱερεὺς λέγει. Ὁ Θεὸς . . . ὁς καὶ συνδύσας αὐτοὺς ἐδίδαξας μηδέποτε ἐξόν χωρίζειν αὐτοὺς οὐς σὺ διὰ τοῦ γάμου εἰς ἐν ἐποίησας, Θεὸς ὁ τὴν κατάστασιν τοῦ γάμου εἰς οὕτω ἐξαιρετον μυστήριον καθιερώσας, ὥστε ἐν αὐτῷ τὸν πνευματικὸν γάμον καὶ τὴν ἐνότητα τοῦ Χριστοῦ καὶ τῆς αὐτοῦ Ἐκκλησίας ὑποσημαίνεσθαι τε καὶ ἀπεικονίζεσθαι». Καὶ τέλος ἂν εἶνε ζήτημα λέξεων (λογομαχίας) αὐτὴ καὶ αὐτὴ ἡ λέξις «Μυστήριον» (*Sacrament*) ἀποδίδεται τῷ Ἁγίῳ Γάμῳ ἐν μιᾷ τῶν Ὁμιλιῶν τῶν καθωρισμένων νὰ ἀναγιγνώσκωνται ἐν ταῖς Ἐκκλησιαῖς Ἡμῶν [περὶ ΔΕ'. ἀρθρου, καὶ διδασκαλίας περὶ βλασφημίας Μέρος Α'.] καὶ ἐν ἄλλῃ τινὶ Ὁμιλίᾳ περὶ Ἱεροσύνης, σημειοῦνται αἱ λέξεις· οὕτε αὐτὸ οὕτε ἄλλο τι Μυστήριον (*Sacrament*) εἶνε, οἷα τὰ Μυστήρια (*Sacraments*) τοῦ Βαπτίσματος καὶ τῆς Κοινωνίας. (Ὁμιλίαι περὶ Προσευχῆς καὶ Μυστηρίων (*Sacraments*). [Σελίς 298].

Ἡ Ἀγγλικανικὴ στάσις προκειμένου περὶ τῶν ἥττονος σημασίας (*minor*) Μυστηρίων (*Sacraments*) καθαρῶς ἀνακεφαλαιοῦται εἰς τὴν ὁμολογίαν τοῦ ΚΕ'. ἀρθρ. τῆς θερησκείας. «Δὲν εἶνε ὁμοίως φύσεως Μυστήρια (Sa-

craments) οἷα τὸ Ἅγιον Βάπτισμα καὶ ὁ Κυριακὸς Δείπνος, διότι δὲν χαρακτηρῶσι αὐτὰ ὄρατὸν τι σημεῖον ἢ ἱεροπραξία καθιερωθεῖσα παρὰ τοῦ Θεοῦ.»

Ἐθεώρησα ὄρθον ἵνα εὐλαβῶς θέσω ἐνώπιον τῆς Υ. Θ. Παναγιότητος τὴν σύντομονταύτην πλὴν εἰλικρινῆ περιλήψιν τῆς Ἀγγλικονικῆς διδασκαλίας ἐπὶ τοῦ θέματος τοῦ Ἁγίου Γάμου, πρὶν νὰ εἶπω τί εἴμεθα διατεθειμένοι νὰ πράττωμεν, ὅταν πρόκειται περὶ γάμων Ὀρθόδοξων, οἵτινες θὰ προσήρχοντο ἡμῖν πρὸς ἐδλογίαν τῶν γάμων τῶν.

Ζ'.

Εἴμεθα ἔτοιμοι νὰ ἐδλογώμεν τοὺς γάμους αὐτῶν εἴτε κατὰ τὸ ἡμέτερον τυπικὸν τῆς ἱεροτελεστίας, εἴτε κατὰ τὴν ὥραϊαν Ὀρθόδοξον ἀκολουθίαν συμφώνως τῇ προτιμήσει τῶν. Ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον, ὅτι Ἕλλην νομιφεύεται Ἑλληνίδα, ζητοῦσι ὁλόκληρον τὴν Ὀρθόδοξον ἀκολουθίαν· θάεινε ὅμως γνωστὸν τῇ Υ. Θ. Παναγιότητι, ὅτι καὶ εἰς τὸ Βάπτισμα καὶ εἰς τὸν Γάμον ποιούμεθα χρῆσιν τῆς Ὀρθόδοξου ἱεροτελεστίας, κατ' οἰκονομίαν, καὶ οὐχὶ διότι κατεχόμεθα ὑπὸ τῆς ἐλαχίστης καὶ ἀμφιβολίας περὶ τοῦ πληρεσιᾶτου κύρους καὶ βαρύτητος τῶν ἡμετέρων ἱεροτελεστιῶν. Ὁ διάσημος Φώτιος κατέγραψε τὴν ἀλήθειαν ἀναφορικῶς τούτῳ διὰ τῶν ἀλήθων αὐτοῦ λέξεων, «ἐν οἷς οὐκ ἔστι πίστις τὸ ἀθετούμενον, οὐδὲ κοινοῦ τε καὶ καθολικοῦ ψηφίσματος ἐπιπτώσις, ἄλλων παρ' ἄλλας ἐθνῶν τε καὶ νομίμων φυλαττομένων, οὕτε τοὺς φύλακας ἀδικεῖν, οὔτε τοὺς μὴ παριδεξιμένους παρανομεῖν, ὄρθως ἂν τις κρίνειν εἰδὼς διορίσασαι».

Η'.

Ἄλλ' ἐπειδὴ θεωροῦμεν τὴν ἐπανάληψιν Μυστηρίων (Sacraments), οἷα τὸ Ἅγιον Βάπτισμα καὶ ὁ Ἅγιος Γάμος, βαρὺ σκάνδαλον, εἶνε σαφὲς ὅτι δὲν ἠθέλωμεν ἐξακολουθήσῃ νὰ πράττωμεν ὅσα ἐπράξαμεν, ἐὰν ὑπῆρχεν ὁ ἐλάχιστος κίνδυνος ὅτι αἱ ἀρχαὶ τῆς Ἁγίας Ὀρθόδοξου Ἐκκλησίας, ἣν τιμῶμεν ὡς τὴν πρόμαχον καὶ προστατίδα τῆς πίστεως καὶ τοῦ πολιτεύματος τῶν ἐπιτῶν Ἁγίων Οἰκουμενικῶν Συνόδων, ἠθέλον ἀπορρίψῃ καὶ ἐπαναλάβῃ ἐκεῖνα, ἅτινα ἡμεῖς ἐπράξαμεν ἐν ἀπολύτῳ καλῇ πίστει καὶ ἀδελφικῇ ἀγάπῃ.

Θ'.

Εὐχαρίστως θὰ πράξωμεν ὅτι ἠθέλεν εἶσθαι ἐπιθυμητὸν ὅσον ἀφορᾷ τὸ νὰ ὑποβάλλωμεν ἔγγραφον κατάλογον τῶν τοιούτων Βαπτίσεων καὶ Γάμων εἰς τὰς Ὀρθόδοξους Ἀρχάς.

Ἐγὼ ὡς ταπεινὸν καὶ ἀφωσιωμένον τέκνον περιφιλῆτου καὶ τιμημένου Πατρὸς, τὰ ζητήματα ταῦτα ὑποβάλλω τῇ Υ. Θ. Παναγιότητι ἐν ἀλείφῳ Σεβασμῶ καὶ ἐξαιρέτῳ ὑπολήψει πρὸς τὸν περικληθῆ Ἀποστολικὸν Θρόνον, ἐφ' οὗ ἡ Υ. Θ. Παναγιότης ἐν διαδοχῇ τόσον μεγάλων Ἁγίων καὶ Μαρτύρων ἐπικάθηται τόσον εὐπρεπῶς καὶ ἐπαξίως, εὐλαβῶς προσερχομαι, ἵνα ταῖς πρεσβείαις τῆς Θεοτόκου καὶ ἀειπαρθένου Μαρίας καὶ πάντων τῶν Ἁγίων» ὅτι καὶ ἂν ἠθέλεν ἀποφασισθῆ προσγενήσεται τῇ Δόξῃ τοῦ Ὑψίστου, καὶ προλαϊάνῃ τὴν ὁδὸν σὺν τῷ νοῦνῳ ὑπὲρ τῆς αὐτῆς ἐνώσεως τῶν Ἁγίων Αὐτοῦ Ἐκ-

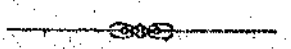
κλησιῶν ἐπὶ τῇ βάσει τῆς πίστεως, «τοῖς ἁγίοις ἀπὸ παραδοθείσης», καὶ τοῦ Ἑκκλησιαστικοῦ πολιτεύματος τῶν ἀναμφισβητήτων Οἰκουμενικῶν συνόδων.

Τὸ προβαίνειν πέραν ἐνθέρμου ἐπιθυμίας καὶ προσευχῆς καὶ ταπεινῶν προσπαθειῶν ἐν τῷ ταπεινῷ ἀξιώματί μου ὑπὲρ τοῦ ποθητοῦ τούτου τέλους δὲν ἀρμόζει εἰς ἀπλοῦν ἱερέα, οἷος ἐγώ. Ἐν καιρῷ εὐθέτω, ὅποτε ἡ ὁδὸς ἔσται παρεσκευασμένη δι' ἀμοιβαίας εὐδοκίας, φιλοφροσύνης καὶ εὐλικρινοῦς συζητήσεως καὶ ἐξηγήσεως, τὸ οὐρανόθεν ἐμπνευσθὲν τοῦτο ἔργον ἀνήκει τοῖς μεγάλοις ἐν τοῖς μεγάλοις.

Καὶ αὐθις προσφέρων εὐχαριστίας τῇ Υ. Θ. Παναγιότητι διὰ τὴν φιλόφρονα καὶ βαθέως ἐκτιμηθεῖσαν Πατρικὴν ἐντολήν, συνιστῶ τὸ ποῖμνιόν μου καὶ ἑμαυτὸν ταῖς προσευχαῖς αὐτῆς, καὶ διατελῶ πιστὸν καὶ εὐλαβὲς τέκνον ἐν τῇ πίστει τοῦ Σαρκοθέντος Λόγου.

J. DARRAGH.

Ἱερωθιερεὺς
εὐχέτης ἐν Χριστῷ

ΕΡΜΗΝΕΙΑ

ΕΙΣ ΤΟ ΚΑΤΑ ΙΩΑΝΝΗΝ ΑΓΙΟΝ ΕΥΑΓΓΕΛΙΟΝ

Ἡ γραφὴ αὕτη, καίπερ μὴ ὑποστηριζομένη ὑπὸ τῆς ἀλλαχόθι σχετικῆς χρήσεως τῆς Κ. Δ. ἐπιδοκιμάζεται ὑπὸ ἱκανῶν νεωτέρων κριτικῶν.— Ὁ ὦν εἰς τὸν κόλπον τοῦ Πατρὸς. Διὰ τοῦ ἐνεστ. τῆς μετοχῆς ὁ ὦν (εἰς τὸν κόλπον) δηλοῦται ἡ φυσικὴ καὶ διαρκῆς—ἀνεξαρτήτως μεταβολῆς καταστάσεως—σχέσις τοῦ Μονογενοῦς Υἱοῦ (τοῦ Χριστοῦ) πρὸς τὸν Θεὸν Πατέρα, οὕσα (ὡς δεικνύει ἡ εἰκονικὴ ἔκφρασις εἰς τὸν κόλπον) σχέσις στενωτάτης οικειώσεως, δυνατῆς, ὡς εἰκὸς, μόνον εἰς τὸν Θεὸν ἐπίσης ὄντα Υἱὸν. «Διὰ τοῦτο ὁ Εὐαγγ. τοῦ κόλπου μέμνηται, πάντα διὰ τοῦ ἑνὸς ρήματος τούτου ἐμφαίνων, ὅτι πολλὴ τῆς οὐσίας ἡ συγγένεια καὶ ἡ ἐνότης, ὅτι ἀπαράλλακτος ἢ (ἀλλήλων, Πατρὸς καὶ Υἱοῦ) γνῶσις, ὅτι ἴση ἡ ἐξουσία. Οὐ γὰρ τὸν ἑταρούσιον ἐν τοῖς κόλποις ἂν ἔσχεν ὁ Πατήρ, ἀλλ' οὐδὰ ἂν αὐτὸς ἐτόλμησε Τὸ δὲ ὦν τοῦ ἀεὶ εἶναι σημαντικόν ἐστὶ καὶ τοῦ ἀνάρχως εἶναι» Χρυσ. «Κόλπους ἀκούων πατρικῶς μηδὲν ὑποπτύσεως σωματικῶν ἐπὶ Θεοῦ. Τὴν γὰρ γνησιότητα καὶ τὸ ἀχώριστον καὶ συναίδιον δεῖξαι βουλόμενος τοῦ Υἱοῦ πρὸς τὸν Πατέρα ὁ Εὐαγγ., τούτου τοῦ ὀνόματος ἐμνήσθη» Θεοδ. ὁμ. Ζωγ.— Εἰς τὸν κόλπον. Ὁ ἐμπρόθ. οὗτος διορισμὸς ἐξηγεῖται ὡς ταύτσημος πρὸς τὸν ἐν τῷ κόλπῳ, κατ' ἄλλους ὡς δηλῶν τὴν ζῶσαν μεταξύ Πατρὸς καὶ Υἱοῦ κοινωνίαν (πρβλ. στίχ. 1), ἢ

ὡς ἐωφράζων τὴν ἔννοιαν τῆς κλίσεως, οἷα ἢ τοῦ πρὸς τοὺς κόλπους τινὸς ἀνακλινομένου. Ἐξηγηταὶ τινες ἀποδίδουσιν εἰς τὴν ἔκφρ. (ὅ ὢν εἰς τὸν κόλπον) τὴν σημ. τῆς εἰς τοὺς Πατρικοὺς κόλπους ἐπανόδου καὶ ἐν δεξιᾷ Αὐτοῦ καθέδρας τοῦ ἀναστάντος Ἰησοῦ, ἀναδειχθέντος οὕτως ὡς γνησίου Μονογενοῦς Υἱοῦ, ἐξηγουμένου γνησίως ἐπίσης καὶ ἀληθῶς τὰ τοῦ Πατρὸς. Ἐκεῖνος. Ἐννοεῖται ὁ Χριστὸς, ὃς μόνος, ἅτε Μονογενὴς Υἱὸς καὶ ὢν εἰς τὸν κόλπον τοῦ Πατρὸς, βλέπων δ' οὕτω Αὐτὸν πρόσωπον πρὸς πρόσωπον, ἠδύνατο νὰ ἐξηγησῆται τελείως τὰ κατ' Αὐτόν. Ἐξηγήσατο. Ἐν τῷ ἐξηγησάτο περιλαμβάνεται τὸ ἐώρακεν, ὡς ἀναγκαῖα προϋπόθεσις· τίνα δὲ ἐξηγήσατο νοεῖται οἰκοθεῖν, τὸν Θεόν, καθότι ἐν τῷ προσώπῳ Αὐτοῦ, ὡς τοῦ Μονογενοῦς Υἱοῦ τοῦ Θεοῦ, ἐνσαρκωθέντος, ἐν τοῖς λόγοις καὶ τοῖς ἔργοις, — καὶ δὴ κατ' ἐξοχὴν ἐν τῇ ὑπὲρ τῶν ἀποστατῶν ἀπὸ τοῦ ἀληθινοῦ Θεοῦ καὶ ἀμαρτωλῶν ἀνθρώπων θυσίᾳ Αὐτοῦ — παρέστησεν ἔμφυχον καὶ ζῶσαν τὴν γνησίαν εἰκόνα τοῦ Θεοῦ (1Α', 9), ὅστις δι' Αὐτοῦ καὶ ἐν Αὐτῷ (τῷ Χριστῷ) ἀπεκαλύφθη τοῖς ἀνθρώποις κατ' ἐξοχὴν ὡς ἀγάπη (Α'. Ἰω, Δ'. 16) καὶ δὴ ἀγάπη πατρικὴ ἐν τῇ τελείᾳ αὐτῆς μορφῇ, ὡς ἀγάπη ὑπερβαίνουσα πᾶν σύνηθες μέτρον καὶ ὄριον, ἅτε τοὺς ἐν τῇ πλάνῃ καὶ τῇ κακίᾳ βεβημισμένους ὄντας ἀνθρώπους ἀνασύρασα καὶ ἀξιώσασα αὐτοὺς νὰ καταστῶσι τέκνα Θεοῦ, κοινωνοὶ αὐτῆς τῆς θείας ζωῆς καὶ μακαριότητος (Ρωμ. Ε' 5 κ. ε.) Τοῦ ρημ. ἐξηγεῖσθαι ἀπαντᾷ σταθερῶς παρά τισι παλαιοῖς ἢ χρῆσις ἐπὶ τῆς ἐρμηνείας τῶν θείων.

ΦΑΝΕΡΩΣΙΣ ΤΟΥ ΧΡΙΣΤΟΥ ΩΣ ΤΟΥ ΜΟΝΟΓΕΝΟΥΣ

ΥΙΟΥ ΤΟΥ ΘΕΟΥ Α'. ΔΗΜΟΣΙΑ

Α' 19—ΙΒ' 50.

Ἡ περὶ Χριστοῦ μαρτυρία τοῦ θεοπέμπτου μάρτυρος Ἰωάννου τοῦ Προδρόμου Α' 19—36, Καὶ δὴ Ἰον Πρὸ τῶν ἀπεσταλμένων τοῦ Μ. Συνεδρίου (στίχ. 19—28). 2ον Πρὸ τῶν αὐτῶν, πρὸ τῶν ἰδίῶν αὐτοῦ πιθανῶν μαθητῶν, καὶ πρὸ ἄλλων τινῶν ἐπὶ παρουσίᾳ τοῦ Χριστοῦ (στίχ. 29—34). 3ον Πρὸ δύο ἐκ τῶν μαθητῶν αὐτοῦ (στίχ. 35—38).

Στίχ. 19. Καὶ αὕτη ἐστὶν ἡ μαρτυρία τοῦ Ἰωάννου. κλπ. Ἀρχεται ἡ εὐαγγελικὴ διήγησις (πρβλ. Μαρκ. Α' 4) εἰσαγομένη διὰ τοῦ καὶ, ὃν τρόπον πολλάκις ἐν τῇ Π. Διαθήκῃ ἀρχονται βιβλία ὅλα ἢ τοῦλάχιστον κεφάλαια. Ὡς ἀρχὴν δὲ τῆς διηγήσεως αὐτοῦ προτάσσει ὁ ἱερός Εὐαγγελιστὴς τὴν πρὸ τῆς ἐπισήμου ἐπιτροπείας τοῦ Μ. Συνεδρίου μαρτυρίαν τοῦ Βαπτιστοῦ, ἧς μνείαν ἐποιήσατο ἤδη ἐν στίχ. 6—8 καὶ 15. Εἰς ἀμεσωτέραν σχέσιν καὶ ἀκολουθίαν πρὸς τὸν διὰ τοῦ 13ου στίχου περὶ τωθέντα πρόλογον τὴν ἀρχὴν ταύτην τῆς διηγήσεως τοῦ Εὐαγγελιστοῦ τιθέντες Ἐξηγηταὶ τινες ἑρμηνεύουσι. Καὶ—ὅπως νῦν τὰ περὶ τοῦ Βαπτιστοῦ ρηθέντα διαπιστωθῶσι—αὕτη (ἢ ἀκόλουθος δηλ.) εἶνε ἢ ἐν τῷ στίχῳ 6 κ. ἐξ. μνημονευθεῖσα μαρτυρία αὐτοῦ. Οἱ Ἰουδαῖοι. Νοεῖται τὸ Μέγα Συνέδριον, ἢ ἀνωτέρα Ἐθνικὴ καὶ Ἐκκλησιαστικὴ ἀρχὴ τῶν Ἰουδαίων, σεβαστὴ παρ' αὐτοῖς καὶ ἕξω

των ὄρων τῆς Παλαιστίνης, ἦτις δὲ ὡς τοιαύτη εἶπερ τις καὶ ἄλλη ἠδύνατο νὰ θεωρηθῆ ὡς ἀντιπροσωπεύουσα τὸ ὅλον ἔθνος, τοὺς Ἰουδαίους πάντας. Διὰ τὴν τοιαύτην χρῆσιν τοῦ Ἰουδαῖοι παρὰ τῷ Ἰωάννῃ (πρβλ. καὶ Β' 18. Ε' 10. 15—18. 33. Θ' 22 κλπ. Ἐξ Ἱεροσολύμων. Ὁ. που ἦτο ἡ ἔδρα τοῦ Μ. Συνεδρίου. Ἱερεῖς. Ἐκ τῶν ὀφφικιαλίων, ὡς εἰκός. Ἐπειδὴ τοῦ Μ. Συνεδρίου προήδρευεν ὁ Ἀρχιερεὺς ἠδύνατο οὗτος νὰ διαθέσῃ ἐκ τοῦ προσωπικοῦ τῶν ἱερέων τὰ κατάλληλα πρὸς τὸν σκοπὸν πρόσωπα. Καὶ Δευτέας. Οὗτοι ἐχρησίμευον πρὸς φύλαξιν καὶ πρὸς διαφόρους ἄλλας ὑπηρεσίας τοῦ Ναοῦ. Οἱ μετὰ τῶν ἱερέων ἀποσταλέντες θὰ ἀπετέλουσαν τὴν τιμητικὴν αὐτῶν ἀκολουθίαν, ἐν ἀνάγκῃ δὲ θὰ ἐχρησίμευον πρὸς φύλαξιν καὶ πρὸς διαφόρους ἄλλας ὑπηρεσίας τοῦ Ναοῦ. Οἱ μετὰ τῶν ἱερέων ἀποσταλέντες θὰ ἀπετέλουσαν τὴν τιμητικὴν αὐτῶν ἀκολουθίαν, ἐν ἀνάγκῃ δὲ θὰ ἐχρησίμευον καὶ πρὸς ἀσφάλειαν αὐτῶν κατὰ τὴν ὁδὸν ἢ καὶ πρὸ τῶν ἐξημμένων τυχόν ὀπαδῶν τοῦ Βαπτιστοῦ. Σὺ τίς εἶ. Τὸ κήρυγμα τοῦ Βαπτιστοῦ καὶ ἡ εἰς τὸ βάπτισμα αὐτοῦ μεγάλη συρροὴ τοῦ Ἰουδαϊκοῦ λαοῦ ἐπέσυρε τὴν προσοχὴν καὶ τοῦ Μ. Συνεδρίου, περιελθόντος οὕτω εἰς τὴν ἀνάγκην, ὅπως καθ' ὃ εἶχε δικαίωμα ἐξακριβώσῃ ἐπισημῶς, ἐκ τοῦ στόματος αὐτοῦ τοῦ Βαπτιστοῦ τὰ κατ' αὐτόν. Ἐν τῇ τοιαύτῃ ἐξετάσει καὶ ἐπερωτήσῃ οἱ ἀρχ. Ἐξηγ. (Χρυσ. Θεοδ. καὶ Ζιγ.) ἐμβλέπουσιν ἐπιβουλον κατὰ τοῦ Χριστοῦ πρόθεσιν. Οὕτω ὁ Ζιγ. σημειοῦται «Ὁρήθησαν ἀνοήτως, ὅτι πείσεται ἀνθρώπινόν τι καὶ ὑπὸ φιλοδοξίας ἑαυτὸν εἶναι τὸν Χριστὸν ἀν εἰποι, καὶ λοιπὸν ἢ περὶ τοῦ Ἰησοῦ οὐβουθήσεται φήμη, καθ' ἧς πάντα ἐπραγματεύοντο.» Ἐν πάσῃ περιπτώσει ἡ ἐπίσημος αὕτη

ἀποστολὴ καὶ ἐπερωτήσεις δύναται νὰ θεωρηθῆ ὡς εἶδος πειρασμοῦ διὰ τὸν Βαπτιστὴν ἀναλόγου πρὸς τὸν ὑπὸ τοῦ Διαβόλου πειρασμὸν τοῦ Ἰησοῦ αὐτοῦ. Σὺ τίς εἶ; Κατ' οὐσίαν ὅ,τι καὶ τὸ κατωτέρω (στίχ. 22) τί λέγεις περὶ σεαυτοῦ.

Στίχ. 20. Ὁ Βαπτιστὴς ἐν τῇ ἐρωτήσει τῶν ἀπεσταλμένων τοῦ Μ. Συνεδρίου ἐνεῖδε τὸν πόθον νὰ μάθωσι μήπως ἔχει ἀξιώσεις Μεσσιακᾶς (πρβλ. Λουκ. Γ'. 15), διὸ καὶ ρητῶς καὶ κατηγορηματικῶς ἀποκρούει πᾶσαν τοιαύτην ἀξίωσιν (πρβλ. στίχ. 8), ὅσοι δὴπάτε καὶ ἂν ἦτο αὕτη δελεαστικὴ. Ἀπαντᾷ δ' ἅμα οὗτος κατὰ τρόπον ὑπαινισσόμενον (οὐκ εἰμὶ ἐγὼ) ὅτι ἄλλος ἦτο ὁ Μεσσίας.

Ὁ ὑπαινιγμὸς οὗτος πρόκειται εὐδηλοτέρως κατὰ τὴν γραφὴν οὐκ ἐγὼ εἰμὶ ὁ Χριστός. «Πρὸς τὴν διάνοιαν, μεθ' ἧς ἠρώτων, οὐ πρὸς τὴν ἐρώτησιν αὐτὴν ἀπεκρίνατο» Χρυσ. Ζιγ.

Στίχ. 21 Καὶ ἠρώτησαν αὐτὸν τί οὖν; Ἠλίας εἶ σὺ; Ἡ νέα αὕτη ἐρώτησις προϋποθέτει, ὅτι ὁ Βαπτιστὴς εἶχε θεωρηθῆ ἢ ἠδύνατο νὰ θεωρηθῆ ὡς ὁ προφήτης Ἠλίας. Ἐπὶ τῇ βάσει τοῦ Μαλαχίου Δ'. 5 ὡς πρόδρομος τοῦ Μεσσοῦ προσεδοκᾶτο πράγματι αὐτὸς οὗτος ὁ ἀναληφθεὶς εἰς τὸν Οὐρανὸν (Δ'. Βασιλ. Β'. 11) προφήτης Ἠλίας. Τὸ δὲ ἐπίμονον κήρυγμα τοῦ Βαπτιστοῦ περὶ προσεγγίσσεως τῆς Βασιλείας τοῦ Θεοῦ καὶ ὁ αὐστηρὸς καὶ ἀσκητικὸς τρόπος τῆς ζωῆς αὐτοῦ ὑπεμνήσκον πολὺ τὸν ζηλωτὴν προφήτην τῶν ἡμερῶν τοῦ Ἀχαάβ (πρβλ. Μτθ. ΙΑ' 14. ΙΣΤ'. 14 ΙΖ'. 10 κ. ἐξ.) Τί οὖν; Εἰσάγεται οὕτω ἡ δευτέρα αὕτη ἐρώτησις ὡς ἀκολουθία τῶν ἡγουμένων. Εἰ οὐκ εἶ ὁ Χριστός, τί οὖν εἶ; ὁπλιὸς τις λοιπὸν εἶσαι; Καὶ εἰς τὴν ἐρώτησιν ταύτην ἀπαντᾷ ἐπίσης ἀπο

φατικῶς ὁ Βαπτιστής, διότι ἠρωτᾶτο προδήλως ὑπὸ πνεῦμα προσωπικῆς ταυτότητος αὐτοῦ πρὸς τὸν Ἴλλαν, ὅπερ βεβαίως δὲν ἦτο. Ὡς πρὸς τὴν ταυτότητα τοῦ χαρακτήρος, τοῦ ζήλου κ. λ. π. (πρβλ. Μτθ. ΙΖ'. 10-12. Μαρκ. Θ' 10, 11. Λουκ. Α' 17). Ἀλλὰ καὶ ἀπὸ τῆς ἀπόψεως ταύτης ζήτημα εἶνε ἂν συνῆδε πρὸς τὴν μετριοφροσύνην τοῦ Προδρόμου ἢ ὑπ' αὐτοῦ τοῦ ἰδίου ταύτι- σις ἑαυτοῦ πρὸς τὴν ὑπέροχον τοῦ προφ. Ἰλίας φυσιογνωμίαν. Ὁ προφῆτης εἶ οὖν: Ὑπὸ τὴν ἐπωνυμίαν ταύτην (ἐπὶ τῇ βίῳ τοῦ Δευτ. ΙΗ' 15, 18, 19.) προσεδόκατο ἐπίσης (πρβλ. Ζ' 40) ὑπὸ τῶν Ἰουδαίων κατὰ τοὺς χρό- νους τούτους καὶ ἕτερος ἀπεσταλμένος τοῦ Θεοῦ (πρβλ. Μτθ. ΙΣΤ' 14), ὅστις κατὰ τινος ἦτο (ΣΤ' 14) αὐτὸς ὁ Μεσσίας. Ἀρνηθεὶς γὰρ ταύτησιν ἑαυτὸν καθ' ὁσονδήποτε τρόπον πρὸς τὸν Ἴλλαν δὲν ἠδύνατο, ὡς εἰκὸς, γὰρ δεχθῆ τὴν προσωνυμίαν τοῦ (κατὰ τὸ πνεῦμα τῶν ἐπερωτώ- των) ὀρισμένου (ὁ προφ.) προφήτου, τοῦ ἀναμνη- σκόντος (κατὰ τὴν προφ. ρῆσιν) τὸν Μεσσίαν αὐτόν. Καὶ ἀπεκρίθη, οὐ. «Καὶ μὴν προφήτης ἦν. Τίνος οὖν ἔνεκεν ἀρνεῖται; Πάλιν πρὸς τὴν διάνοιαν βλέπων τῶν ἐρωτώντων προσεδόκων γὰρ τινος προφήτην ἐξαιρετον ἦξει» Χρυσ. Ὁμ. Θεοφ. Ζιγ.

Στίχ. 22. Οἱ ἀπεσταλμένοι τοῦ Μ. Συνεδρίου ἐξαν- τλήσαντες ὅ,τι ἐλέγετο ἢ ἦτο δυνατὸν γὰρ ὑποτεθῆ περὶ τοῦ Βαπτιστοῦ, ἐπιθυμοῦντες δὲ, ἢ ὄντες πεφορηταί- νοι, γὰρ κομισσῶσιν ὀρισμένην ἀπάντησιν εἰς τοὺς ἐντολαίς αὐτῶν, ἐπερωτῶσι τὸ τέταρτον ζητούντες ρητὴν καὶ σα- φῆ ἀπάντησιν, τί ἐθεώρει αὐτὸς ἑαυτὸν ὁ Βαπτιστής.

Στίχ. 23. Εἰς ἀπάντησιν τῆς ἐπιμόνου ἐρωτήσεως τῶν ἀπεσταλμένων τοῦ Μ. Συνεδρίου ὁ Βαπτιστής χαρα-

κτηρίζει ἑαυτὸν ἐκ τοῦ ἔργου, ὅπερ διεξῆγεν, ὅπερ ἀνεμί- μνησκει (καθὼς εἶπεν Ἰσαίας) τὴν παρότρυνσιν τοῦ Ἡ- σαίου πρὸς τὸν Ἰουδαϊκὸν λαόν, ὅπως ἄρῃ ἐκ μέσου πᾶν τὸ ἐπιπροσδοκῶν πρὸς τὴν σωτηριώδη ἐνέργειαν τοῦ ἐρχομένου Κυρίου (Ἡσ. Μ'. 1-11). Ἐντεῦθεν δὲ καὶ ἡ χρῆσις τοῦ κειμένου τῆς σχετικῆς προφητείας τοῦ Ἡσαίου(1), ἀναφερομένης ἀρχικῶς εἰς τὴν ἐκ τῆς Βαβυλωνείου αἰχμολωσίας ἐπιστροφὴν τῶν Ἰουδαίων. Ὁ Βαπτιστής περὶ οὐδενὸς ἄλλου ἐφρόντιζεν, ἢ ὡς ἀναδείξει τὸν πα- ρασκευαστικὸν χαρακτήρα τῆς ἀποστολῆς αὐτοῦ.

Στίχ. 24 Ὁ Εὐαγγελ. προστίθησιν ἐνταῦθα χαρα- κτηρισμὸν τῶν ἀπεσταλμένων τοῦ Μ. Συνεδρίου, ἀναγ- κασίον θεωρηθέντα ὑπ' αὐτοῦ πρὸς ἐξήγησιν τῆς περαι- τέρω αὐτοβούλου πλέον καὶ αὐθορμήτου ἐρωτήσεως αὐ- τῶν. Κατὰ τὴν γραφὴν τῶν ἀρχαιτρ. κωδ. **Καὶ ἀπεσταλ.** ἀνευ ὁρθου. Κατὰ τὴν γραφὴν ταύτην δηλοῦται, ἢ ὅτι ἢ πρὸς τὸν Βαπτιστὴν πρεσβεία ἀπεστάλη κυρίως ὑπὸ τῆς ἐν τῷ Μ. Συνεδρίῳ μερίδος τῶν Φαρισαίων, καὶ τὰ ἀποτελοῦντα ἄρα αὐτὴν πρόσωπα ἦσαν ὁμόφρονα αὐτοῖς ἢ ὅτι ληξιάσης τῆς ἀποστολῆς τῶν ἱερέων καὶ Λευϊτῶν προέβαλεν εἰς μέσον νέα ἐπιτροπεία, ἐκ Φαρισαίων ἀπο- τελουμένη, ἣτις καὶ ἀκροασαμένη τῶν πρὸς τοὺς ἱερεῖς ἀπαντήσεων τοῦ Βαπτιστοῦ ἐποίησατο τὴν περαιτέρω ἐρώτησιν. Οἱ Φαρισαῖοι (ἐκ τῆς λέξεως *Parush* = κερω- ρισμένος, ἀπεχόμενος τῆς κοινῆς συνανάστροφῆς, ὅπως

(1) Αὕτη κατὰ τοὺς Ο'. ἔχει οὕτως: «Φωνὴ βοῶντος ἐν τῇ ἐρήμῳ· ἐτοιμάσατε τὴν ὁδὸν Κυρίου, εὐθείας ποιεῖτε τὰς τρίβους τοῦ Θεοῦ ἡμῶν». Πρβλ. Ματθ. Γ'. 3. Μαρκ. Α'. 3. Λουκ. Γ' 4.

μὴ μολυνθῆ) ἦσαν τάξεις Ἰουδαίων, διακρινομένων διὰ τὴν ἄκραν αὐστηρότητα τῆς τυπικῆς τηρήσεως τῶν διατάξεων τοῦ Μ. Νόμου καὶ τῶν εἰς αὐτὰς ἐρμηνειῶν τῶν Ἰουδαίων διδασκάλων (τῶν μεγάλων Ραββίνων), ἀπολαύοντες τιμῆς καὶ ἐπιρροῆς παρὰ τῷ Ἰουδαϊκῷ λαῷ, πρὸς τῇ θρησκευτικῇ αὐτῶν τάσει, καὶ διὰ τὸν πατριωτικὸν αὐτῶν ζῆλον καὶ τὸ κατὰ τοῦ ξενικοῦ ζυγοῦ μίσος αὐτῶν.

Στίχ. 25. Δείκνυται ἡ τυφλὴ προσκόλλησις τῶν ὁπαδῶν τούτων τοῦ γράμματος τῆς Γραφῆς καὶ τῶν εἰς αὐτὴν ἐρμηνειῶν τῶν διδασκάλων αὐτῶν (τῶν νομικῶν). Καίτοι ὁ Βαπτιστὴς διὰ τοῦ στόματος τοῦ Ἡσαίου ἐχαράκτηρισεν ἑαυτὸν ὡς πρόδρομον τοῦ Μεσσοῦ καὶ τῆς βασιλείας αὐτοῦ ἐπὶ τῆς γῆς, ἄρα ὡς ἔργον ἔχοντα νὰ καλέσῃ τὸν λαὸν εἰς μετάνοιαν, ὅπερ συμβολικῶς ἐσημαίνει τὸ τελούμενον ὑπ' αὐτοῦ βάπτισμα, οὗτοι θεωροῦσιν αὐτὸν ὡς νοσηζόμενον ξένον δικαίωμα, καὶ ἐπιχειροῦσι τρόπον τινα νὰ ἐλέγξωσιν αὐτὸν, ἐχόμενοι ἀπὸ τῆς ἰδέας, ὅτι κατὰ τὰ διδεδυγμένα αὐτοῖς μόνον αὐτὸς ὁ Χριστὸς, ἢ ὁ Ἥλλας ἢ ὁ προφήτης αὐτοπροσώπως ἐμφανιζόμενοι καὶ ρητῶς ἑαυτοὺς ὀνομάζοντες ἐδικαιοῦντο νὰ βαπτίζωσιν. Ὁ Θεοδ. λέγων τὸ πρῶτον κατὰ τὸν Χρυσ. «Ἐπειδὴ διὰ κολακείας οὐκ ἠδύναντο αὐτὸν ελεῖν, διὰ σκληροτέρων καὶ ἐπιπληκτικωτέρων λόγων ἐκφοβαῦσιν, ἵνα ὁμολογήσῃ ἑαυτὸν Χριστὸν», μικρὸν κατωτέρω γράφει «φαίνονται μοι Ἰουδαῖοι θέλοντες μὴδὲ τὸν Ἰωάννην δόξαι παρὰ τοῖς πολλοῖς Χριστὸν, ἀλλ' ἀπὸ φθόνου καὶ βασκανίας ἐρωτᾶν αὐτόν.»

Στίχ. 26. Ἀπαντῶν ὁ Βαπτιστὴς ὁμολογεῖ, ὅτι βαπτίζει, ἀλλὰ προστίθεται καὶ προσδιορισμὸν ἐν ὕδατι,

ὅπερ προϋποθέτει ἀντιδιαστολὴν πρὸς ἕτερον βάπτισμα, τὸ ἐν Πνεύματι (στίχ. 33. Πρβλ. καὶ Μτθ. Γ' 11 Μρκ. Α' 8. Λουκ. Γ' 16.), τὸ ἀληθινὸν δηλ. καὶ πραγματικὸν βάπτισμα (Γ' 5 κ. ἐξ.), τὸ ἀνῆκον τῷ Χριστῷ, ὃν καὶ ὑποδεικνύει ὁ Βαπτιστὴς ὡς ἤδη ἐπιφανέντα λέγων: μέσος δὲ ὑμῶν ἔστηκεν, ὃν ὑμεῖς οὐκ οἴδατε. Κατ' ἄλλην γραφὴν: Μέσος ὑμῶν στήκει. Στήκει ἐνεστωτικὸς σχηματισμὸς ἐκ τοῦ πρkm. ἔστηκε. Ὅν ὑμεῖς οὐκ οἴδατε. Ἐγὼ δὲ οἶδα, δι' ὃ καὶ βαπτίζω ἐν ὕδατι, ἄγων οὐτω ἐπ' Αὐτόν. Ὑπὸ τὸ οὐκ οἴδατε λαμβάνει— ὡς τις προφητεία τοῦ Προδρόμου— ὁ πένθιμος τόνος ὁ διήκων δι' ὅλης τῆς Εὐαγγελικῆς διηγήσεως, ἢ παραγωνίσις καὶ ἀπόρησις τοῦ Χριστοῦ ὑπὸ τῶν Ἰουδαίων (στίχ. 11). «Αὐτοὶ καθ' ἑαυτῶν τὴν ψῆφον ἐξήνεγκαν (οἱ Ἰουδαῖοι). Πῶς καὶ τίνι τρόπῳ; Ἀξιόπιστον ἠγήσαντο εἶναι τὸν Ἰωάννην μετὰ παρησίας πολλῆς ὡμολόγησε μὴ εἶναι μήτε ὁ Χριστὸς, μήτε Ἥλλας, μήτε ὁ προφήτης. Καὶ οὐδὲ ἐνταῦθα ἔστη, ἀλλὰ καὶ εἰδίδαξε τίς εἶη, καὶ διελέχθη καὶ περὶ τῆς τοῦ οἰκείου βαπτίσματος φύσεως, ὅτι μικρὸν καὶ εὐτελὲς, καὶ ὕδατος πλέον ἔχον οὐδὲν(1). . . Τί λοιπὸν ἔδει; οὐχὶ πιστεῦσαι τῷ μαρτυρηθέντι καὶ προσκυνῆσαι καὶ ὁμολογήσαι Θεόν;» Χρυσ. «Ἐγὼ μὲν βαπτίζω ἐν ὕδατι μόνῳ, οὐκ ἄφρονες ἁμαρτιῶν ἔχοντι, ἀλλὰ προπαρασκευάζοντι εἰς τὸ δέξασθαι τὸ πνευματικὸν βάπτισμα, τὸ τὴν ἄφρονες τῶν ἁμαρτιῶν δωρούμενον». Θεοφ.

Στίχ. 27. Αὐτός ἐστιν ὁ ὀπίσω μου ἐρχόμενος.

(1) Κατωτέρω. «Παρασκευὴ τοῦτο ἔστιν ἐκείνου (τοῦ βαπτισμοῦ τοῦ Χριστοῦ). Τὰ δὲ ἡμέτερα σιὰ καὶ εἰκῶν.» Χρυσ.

ος εμπροσθέν μου γέγονε. Πρβλ, στίχ. 15. Οὐ οὐκ εἰμι ἰκανός, ἵνα λῦσω αὐτοῦ τὸν ἱμάντα τοῦ ὑποδήματος. Παρὰ Μτθ. Γ'. 11 καίτοι οὐκ εἰμι ἰκανός, τὰ ὑποδήματα βαστάσαι, κατ' οὐσίαν τὸ αὐτό. Ἐκφράζει συναίσθησιν τῆς ἀνυπερβλήτου ὑπεροχῆς τοῦ Χριστοῦ. Οὐδὲ τοῦ εὐτελεστέρου δούλου τὴν θέσιν δὲν ἔχει ἀπέναντι αὐτοῦ ὁ Βαπτιστής. «Γοῖς γὰρ ἐσχάτοις οἰκέταις ἐπιτέτραπται ἡ τοιαύτη ὑπηρεσία» Ζιγ. Κατὰ τὴν γραφὴν τῶν ἀρχ. κωδ. ἐλλείπουσιν αἱ λέξεις αὐτός ἐστὶ καὶ ὅς εμπροσθέν μου γέγονε. Κατὰ τὴν γραφ. ταύτην τὸ ὀπίσω μου ἐρχόμενος προσδιορίζει ὡς ὑποκείμενον τὸ ρ. στίχου (μ. ὑμ. ἐστ.).

Στίχ. 28. Ἦδη μετὰ τὸ πέρας τῆς διηγήσεως (πρβλ. καὶ ΣΤ'. 59, Η'. 20) προσδιορίζεται ὁ τόπος, ὅπου ἀνηλλάγησαν τὰ ἀνωτέρω μεταξὺ τοῦ Βαπτιστοῦ καὶ τῶν ἀποσταλέντων πρὸς αὐτὸν, ὅπως ἐξακριβώσωσι τὴν ἐπίσημον αὐτοῦ ιδιότητα. Ἐν Βηθανίᾳ. Δὲν εἶνε δυνατόν νὰ ὀρισθῇ ἐπακριβῶς τὴν σήμερον ἢ θέσις αὐτῆς. Προδήλως ἔκειτο πρὸς Α. τοῦ Ἰορδάνου, εἰς ἀπόστασιν ἰσῶς μιλίων τινῶν ἀπὸ τῶν πρὸς τὴν Νεκρὰν Θάλασσαν ὄχθων αὐτοῦ, ὅπου ἐβάπτιζεν ὁ Ἰωάννης (Μτθ. Γ' 6. 13. Μρκ. Α' 5. Λουκ. Γ' 3. Δ' 1.), καὶ ἦτο διάφορος τῆς παρὰ τὴν Ἱερουσαλὴμ Βηθανίας, τῆς κόμης Μαρίας καὶ Μάρθας (ΙΑ'. 1). Ὁ Ὀριγένης, κατ' αὐτὸν δὲ καὶ Ἰω. ὁ Χρυσόσ. ὁ Θεοφίλ. ὁ Ζιγ. καὶ ἄλλοι (ἐν οἷς καὶ νεώτεροι), προέκριναν ἐνταῦθα τὴν γραφὴν Βηθαβαρᾶ. Τὴν ὑπὸ τοῦ ἱεροῦ Εὐαγγ. μνείαν τοῦ τόπου τῆς ἀνωτέρω ἐκτεθείσης μαρτυρίας τοῦ Βαπτ. οἱ ἀρχαῖοι ἐξηγ. ἐρημνεύουσιν ὑπὸ τὸ πνεῦμα: «Οὐκ ἐν οἰκίᾳ, οὐδὲ ἐν γωνίᾳ, ἀλλ' ἐν μέσῳ πλήθους ταῦτα περὶ Χριστοῦ ἀνεκίρτυτεν» Θεοφ. Τῶν

νεωτέρων Ἐξηγητῶν τινες ἐν τῇ μνείᾳ ταύτῃ ἐμβλέπουσι τὸν αὐτόπτην τῶν ἐκτεθειμένων μάρτυρα. "Οτι ἡ περὶ τῆς ἀνωτέρω ὁ λόγος μαρτυρία τοῦ Βαπτ. ἀπηκολούθησε τῷ βαπτίσματι τοῦ Ἰησοῦ δῆλον ἐκ τῆς δηλώσεως αὐτοῦ, ὅτι ἦδει τὸν Χριστὸν (ἐξαγομένης ἐκ τοῦ ὄν ὑμεῖς οὐκ οἴδατε στίχ. 26). Ὅν δὲ κατὰ τὰ τῶν στίχ. 31-33 ἠδύνατο νὰ γνωρίσῃ μόνον μετὰ τὸ βάπτισμα. "Οτι δὲ κατ' ἀκολουθίαν τῆς ἐν λόγῳ μαρτυρίας τοῦ Βαπτ. προηγείται καὶ ἡ 40ῆμερος ἐν τῇ ἐρήμῳ διατριβὴ τοῦ Ἰησοῦ καὶ ὁ πειρασμός, εὐδηλον. Ὅθεν καὶ δικαίως ὁ Ζιγ. σημειοῦται «Τὰ μεταξὺ πάντα παραδραμῶν, πῶς τε ἐβάπτισθη καὶ πῶς ἀνωθεν ἐμαρτυρήθη, καὶ τὴν ἐν τῇ ἐρήμῳ τεσσαρακονθήμερον νηστείαν, καὶ τοὺς πειρασμούς, ὡς τοῖς ἄλλοις Εὐαγγ. ἀπηγγελέμενα, λοιπὸν διηγείται (ὁ Εὐαγγ. Ἰω.) τὰ μετὰ τὴν ἀπὸ τῆς ἐρήμου κάθοδον αὐτοῦ, παραλελειμμένα τούτοις» Πρβλ. καὶ Χρυσ.

2ον) Δευτέρα μαρτυρία τοῦ Βαπτιστοῦ περὶ τοῦ Χριστοῦ, παρόντος (στίχ. 29-34).

Στίχ. 29. Ἡ νέα αὕτη μαρτυρία τοῦ Βαπτιστοῦ περὶ τοῦ Ἰησοῦ ἐγένετο, ὡς ἐκ τῶν συμφραζομένων καὶ ἐκ τοῦ Γ' 26 δείκνυται, ὅπου καὶ ἡ πρὸ τῶν ἀπεσταλμένων τοῦ Μ. Συνεδρίου, καίτοι πιθανώτατα οὐχὶ ἐν αὐτῇ τῇ Βηθανίᾳ, ἀλλ' οὐ μακρὸν αὐτῆς, κατὰ τὸν τόπον, ὅπου ἐδίδασκε καὶ ἐβάπτιζεν ὁ Ἰωάννης. Βλέπει τὸν Ἰησοῦν ἐρχόμενον πρὸς αὐτόν. Πόθεν καὶ πρὸς τίνα σκοπὸν(1)

(1). Ὁ Ἰησοῦς ἐπανήρχετο, φαίνεται, ἐκ τῆς ἐρήμου, ὅπου εἶχε πειρασθῆ. Ὅθεν καὶ ὁ Ζιγ. σημειοῦται «Τῆ ἐπαύριον μετὰ τὴν ἀπὸ τῆς ἐρήμου κάθοδον αὐτοῦ διηλονότι». Πρὸ τῆς ἐνάρεξκος τῆς ἐπισήμου Αὐτοῦ ἐνεργείας ἔδει νὰ ἀναγνωρισθῇ καὶ κηρυχθῇ ὑπὸ τοῦ

δὲν ὀφείλει ὁ ἱερός Εὐαγγελιστής, ἐπιστάς τὴν προσοχὴν αὐτοῦ εἰς τὸ οὐσιώδες, οἷον ἢ περὶ τοῦ Χριστοῦ. ὡς σωτήρος τῶν ἀνθρώπων μαρτυρία τοῦ Βαπτιστοῦ. Ἀποτεινόμενος πρὸς τοὺς περὶ αὐτὸν καὶ δεκνύων τὸν Ἰησοῦν χαρακτηρίζει αὐτὸν ὁ Βαπτιστής δι' ἐξόχως ὑψηλοῦ καὶ τιμητικοῦ χαρακτηρισμοῦ, ἐμπούσαντος καὶ ὡς ἐκ τῆς σκουδαίτητος τοῦ μαρτυροῦντος μεγάλην εἰς τοὺς ἀκούοντας ἐντύπωσιν (πρβλ. Γ' 26. Γ' 41). Ἴδε ὁ ἄμνος τοῦ Θεοῦ ὁ αἴρων τὴν ἁμαρτίαν τοῦ κόσμου. Τὴν ἄφρσιν τῶν ἁμαρτιῶν, ὡς ἀναγκαῖον ὄρον τῆς ἐπικρατήσεως τῆς Μεσσιακῆς βασιλείας ἐπὶ τῆς γῆς, ἀπεξεδέχοντο ἐπὶ τῇ βίβῃ τῆς Π. Δ.,—ἐπὶ παραδείγματι τὴν Ἑσαίου ΝΓ' (στίχ. 4. οὗτος τὰς ἁμαρτίας ἡμῶν φέρει. 6. Κύριος παρέδωκεν αὐτὸν ταῖς ἁμαρτίας ἡμῶν. 7. ὡς πρόβατον ἐπὶ σφαγῆν ἄχθῃ. κτλ. πρβλ. καὶ Πράξ. Η' 32.) Μεσσιακὸν καὶ κατ' αὐτοὺς ἔχουσαν χαρακτῆρα — ἐξαρτωμένην ἐκ τῆς θυσίας τοῦ Μεσσία ΜΤΘ'. ΚΣΤ' 21 κ. ἐξ. Α' Κορ. Α' 23). Ὁ ὑπὸ τοῦ Βαπτιστοῦ ἄρα χαρακτηρισμὸς τοῦ ὡς Μεσσία ὑπ' αὐτοῦ (κατὰ τὸ δοθὲν αὐτῷ ὑπὸ τοῦ Θεοῦ σημεῖον) ἀναγνωρισθέντος Χριστοῦ ὡς ἄμνου αἴροντος τὴν ἁμαρτίαν τοῦ κόσμου, ἀφείλετο εἰς φωτισμὸν τοῦ Θεοῦ εὐρύοντα οὐχ ἦτονον, δύναται εὐλόγως νὰ ὑποτεθῇ, πρόσφορον παρὰ τῷ Βαπτιστῇ ἔδαφος. Ὡς τέκνον Ἰερατικῆς οἰκο-

τελευταίου τῶν Προφητῶν, τῶν προεξαγγελιάντων τὴν ἔλευσιν Αὐτοῦ. «Ὅσοι δοῦναι ἀφορμὴν ἐκεῖνο τῷ θαυμαστῷ κήρῳ καὶ δευτέρῳ φωνῇ τοῖς τὰ πρότερα ἀκηκοῦσιν ἀκριβέστερον ἐνθεῖναι τὰ εἰρημμένα καὶ προσθεῖναι ἕτερα πάλιν» Χρυσ.

γενείας ἐμφορούμενος ἔτι μᾶλλον τῆς ιδέας τῆς ἀνάγκης θυσίας πρὸς κάλυψιν τῶν ἁμαρτιῶν ὁ Βαπτιστής ἐνεβάθυνε πιθανῶς κάλλιον πολλῶν τῶν ὁμοφύλων αὐτοῦ εἰς τὰς Μεσσιακὰς προφητείας, οἷαι ἢ τοῦ ΝΓ' κεφ. τοῦ Ἑσαίου. Εἰς τὴν πεποιθήσιν δὲ ταύτην ἐνίσχυεν αὐτὸν ἡ ἠθικὴ κατάστασις τῶν Ἰουδαίων, μὴ ἀνταποκρινομένη εἰς τὴν ἰδρυαὶν τῆς Μεσσιακῆς βασιλείας, καθ' ὃν χρόνον ὁ Μεσσίας Χριστὸς ἦτο ἤδη παρών. Εὐδηλον ἄρα, ὅτι αὐτὸς ὁ Χριστὸς ἔδει ν' ἀναλάβῃ τὸ ἔργον τοῦ ἠθικοῦ ἐξαγνισμοῦ διὰ τοῦ ὑπὸ τῶν σχετικῶν προφητειῶν ὑποδεικνυομένου τρόπου, διὰ τῆς αὐτοθυσίας, καὶ πρὸς τὸν σκοπὸν τοῦτον συνῆδε καὶ ὁ ταπεινὸς καὶ ἀνεπίδεικτος χαρακτῆρ τῆς ἐπιφανείας Αὐτοῦ. «Ἄμνον δὲ αὐτὸν καλεῖ τῆς προφητείας ἀναμνηστικὸν Ἰουδαίους τῆς Ἑσαίου καὶ τῆς σκιᾶς τῆς κατὰ τὸν Μωϋσέα, ἵν' ἀπὸ τοῦ τύπου μᾶλλον αὐτοὺς προσαγάγηται πρὸς τὴν ἀλήθειαν. Ἐκεῖνος μὲν οὖν ὁ ἄμνος οὐδενὸς καθ' ἑαυτὴν ἁμαρτίαν ἔλαβεν. Οὗτος δὲ τῆς οἰκουμένης ἀπάσης. Κινδυνεύουσαν γὰρ αὐτὴν ἀπολέσθαι ταχέως αὐτὴν ἀπήλλαξε τῆς ὀργῆς τοῦ Θεοῦ» Χρυσ. Ὁ ἄμνος τοῦ Θεοῦ. Ἐν ἀντιθέσει πρὸς τοὺς πασχαλίους — ἥτις θυσία κυρίως φαίνεται δοῦσα ἀφορμὴν εἰς τὴν ἐκφρασιν ὁ ἄμνος τοῦ Θεοῦ (πρβλ. Α' Πέτρ. Α' 18—20 Ἀποκ. Ε' 6—10 κλπ.)—ὡς καὶ πρὸς πάντα ἄλλον ἄμνον ἱλαστικῆς θυσίας ὁ Χριστὸς καλεῖται ὑπὸ τοῦ Βαπτιστοῦ (ὁ ἄμνος) τοῦ Θεοῦ, ὡς ἀνήκων τῷ Θεῷ καὶ ὑπ' Αὐτοῦ ἀποσταλῆς (Α' Πέτρ. Α' 20 κλπ.). Ὡς τοῦ Θεοῦ καὶ Πατρὸς διὰ τὴν πρὸς ἡμᾶς ἀγάπην δόντος αὐτὸν εἰς σφαγῆν ὑπὲρ ἡμῶν.» Θεοφ. Διὰ τὴν τοιαύτην σημ. τῆς γενκ. (τοῦ Θεοῦ) πρβλ. ΣΤ'. 33 ἄρτος τοῦ Θεοῦ. Ὁ αἴρων. Γενι-

κός χαρακτηρισμός, χωρίς να δρίζεται τὸ χρονικὸν ση-
 μειον(1) τῆς ἐν λόγῳ ἄρσεως καὶ ἐξαλείψεως, ἐν οἷα ση-
 μασία (τὴν τῆς ἐξαλείψεως ἰδίᾳ) κεῖται ἡ λέξις (αἴρω)
 ἐνταῦθα, ὡς καὶ ἐν Α' Ἰω. Γ' 5. Ἀξιοσημείωτος ἢ ἐν τε
 τῇ Π. καὶ τῇ Κ. Α. ἀνάλογος χρῆσις τοῦ ρ. φέρειν (Ἡσ.
 ΝΓ' 4, 11, 12. Ἐβρ. Θ' 28. Α' Πέτρο. Β' 24.) ὡς καὶ τοῦ
 λαμβάνειν (ἁμαρτίας) (Λευϊτ. ΚΑ' 15, Ἀρ. Ε' 31, ΙΔ' 34
 κλπ.), ἅτε τοῦ φέρειν καὶ λαμβάνειν, τοῦ λόγου ἄντος
 περὶ ἁμαρτίας, συνεπαγομένου τὴν ἐννοίαν τῆς ἀπομα-
 κρύνσεως, τῆς ἄρσεως ἐκ μέσου καὶ ἐξαλείψεως αὐτῶν,
 τὴν ἐννοίαν τοῦ ἐξίλασμοῦ. Διὰ τὴν χρῆσιν τοῦ αἴρω ἐν
 τῇ σημ. τοῦ αἴρω καὶ ἀπομακρύνω πρβλ. Μρκ. Β' 9. Ὁ
 Χριστὸς, ὡς ὁ ἄμνός τοῦ Θεοῦ, ἀνέλαβεν ἐφ' ἑαυτὸν τὰς
 ἁμαρτίας τῶν ἀνθρώπων, προσενεχθεὶς ἐπὶ τοῦ σταυ-
 ροῦ ἄμωμος ἐξίλαστικὴ δι' αὐτοὺς τῷ Θεῷ Πατρὶ θυ-
 σία ἐξιλέωσε τὴν θείαν δικαιοσύνην, καὶ ἀπῆλλαξεν οὕτω
 τοὺς ἀνθρώπους τῆς δι' αὐτὰς εὐθύνης καὶ ἐνοχῆς, κα-
 ταλλάξας ἅμα τῷ Θεῷ Πατρὶ καὶ καινὴν ζωὴν αὐτοῖς
 δωρησάμενος. Ὁ αἴρων τὴν ἁμαρτίαν τοῦ κόσμου. Ὡς
 ἐνιαίου ὄλου, «τὴν ἁμαρτίαν εἰπὼν πάσας τὰς ἁμαρτίας

(1) Κατ' ἄλλην ἐκδοχὴν ὁ ἐνεστ. ἐκφράζει προφητικῶς τὸ
 μέλλον ὡς παρὸν, ἢ τὴν διάρκειαν τῆς ἐξίλαστικῆς δυνάμεως
 τῆς θυσίας τοῦ Χριστοῦ. «Ὅσα εἶπεν ὁ λεηστὴς ἢ ὁ ἄρας, ἀλλ'
 ὁ αἴρων, ὡς δεῖ τοῦτο ποιῶντος ἑαυτοῦ. Ὅθ γὰρ τότε μόνον ἔλα-
 βεν, ὅτε ἐπέθαν, ἀλλ' ἐξ ἐκεῖνου μέχρι τοῦ παρόντος αἶρει τὰς ἁμαρ-
 τίας, οὐκ δεῖ σταυροῦμενος (μὴ γὰρ ὑπὲρ ἁμαρτιῶν προσήνεγκε
 θυσίαν), ἀλλ' δεῖ καθάρα διὰ τῆς μιᾶς ἐκείνης» Χρυσ. «Καθ'
 ἐκείτην γὰρ αἶρει τὰς ἁμαρτίας ἡμῶν, τὰς μὲν διὰ τοῦ βαπτίσμα-
 τος, τὰς δὲ διὰ τῆς μετανοίας» Θεοφ.

ἐδήλωσεν». Θεοφ. πρβλ. Α' Ἰω. Γ' 5.) (τὴν ἁμαρτίαν)
 τοῦ κόσμου. Οὐχὶ δὲ τῶν Ἰουδαίων μόνον. Ὁ καθολι-
 κὸς χαρακτὴρ τοῦ σωτηριώδους ἔργου τοῦ Χριστοῦ ἀνα-
 δεικνύεται πολλάκις παρὰ τῷ ε. Εὐαγγελιστῇ (πρβλ. Γ'
 16 κ. ἐξ. Δ' 42. ΙΑ' 52 κλπ.). Ὅτι δὲ τὴν πεποιθήσιν
 ταύτην ἐνεστερνίζετο καὶ ὁ Βαπτιστὴς ἐκτὸς τοῦ ἀπὸ τοῦ
 Θεοῦ φωτισμοῦ, τοῦ πρὸς ἐκτίμησιν καὶ ἀναγνώρισιν
 τοῦ Χριστοῦ αὐτὸν ὀδηγήσαντος, δῆλον καὶ ἐξ ὅσων
 εἶπε πρὸς τοὺς Ἰουδαίους, τὰς ἐλπίδας τῆς σωτηρίας
 αὐτῶν στηρίζοντας ἐπὶ τῆς ἐκ τοῦ Ἀβραάμ καταγωγῆς
 αὐτῶν (Ματθ. Γ' 9. δύναται ὁ Θεὸς ἐκ τῶν λίθων τού-
 των ἐγεῖραι τέκνα τῷ Ἀβραάμ).

Στίχ. 30. πρβλ. στίχ. 15.

Στίχ. 31. Ὁ Βαπτιστὴς ὁμολογεῖ πρὸ τῶν ἀκροατῶν
 αὐτοῦ, ὅτι τοιοῦτον, οἷον ἄρει (στίχ. 29 καὶ 30), καὶ τὴν
 προτεραιάν (στίχ. 27), διεκήρυξε τὸν Ἰησοῦν, ἠγνῶσι τὸ
 πρῶτον, ὃν τρόπον ἠγνῶουν αὐτὸν καὶ οἱ ἀκροαταὶ αὐ-
 τοῦ (πρβλ. καὶ στίχ. 26. ὃν ὑμεῖς οὐκ οἴδατε) πρὶν ἐνω-
 πισθῶσι τῆς μαρτυρίας αὐτοῦ. Ὅτι διὰ τοῦ οὐκ ἴδειν
 (ὃν τρόπον καὶ διὰ τοῦ οὐκ οἴδατε, στίχ. 26) πᾶσα οἴα-
 δήποτε προτέρα γνωριμία τοῦ Βαπτ. (καὶ τῶν παρόντων)
 μετὰ τοῦ Ἰησοῦ δὲν ἀποκλείεται, εὐδῆλον. Ἡ παρὰ τῷ
 Εὐαγγ. Λουκᾶ (κεφ. Α') μάλιστα διήγησις περὶ τοῦ Προ-
 δρόμου φαίνεται πως ὑποστηρίζουσα γνωριμίαν τινὰ
 μετὰ τοῦ Ἰησοῦ τοῦ Βαπτιστοῦ. Ἀλλ' ἡ γνωριμία αὕτη
 πόρρω ἀπέχετο τῆς ἦν κατὰ τὴν ἐν λόγῳ ἀποκάλυψιν
 ἐκτίθετο ὁ Βαπτ., ὃν τρόπον καὶ αὕτη ἢ ἐν ταῖς λέξ. τοῦ
 Βαπτ., ταῖς πρὸ τοῦ βαπτίσματος ὑπ' αὐτοῦ πρὸς Αὐ-
 τὸν (κατὰ τὴν διήγησιν τῶν Συνοπτικῶν) ρηθείσας ἐγώ
 χρεῖαν ἔχω ὑπὸ σοῦ βαπτισθῆναι, ἐκφραζούσας μάλ-

λον προφητικὴν προαίσθησιν τοῦ Βαπτ. ἐν διαρκεί διατε-
 λούντος προσδοκίᾳ, προαίσθησιν προκληθείσαν πιθανῶς
 καὶ ὑπὸ τῆς ἐπιβλητικῆς παρουσίας τοῦ Ἰησοῦ ἢ γινώ-
 σιν Αὐτοῦ τοιαύτην, οὔτεν ἐκτίσαστο περὶ Αὐτοῦ μετὰ τὸ
 βάπτισμα καὶ τὸ παρακολουθήσαν αὐτὸ σημεῖον ἐξ οὐ-
 ρανοῦ. Ὁ Χρυσ. τὸ οὐκ ἦδειν περιορίζει εἰς τὸν προτοῦ
 χρόνον μέχρι βραχὺ πρὸ τοῦ βαπτίσματος. «Πῶς οὖν εἰ
 οὐκ ἦδει αὐτὸν, πρὸ τῆς τοῦ Πνεύματος καθόδου, πρὸ
 τοῦ βαπτίσματος διεκώλυεν αὐτὸν λέγων, ἐγὼ χρεῖαν
 ἔχω ὑπὸ σοῦ βαπτισθῆναι; Τοῦτο γὰρ τεκμήριον τοῦ
 σφόδρα Αὐτὸν εἰδέναι ἦν. Ἄλλ' οὐκ ἔμπροσθεν καὶ πρὸ
 πολλοῦ τοῦ χρόνου. Τὰ μὲν γὰρ θαύματα, ἴσα περὶ παιδὸς
 ὄντος ἐγένετο, πρὸ πολλοῦ συμβεβήκει τοῦ χρόνου, τοῦ
 Ἰω. σφόδρα καὶ αὐτοῦ παιδὸς ὄντος, ἐν δὲ τῇ μεταξὺ
 πολλοῦ γενομένου χρόνου, εἰκότως πᾶσιν ἄγνωστος ἐτύγ-
 χανε ὥστε, ὅταν λέγῃ οὐκ ἦδειν αὐτὸν, τὸν ἔμ-
 προσθεν λέγει χρόνον, οὐ τὸν ἐγγὺς τοῦ βαπτίσματος,
 ἐπεὶ πῶς αὐτὸν ἐκώλυσε;». Τὴν γνώμην τοῦ Χρυσ.
 ἀσπαζόμενος καὶ ὁ Θεοφ. διατυποῖ καὶ δευτέραν τινὰ,
 καθ' ἣν «Οὐκ ἦδειν, ὡς αὐτὸς ἐστίν, ὅτι αὐτὸς ἐστίν ὁ
 Πνεύματι Ἄγιῳ βαπτίσων ὅτι μέντοι ὑπὲρ τοὺς πολ-
 λούς ἐστίν ἦδει, διὸ καὶ κατὰ τὸν Μτθ. διεκώλυεν Αὐ-
 τὸν κλπ.». Ὑπὸ τοιοῦτο πνεῦμα (ὑπὸ τὴν ἔννοιαν σχετι-
 κῆς, μὴ σαφοῦς καὶ βεβαίας, γνώσεως ὑπὸ τοῦ Βαπτ. τοῦ
 Ἰησοῦ πρὸ τοῦ βαπτίσματος Αὐτοῦ) ἐκφραζονται καὶ τῶν
 νεωτέρων ἐξηγ. Ικανοί. Ἄλλ' ἵνα φανερωθῇ τῷ Ἰσρα-
 ῆλ διὰ τοῦτο ἦλθον ἐγὼ ἐν ὕδατι βαπτίζων. ἢ ἐν
 λόγῳ ἄγνοια τοῦ Ἰησοῦ ὑπὸ τοῦ Βαπτιστοῦ δὲν ἦτο
 δυνατόν γὰρ παραταθῆναι, διότι ἀκριβῶς ἀπεστάλη (ἦλθον.
 Πρβλ. καὶ στίχ. 7), ἵνα δι' αὐτοῦ φανερωθῇ Οὗτος τῷ

λαῶ τοῦ Ἰσραήλ. ἵνα φανερωθῇ. ἵνα ἀποκαλυφθῇ ἢ
 λανθάνουσα ἐν αὐτῷ θεῖα φύσις, θεῖα δόξα καὶ μεγα-
 λειότης. Ἐν τοιαύτῃ χρήσει σχεδὸν πάντοτε παρὰ τῷ Ι.
 Εὐαγγ. τὸ εἶδος τοῦτο (πρβλ. Β' 11. ΙΖ' 6. Α' Ἰω. Α' 2).
 τῷ Ἰσραήλ. Ἡ σφαιρα τῆς ἐνεργείας τοῦ Βαπτιστοῦ.
 Ἰσραήλ. Ἡ τιμητικὴ προσωνυμία τοῦ Ἰουδ. λαοῦ, ὡς
 τοῦ ἐκλεκτοῦ λαοῦ τοῦ Θεοῦ, τοῦ πεπιστευμένου τὰς
 ἐπαγγελίας τῆς σωτηρίας τῶν ἀνθρώπων. Πρβλ. Ρωμ. Θ.
 6, κλπ. Διὰ τοῦτο ἦλθον ἐν ὕδατι βαπτίζων. Οὗτος
 (ἢ δηλωθεῖσα φανέρωσις τοῦ Ἰησοῦ καὶ ὁ Μεσσιακὸς
 Αὐτοῦ χαρακτήρ) ἦτο ὁ τελικὸς σκοπὸς τῆς ἀποστολῆς
 τοῦ Βαπτιστοῦ, ὅς διὰ τοῦ ἐν ὕδατι βαπτίσματος αὐ-
 τοῦ, συμβολίζοντος τὴν ἀνάγκην τῆς μετανοίας καὶ προ-
 τυποῦντος τὸ ἐν Πνεύματι βάπτισμα τοῦ Μεσσοῦ Χρι-
 στοῦ, ἐπέσυρε τὴν προσοχὴν καὶ ὠδήγει πρὸς Αὐτὸν
 (πρβλ. Πρξ. ΙΘ'. 4). «Οὐ τοίνον ἄλλην τινὰ αἰτίαν εἶχεν
 ἐκεῖνο τὸ λουτρὸν ἢ τὸ προσδοποῦναι τῆς Χριστοῦ πί-
 σται. Οὐ γὰρ εἶπεν, ἵνα ἀπαλλάξω ἁμαρτημάτων ἦλθον
 βαπτίζων, ἀλλ' ἵνα φανερωθῇ τῷ Ἰσραήλ. Τί γὰρ, εἰπέ
 μοι, τοῦ βαπτίσματος χωρὶς οὐκ ἐνῆν κηρύξαι καὶ ἐπα-
 γαγέσθαι τοὺς ὄχλους; Ἀλλὰ εὐδίας οὕτως οὐδαμῶς.
 Οὐδὲ γὰρ ἂν οὕτως συνέδραμον ἅπαντες οὐκ ἂν
 ἔμαθον τὴν ἀπὸ τῆς συγκρίσεως ὑπεροχὴν.» Χρυσ. Ὁμ.
 Θεοφ. καὶ Ζιγ. Κἀγὼ. Διὰ τοῦ καὶ (καὶ ἐγὼ) ἀναλαμ-
 βάνει ὁ Εὐαγγ. τὸ ἐγὼ τοῦ προηγουμένου στίχου, συνε-
 χίζων οὕτω τὸν λόγον αὐτοῦ, ἢ (κατ' ἄλλην ἐκδοχὴν)
 καταλέγει ἑαυτὸν τοῖς ἄλλοις, τοῖς μὴ εἰδόσιν ἐπίσης
 τὸν Ἰησοῦν.

Στίχ. 32. Προτάσσεται ὑπὸ τοῦ Ι. Εὐαγγ. ἡ μαρ-
 τυρία τοῦ Βαπτιστοῦ περὶ τοῦ κατὰ τὴν ὑπ' αὐτοῦ βά-

πειν τοῦ Ἰησοῦ, ὑποτιθεμένην γνωστήν (Μτθ. Γ' 13 17, Μρκ. Α' 9-11. Λουκ. Γ' 21 κ. έ.), γενομένου αὐτῷ ἐξ οὐρανοῦ αἰσθητοῦ σημείου. Ὅτι τοῦ σημείου τούτου ἀντελήφθη οὐχ ἤττον καὶ ὁ Ἰησοῦς μαρτυροῦσιν οἱ ἄλλοι Εὐαγγ. Ἐπ' αὐτόν. Ἡ αἰτιατ. διὰ τὴν προηγουμένην κίνησιν τῆς καταβάσεως.

Στίχ. 33. Καὶ γὰρ οὐκ ἤδειν αὐτόν. Ἐπαναλαμβάνει ὁ Βαπτιστὴς τὴν προτέραν αὐτοῦ ἔγνοιαν τοῦ Ἰησοῦ ὡς Μεσσίου, ὅπως ἐρμηνεύων τὴν σημασίαν τοῦ γενομένου αὐτῷ σημείου (στίχ. 32.) καταστήσῃ δῆλον, ὅτι ἐρωτίσθη περὶ τοῦ Ἰησοῦ οὐχὶ ἄλλως ἢ παρ' αὐτοῦ τοῦ Θεοῦ, τοῦ εἰς τὸ βάπτισμα αὐτὸν ἀποστελλαντος.

Ἡ ἐν τῇ δηλώσει τοῦ Βαπτιστοῦ ἄλλ' ὁ πέμψας με κλπ. ἔλλειψις τοῦ προσδ. ὡς περιτετραν (μετὰ τὸ καταβαῖνον) πείθει, ὅτι κατὰ τὴν γενομένην αὐτῷ ἐσωτερικὴν ἀποκάλυψιν τοῦ Θεοῦ περὶ τοῦ αἰσθητοῦ σημείου, δι' οὗ θὰ ἐγνώριζε τὸν Ἰησοῦν ὡς τὸν ἐν Πνεύματι ἀγῶ βαπτίζοντα, δὲν διεσαφηνίσθη τὸ εἶδος τοῦ σημείου, ὁ δὲ Βαπτ. ἰδὼν τὸ Πνεῦμα καταβαῖνον ὡς περιστεράν(*) ἐπὶ τὸν Ἰησοῦν εὐχερῶς διέγνω ἐν αὐτῷ τὸ προσηγμένον

(*) Τὴν φρ. ὡς περιστεράν (στίχ. 32) τῶν Ἐξηγ. τινες ἐρμηνεύουσιν ὡς ἐξαικονίζουσαν μᾶλλον τὸν τρόπον τῆς καταβάσεως (τὸ ἤρεμον, ὃν τρόπον πέεται κατερχομένη ἢ περιστέρα), ἢ τὴν αἰσθητὴν μορφήν, ὅφ' ἦν θαυμασίῳ τινὲς τρόπῳ τὸ καθαρώς πνευματικὸν γεγονός (τῆς καταβάσεως τοῦ ἁγ. Πνεῦματος) ἀντελήφθη αἰσθητῶς ὁ Βαπτ. Ὡς τοιαύτην αἰσθητὴν μορφήν οἱ Ἐξηγ. ὑποθέκουσιν λάμψιν τινὰ (Περὶ πρῶξ. Β. 3). Ἀλλὰ παρὰ τῇ Λουκ. Γ' 22 ὁμοίως σημειοῦται σωματικῶς εἶδει ὡσεὶ περιστεράν.

αὐτῷ ὑπὸ τοῦ Θεοῦ σημειον. Ἡ ὑπὸ μορφήν περιστερῶς καθόδος ἐπὶ τὸν Ἰησοῦν τοῦ ἁγ. Πνεύματος καὶ ἡ ἐν αὐτῷ παραμόνιμος ἐν ἀντιθέσει πρὸς τὸν πρόσκαιρον μόνον φωτισμὸν τῶν προφητῶν, (πρβλ. Δ' Βασ. Γ' 15.) ἐγκατάστασις, πρὸς τῇ σημασίᾳ, ἦν ἐκέκτητο, διὰ τὴν ἀναγνώρισιν καὶ τὴν ἀνακήρυξιν Αὐτοῦ ὑπὸ τοῦ Βαπτιστοῦ ὡς τοῦ Μεσσίου (πρβλ. καὶ Ἡσ. ΙΑ' 2 ΜΒ' 1, ΝΘ' 21. ΞΑ' 1, καθ' ἃ ὁ Μεσσίας θὰ διακρίνεται δι' αἰδικῆς δωρεᾶς τοῦ πνεύματος τοῦ Θεοῦ) δύναται νὰ θεωρηθῆ, ὅτι ἐσυμβόλιζε καὶ τὴν διὰ τοῦ Ἰησοῦ, ἀναλαμβάνοντος ἤδη ἐπισημῶς τὸ Μεσσιακὸν ἀξίωμα, ἀποκατάστασιν τῆς εἰρηνης μεταξὺ Θεοῦ καὶ ἀνθρώπων καὶ τὴν παραμόνιμον οὕτω κατασκηνώσιν τοῦ Πνεύματος τοῦ Θεοῦ(1) ἐν ταῖς ψυχαῖς τῶν διὰ τῆς πίστεως τῷ Χριστῷ ἐνουμένων (Α' Πέ. Δ' 14. Πρβλ. ΙΔ' 17. Α' Ἰω. Β. 27. Γ' 24.). Ὅτι δὲ οὕδαμῶς καὶ κατὰ τὸ ἀνθρώπινον ἔτι (ἐν ἀναφορᾷ δηλ. εἰς τὴν ἀνθρωπίνην Αὐτοῦ φύσιν) ἐγκατεστάθη ἐν τῷ Ἰησοῦ τὸ Πνεῦμα τοῦ Θεοῦ κατὰ τὴν βάπτισιν πρῶτον, ἐκτὸς τῆς συνοικουσίας Αὐτῷ θείας φύσεως, ἣτινι προσιδιάζει ἀναγκαίως τὸ ἅγιον Πνεῦμα, δῆλον ἐκ τοῦ χαρακτῆρος τῆς κατὰ σάρκα γεννήσεως Αὐτοῦ, ὡς καὶ ἐξ αὐτῆς τῆς κατὰ τὸ βάπτισμα Αὐτοῦ καθόδου ἐπ' Αὐτὸν τοῦ ἁγίου Πνεύματος, προὑποτιθείσης κεκαθαρμένην φύσιν, κοινωνοῦσαν ἤδη τῆς ζωῆς τοῦ Θεοῦ· διότι ἄλλως θὰ κατήρχετο τοῦτο καὶ ἐπὶ τοὺς ἄλλους, τοὺς βαπτιζομένους ὑπὸ τοῦ Ἰωάννου, ὅπερ δὲν συνέβαινε (πρβλ. στίχ. 26).

(1) Ἡ ἐπὶ ὁρισμένα πρόσωπα καθόδος τοῦ Πνεύματος τοῦ Θεοῦ ἐν τῇ Π. Δ. ἦτο παροδική (πρβλ. Ἁρ. ΙΑ'. 26).

33, και Πρξ. ΙΘ' 24'. "Οτι δὲ ἐπίσης ὁ Χριστὸς και κατὰ τὸ ἀνθρώπινον εἶχε τὴν συνείδησιν τοῦ Μεσσιακοῦ Αὐτοῦ ἀξιώματος δῆλον ἐξ ὧν λέγει πρὸς τὸν Βαπτιστὴν κωλύοντα Αὐτὸν, ὅπως βαπτισθῆ ὑπ' αὐτοῦ. "Ο,τι ἄρα μόνον δύναται ἴσως νὰ λεχθῆ ἐν σχέσει πρὸς τὴν ὑπὸ τοῦ Ἰησοῦ κατὰ τὸ ἀνθρώπινον ἀντίληψιν και συναίσθησιν τῆς καθόδου ἐπ' Αὐτὸν τοῦ Ἁγ. Πνεύματος (πρβλ. Μρκ. Α' 10 κλπ.), παρακολουθουμένης και ὑπὸ τῆς μαρτυρίας τοῦ Πατρὸς (οὗτός ἐστιν ὁ Υἱὸς μου ὁ ἀγαπητός, ἐν ᾧ νύδοκῃσα). Οὗτος νῦν ἠσθάνθη ἑαυτὸν ἐν τῇ ἀκμῇ, ὅπως κατάρξῃται τοῦ μεγάλου ἔργου, δι' ὃ ἀπεστάλη ὑπὸ τοῦ Πατρὸς, εἶπερ ποτε και ἄλλοτε κατὰ τὴν ἐπίσημον ἐκείνην στιγμὴν δοκιμάσας ἐν ἑαυτῷ τὴν ἀγάπην Αὐτοῦ, τὴν μετ' Αὐτοῦ κοινωνίαν και τὴν δύναμιν τοῦ Ἁγίου Πνεύματος (πρβλ. Λουκ. Α' 1).

Στίχ. 34. Κἀγὼ ἐώρακα και μεμαρτύρηκα, ὅτι οὗτός ἐστιν ὁ Υἱὸς τοῦ Θεοῦ. Ὁ ἐν ἁγίῳ Πνεύματι βαπτίζων—ὁ συμφώνως πρὸς τὴν διὰ τοῦ ὄρατοῦ σημείου(1) τοῦ Θεοῦ τοῦ γενομένου ἐφ' Βαπτιστῆ ὑποδειχθεὶς ὡς

(1) Οἱ ἄλλοι τυχὸν μάρτυρες τοῦ ὑπερφυσικοῦ τούτου σημείου δὲν ἀντιλήφθησαν πάντως αὐτοῦ, ἢ συνέβη εἰς αὐτοὺς ἀνάλογόν τι πρὸς τὰ ἐν ΙΒ' 29. Πρξ. Θ. 7. «Πῶς οὖν οὐκ ἐπίστευσαν Ἰουδαῖοι, φησὶν; οὐδὲ γὰρ μόνος Ἰωάννης εἶδε τὸ Πνεῦμα ἐν εἰδη περιστερᾷ. . . . "Οτι εἰ και εἶδον, ἀλλὰ τὰ τοιαῦτα οὐχὶ τῶν τοῦ σώματος ἠφθαλμῶν δεῖται μόνον, ἀλλὰ πρὸ τούτων τῆς κατὰ διάνοιαν ὁμοῦς, ὡς τε μὴ φροντισίαν περιττὴν τὸ πρᾶγμα νομίσαι. . . . Ἦν δὲ φασὶν οὐδὲ πάντας αὐτοὺς τεθεῖσθαι, ἀλλ' ἢ μόνον Ἰωάννην και τοὺς εὐγνωμονέστερον διακαμμένους Χρυσ. Ὁμ. Θεοφ.

ὄν αὐτὸς ὁ Ἰησοῦς— δὲν ἠδύνατο νὰ εἶνε, και δὲν ἦτο ἄλλος, ἢ αὐτὸς ὁ κατ' ἐξαιρετικὸν τρόπον, τ. ἔ. φύσει, Υἱὸς τοῦ Θεοῦ, τὸ πλήρωμα τῆς θείας χάριτος. "Οθεν ὁ Βαπτ. ὁδῶ προβαίνων ἀπὸ τοῦ χαρακτηρισμοῦ τοῦ Χριστοῦ ὡς τοῦ ἐν Πνεύματι βαπτίζοντος, ὡς ἰδρυτοῦ τῆς Μεσσιακῆς βασιλείας (πρβλ. Ἦσ. ΜΔ' 3. Ἰωήλ Β' 28. Ἰεζ. Λς' 27. Ἰερ. ΛΑ' 31, ὅπου ὁ κύριος χαρακτηρ τῆς Μεσσιακῆς βασιλείας εἶνε τὸ ἐν Ἁγίῳ Πνεύματι βάπτισμα) προσέβησε τὸν λόγον εἰς τὸν σαφῆ και ρητὸν χαρακτηρισμὸν Αὐτοῦ ὡς τοῦ Υἱοῦ τοῦ Θεοῦ, προσοικνμίας ἐν χρήσει ἐπίσης ἐπὶ τοῦ Μεσσίου (πρβλ. Μρκ. Γ' 11. Ε' 7. Μτθ. Κς' 63), ἦν δ' ὁμοῦς ὁ Βαπτ. μετεχειρίσατο ὑπὸ ἔννοιαν πάντως ὑψηλοτέραν τῆς ἀποδιδομένης αὐτῇ ὑπὸ τῶν συγχρόνων αὐτῷ Ἰουδαίων, ὑπὸ ἔννοιαν δηλ. ἀνταποκρινομένην πρὸς τὴν ὑπὸ τοῦ Ἰ. Εὐαγγ. χρῆσιν αὐτῆς (πρβλ. στίχ. 14. 18.), τὴν πραγματικὴν τ. ἔ. ἔννοιαν, τὴν εἰς τὴν προαιώνιον ἀπὸ τοῦ Θεοῦ Πατρὸς γέννησιν ἀναφερομένην. Πρβλ. και τὴν συναφή πρὸς τὴν μαρτυρίαν ταύτην τοῦ Βαπτ. μνείαν τῆς ἐξ Οὐρανοῦ φωνῆς τοῦ Πατρὸς. Οὗτός ἐστιν ὁ Υἱὸς μου ὁ ἀγαπητός. (Μτθ. Γ' 17), τὴν παρὰ τοῖς ἄλλοις Εὐαγγ. ἀκιντῶσαν. Οἱ παρὰκ. ἐώρακα και μεμαρτύρηκα ἐκφράζουσι τὸν διαρκῆ και παραμόνιμον χαρακτήρα τῆς μαρτυρίας τοῦ Βαπτ. ἐχούσης αἰώνιον κύρος και σημασίαν. Ὡς πρὸς τὸν χρόνον, καθ' ὃν ὑπὸ τὸν τύπον τοῦτον ἐμαρτύρησε περὶ τοῦ Χριστοῦ ὁ Βαπτ. ὁ Χρυσ. (ὅμι. δὲ και ὁ Θεοφ. και ὁ Ζιγ.) σημειοῦται «Και ποῦ ἐμαρτύρησεν, ὅτι Οὗτός ἐστιν ὁ Υἱὸς τοῦ Θεοῦ; Ἀμὸν μὲν γὰρ Αὐτὸν ἐκάλεσεν, και ὅτι Πνεύματι βαπτίζειν ἔμελλεν εἶπεν. Υἱὸν δὲ Θεοῦ οὐδαμῶ. . . . Στοχάζεσθαι εἰκὸς, ὅτι και ταῦτα,

καὶ ἕτερα πολλῶ πλείονα παραλείπεται καὶ τοῦτο αὐτὸς οὗτος ὁ Εὐαγγ. πρὸς τῷ τέλει τῆς συγγραφῆς ἐδήλωσεν. > Μαρτυρία τῶν πρώτων μαθητῶν τοῦ Χριστοῦ ἐπὶ τῇ ἀναγνωρίσει Αὐτοῦ ὡς Μεσσοῦ. (Δ' 35-52)

Στίχ. 35. Εἰστίκει. Δῆλον ὅτι παρὰ τὸν Ἰορδάνην, ὅπου ἐκήρυσσε καὶ ἐβάπτισε.—Καὶ ἐκ τῶν μαθητῶν αὐτοῦ δύο. Πιθανώτατα παρίσταντο καὶ ἄλλα πρόσωπα, ὡς δῆλον καὶ ἐκ τοῦ στίχ. 37. ἤκουσαν αὐτοῦ λαλοῦντος, γενικῶς, οὐχὶ ἀτομικῶς πρὸς τοὺς δύο μόνον. Ὅθεν ἡ μυρία τῶν δύο ἐκ τῶν μαθητῶν αὐτοῦ ὀφείλεται εἰς τὴν περαιτέρω διήγησιν. Ἕντες οὗτοι καὶ πῶς ὀνομάζοντο γίνεται φανερὸν ἐκ τῶν κατωτέρω (στίχ. 41).

Στίχ. 36. Τίνος λόγου ἕνεκα περιεπάτει κατὰ τὸν τόπον τοῦτον ὁ Ἰησοῦς δὲν ὀρίζεται. Ἄλλ' ἐκ τῆς καὶ κατὰ τὴν προτεραίαν (στίχ. 29) παρουσίας Αὐτοῦ ἐκεῖ, καὶ ἐκ τῆς περαιτέρω διηγήσεως φαίνεται, ὅτι κατὰ τὰς ἡμέρας ταύτας διέτριβεν ἐγγὺς τοῦ τόπου, ὅπου ἐβάπτισεν ὁ Ἰωάννης. Ἐμβλέψασ. Μετὰ προσοχῆς ἐνατενίσας, καὶ οὕτω ἐπιστήσας ἐπ' Αὐτὸν καὶ τὴν προσοχὴν τῶν περὶ αὐτόν. «Οὐ τῇ φωνῇ μόνῃ ἀλλὰ καὶ τοῖς ὀφθαλμοῖς ἐμαρτύρει» Χρυσ. Λέγει ἴσα ὁ ἀμνὸς τοῦ Θεοῦ. Ἐπαυλαμβάνει, ἢ κυρίως εἰπεῖν διὰ τὴν ἀποσιώπῃσιν τοῦ ὁ αἴρων κλπ. ἀναφέρεται εἰς τὴν περὶ Αὐτοῦ μαρτυρίαν τῆς προτεραίας (στίχ. 29). «Ἀναγκάζεται τὰ αὐτὰ λέγειν πάλιν καθάπερ τινὰ σκληρὰν καὶ ἀνένδοτον γῆν τῇ νεώσει μαλάττων. . . » Χρυσ. Οὐκ οὐδὲν, οὐδὲ διεμύσθη, ἀλλὰ δύο μαθητὰς προσήγαγε τῷ Χριστῷ» Θεοφ. Πρβλ. καὶ Ζιγ.

Στίχ. 37. Τὴν ἐπανελημμένην ταύτην ὀπόμεξιν τοῦ Ἰησοῦ ὡς ἀμνοῦ τοῦ Θεοῦ ἐκλαμβάνουσι δικαίως οἱ

παρεστῶτες δύο μαθηταὶ τοῦ Βαπτ. ὡς προτροπήν, ὅπως ἀκολουθήσωσιν Αὐτόν, διαπύθωνται κάλλιον τὰ κατ' Αὐτόν, καὶ γίνωνται ἐκεῖνου μαθηταί. «Ἠκολούθησαν οὐχ ὡς τοῦ διδασκάλου καταφρονήσαντες, ἀλλ' ὡς αὐτῷ μάλιστα πεισθέντες» Χρυσ. «Πεισθέντες αὐτῷ μαρτυροῦντι περὶ τοῦ Χριστοῦ τὰ κρείττονα» Θεοφ. «Πολλῶν ἀκροασαμένων οὗτοι μέντοι μόναι ἤκουσαν τοῖς ὄσι τῆς ψυχῆς» Ζιγ.

Στίχ. 38. Ὁ Ἰησοῦς ἐκ τοῦ κρότου τῶν βημάτων ἐνόησεν, ὅτι παρακολουθεῖται καὶ ἐστρέφη. Ἐκ τῆς σπουδῆς δὲ τῶν δύο μαθητῶν, ὅπως καταφιδάσωσιν Αὐτόν καὶ ἐκ τῆς εἰς Αὐτόν ἐστραμμένης προσοχῆς αὐτῶν ἐνόησεν ἐπίσης (ὅτι καὶ ἄλλως ἐγνώριζεν), ὅτι ἐσπευδον πρὸς Αὐτόν, ὅθεν καὶ ἀποτείνει αὐτοῖς τὴν ἐρώτησιν τί ζητεῖτε; «Καὶ τοὺς πόρρωθεν ἀκολουθοῦντας γινώσκει ὁ Χριστὸς καὶ ἐφέλλεται πρὸς ἑαυτόν. Ὅτιον ἡμεῖς ἀρξώμεθα, ὅταν τὸ θέλειν παράσχωμεν, τότε καὶ Αὐτὸς πολλὰς δίδωσιν ἡμῖν τῆς σωτηρίας τὰς ἀφορμὰς» Χρυσ. «Τί ζητεῖτε; Οὐχ ὡς ἀγνοῶν (πῶς γὰρ ὁ εἰδὼς τὰς καρδίας τῶν ἀνθρώπων), ἀλλ' ἵνα διὰ τῆς ἐρωτήσεως προσκαλέσῃται αὐτοὺς εἰς τὸ εἰπεῖν, ὃ βούλονται.» Θεοφ. Πρβλ. Χρυσ. καὶ Ζιγ.

Στίχ. 39. Ἡ ἐρώτησις τοῦ Ἰησοῦ παρέχει τὸ θάρρος εἰς τοὺς ἀκολουθήσαντας Αὐτόν μαθητὰς, ὅπως ἀποτείνωσι πρὸς Αὐτόν τὸν λόγον. Παρὰ τὴν ὑπέροχον δὲ περὶ Αὐτοῦ μαρτυρίαν τοῦ Βαπτ. μέχρις οὗ ἐντυγχάνοντες τῷ Ἰησοῦ πεισθῶσι καὶ οἰκοῦν περὶ τοῦ Μεσσιακοῦ χαρακτῆρος Αὐτοῦ προσαγορεύσασιν Αὐτόν ἀπλῶς καὶ μόνον

διὰ τοῦ τιμητικοῦ τίτλου(1), ὃν ἀπένεμον καὶ εἰς τὸν ἴδιον αὐτῶν διδάσκαλον (I'. 26), ἐρωτῶσι δι' Αὐτὸν περὶ τοῦ καταλύματος Αὐτοῦ, ὑπολαμβάνοντες αὐτὸ οὐ μακρὰν κείμενον, ὅπως ἀνετώτερον ἀκροάσονται Αὐτοῦ. «Ἐν ἡσυχία γὰρ τὸ εἰπεῖν καὶ ἀκοῦσαι ἀρμοδιώτερον» Θεοφ. λέγει αὐτοῖς ἔρχεσθε καὶ ἴδετε. Ὁ Ἰησοῦς πάλαι διαγνοὺς τὴν πρόθεσιν αὐτῶν (πρβλ. τὴν ὑπὸ τοῦ I. Εὐαγγ. χρῆσιν τοῦ ρημ. θεάσασθαι στίχ. 38 πρὸς τὴν ὑπ' αὐτοῦ χρῆσιν αὐτοῦ ἐν στίχ. 14 καὶ 32) προσκαλεῖ αὐτοὺς ἀμελλητί καὶ ἀνενδοιάστως. Κατ' ἄλλην γραφὴν καὶ ὄψεσθε.

Στίχ. 40 Ὁ προσδιορισμὸς τῆς ὥρας (δεκάτη(2) = 4 μ. μ.) τῆς ἀφίξεως εἰς τὸ κατάλυμα τοῦ Ἰησοῦ,(3) καὶ τοῦ χρόνου τῆς διαμονῆς τῶν δύο μαθητῶν παρ'

(1) Ὁ τίτλος οὗτος ἐν χρῆσει ἀπὸ τῶν χρόνων Ἰερῶδου τοῦ Μ. ἐμφορώθη ἐν ταῖς σχολαῖς τοῦ Σαμαί καὶ τοῦ κλέλ. Ἀπαντῶσι δὲ τρεῖς σχηματισμοὶ αὐτοῦ Ραβ. (=μέγας Πρβλ. τὸ Λατ. Magister), Ραββί καὶ Ραββουνί (Κ' 16), δηλοῦντες Κύριος, (Κύριός μου), διδάσκαλος.

(2) Οἱ Ἑβραῖοι—ὡς οἱ Βαβυλώνιοι— διήρουν τὴν ἡμέραν εἰς 12 χρονικά διαστήματα, ἀτανα ἤρχοντο ἀριθμοῦντες ἀπὸ τῆς ἀνατολῆς τοῦ ἡλίου. Τὴν ἀριθμῶσιν ταύτην τῶν ὥρῶν τῆς ἡμέρας ἠκολούθουν καὶ οἱ Ἕλληνες τῆς Μ. Ἀσίας, συνήθως δὲ καὶ οἱ Ρωμαῖοι, καίτοι κατὰ τὸ πολιτικὸν Ἡμερολόγιον τῶν τελευταίων ἡ ἡμέρα ἤρχετο ἀπὸ τῆς 12 τῆς νυκτός.

(3) Διὰ τοῦ ὥρα ἦν ὡς δεκάτη ἐνδεχόμενον νὰ ὀρίξη ὁ I. Εὐαγγ. καὶ τὴν στιγμήν τῆς συναντήσεως, ἀλλὰ καὶ τὸ κατάλυμα τοῦ Ἰησοῦ δὲν ἀπέχετο πάντως πολὺ. Ἦτο δὲ τοῦτο ἴσως ἐν τῶν προχείρων διὰ τοὺς εἰς τὸ βιάστημα τοῦ Ἰωάννου πινταχθῆεν συρφεύσαντας Ἰουδαίους.

Αὐτῷ (τὴν ἡμέραν ἐκείνην), λαμβανομένου ὑπ' ὄψει, ὅτι δὲν ἀναφέρεται ἐπιστροφή ἐν νυκτί (πρβλ. 5 6), καθιστῶ φανερόν, ὅτι οἱ δύο μαθηταὶ ἔμειναν παρὰ τῷ Ἰησοῦ ἀκροώμενοι Αὐτοῦ καὶ συνομιλοῦντες ἱκανὰς ὥρας τῆς ἡμέρας, καὶ κατὰ πᾶσαν πιθανότητα καὶ τὴν νύκτα, καταλύσαντες προχείρως παρ' Αὐτῷ. Οὕτως ἐκδέχονται καὶ οἱ ἀρχ. Ἐξηγ. (Χρυσ. Θεοφ. Ζιγ.), καθ' ὃν χρόνον τῶν νεωτέρων τινὲς διατυποῦσι τὴν γνώμην, ὅτι ὁ I. Εὐαγγ. παρὰ τὴν Ἰουδαϊκὴν καταγωγὴν καὶ τὰ Δ' 6 καὶ ἰδίᾳ Δ' 52 καὶ ΙΑ' 9 στοιχεῖ ἐνταῦθα τῇ Ρωμαϊκῇ ἀριθμῆσει τῶν ὥρῶν, ὅτινι ἀκολουθεῖ καὶ ἐν ΙΘ' 14, καθ' ἣν δὲ ἡ ἐν λόγῳ 10ῃ εἶνε ἡ 10ῃ ὥρα τῆς πρώτης. Ἐν τῷ τοσοῦτῳ ἀκριβεῖ καθορισμῷ τοῦ χρόνου τῆς πρώτης μετὰ τοῦ Ἰησοῦ ἐντεύξεως τῶν δύο μαθητῶν ἐμβλέπουσι δικαίως πολλοὶ τῶν Ἐξηγ. τὴν ἀνεξάντλητον ἐντύπωσιν τῆς ἐξόχως ἱστορικῆς διὰ τὸν I. Εὐαγγ. ταύτης στιγμῆς.

Στίχ. 41. Ἀνδρέας καὶ Πέτρος ἦσαν υἱοὶ τοῦ Ἰωανᾶ, ἀλιεύοντες ἐν τῇ λίμνῃ τῆς Γαλιλαίας ἀπὸ κοινοῦ μετὰ τοῦ Ἰακώβου καὶ Ἰωάννου, υἱῶν τοῦ Ζεβεδαίου. Ὁ Ἀνδρέας, ὡς ἤττον γνωστὸς, ὀρίζεται ὑπὸ τοῦ πολλῷ γνωριμωτέρου ἀδελφοῦ αὐτοῦ Σίμωνος Πέτρου. Ἐν τῷ καταλόγῳ τῶν Ἀποστόλων οὗτος ἀναγράφεται πάντοτε πρῶτος. Κατὰ τὴν παράδοσιν ἐκήρυξεν ἐν Σκυθία (Ρωσσία), ἀπέθανε δὲ μαρτυρικῶς ἐν Πάτραις. Τὸ ὄνομα τοῦ ἐτέρου τῶν δύο μαθητῶν παρασιωπᾶται. Ἦτο δὲ οὗτος πιθανώτατα ὁ συγγραφεὺς τοῦ παρόντος Εὐαγγελίου, παρασιωπῶν συνήθως— ἐν ἀξιαγάστῳ μετριοφροσύνη— τὸ ἴδιον ὄνομα (πρβλ. ΙΙ' 23, ΙΗ' 15, ΙΘ' 26 κλπ.). Οἱ ἀρχ. ἔξηγ. (Χρυσ. Θεοφ. Ζιγ.) ἐκφράζουσι διπλὴν γνώμην. «Τίνος ἔνεκεν τὸ τοῦ ἐτέρου οὐκ ἐγνώρισεν ὄνομα; Τινὲς

φρασι διὰ τὸ αὐτὸν εἶναι τὸν γράφοντα τὸν ἠκολουθηκότα, τινὲς δὲ, ὅτι ἐκεῖνος οὐχὶ τῶν ἐπισήμων ἦν» Χρυσ. Τῶν ἀκουσάντων παρὰ Ἰω. Τὴν περὶ τοῦ Ἰησοῦ μαρτυρίαν αὐτοῦ. (στίχ. 29, 36).

Στίχ. 42. Εὐρίσκει οὖτος πρῶτος τὸν ἀδελφὸν τὸν ἴδιον Σίμωνα. Ἐκ τῆς λαβιθανούσης ἐν τῷ πρῶτος καὶ ἴδιον ἀντιθέσεως ὑποτίθεται μετὰ πολλῆς πιθανότητος, ὅτι δεύτερος μετ' αὐτὸν (τὸν Ἀδρέαν) εὗρεν ἐπίσης τὸν ἀδελφὸν τὸν ἴδιον (τὸν Ἰάκωβον) καὶ ὁ ἕτερος τῶν δύο μαθητῶν, ὁ Ἰωάννης, ἀποφεύγον συνήθως τὴν μνείαν καὶ τοῦ ὀνόματος τοῦ ἀδελφοῦ αὐτοῦ. Περὶ καὶ τὴν παρὰ Μτθ. Α' 18-22. Μρκ. Α' 16-20. Λουκ. Ε' 1-11 βραδύτερον ἐπακολουθήσαν ὀριστικῆν κλήσιν(1) τῶν τεσσάρων πρώτων Ἀποστόλων, οἵτινες εἶπε ὁ Πέτρος ὁ Ἀνδρέας ὁ Ἰάκωβος καὶ ὁ Ἰωάννης. Κατ' ἄλλην ἀρχαίαν γραφὴν ἀναγινώσκεται πρῶτον, ὅτι δι' αὐτοῦ ὑπαινίσσεται πιθανῶς ὁ ἰ. Εὐαγγ. τὰ κατόπιν εὐρίσκει (στίχ. 44, 46), τὰς ἐπακολουθησάσας δηλ. συναντήσεις τοῦ Ἰησοῦ μετὰ τοῦ Φιλίππου καὶ τούτου μετὰ τοῦ Ναθαναήλ. Ἡ συνάντησις τοῦ Πέτρου ὑπὸ τοῦ Ἀνδρέου, μὴ ἐπιδιωχθεῖσα ἴσως ὑπὸ τοῦ τελευταίου τούτου, ἀλλὰ γενομένη πάντως κατὰ πρόνοιαν Θεοῦ, ἐγένετο τὴν ἐπομένην τῆς μετὰ τοῦ Ἰησοῦ συνδιατριβῆς τῶν δύο μαθητῶν, ἢ μᾶλλον — ἐπειδὴ δὲν ὁρίζεται αὕτη ὡς ἐν στίχ. 29 καὶ 30 — μίαν τῶν ἀμέσως κατόπιν ἡμερῶν. Κατ' ἄλλην γνώμην ἐγένετο αὕτη αὐθημερόν, ἢ τὴν ἐπομένην, καὶ ἐπεδιώχθη ὑπὸ τοῦ Ἀνδρέου, ὅπερ ἀσπάζεται καὶ ὁ

(1) Ἐπιθ. Δαμ. Ἑσμ. τ. Β' σ. 375.

Χρυσ. γράφων «Ὁ Ἀνδρέας, . . . οὐ κατέσχε παρ' ἑαυτῷ τὸν θησαυρὸν, ἀλλ' ἐπείγεται καὶ τρέχει ταχέως παρὰ τὸν ἀδελφὸν, μεταδώσων αὐτῷ τῶν ἀγαθῶν ὧν εὐρίσκει». Ὁμ. πως καὶ ὁ Θεοφ. καὶ ὁ Ζιγ. Καὶ λέγει αὐτῷ εὐρήκαμεν τὸν Μεσσίαν. Ὁ Ἀνδρέας συμπεριλαμβάνει καὶ τὸν ἕτερον, ὃς ἐπίσης ἐκ τῆς μετὰ τοῦ Ἰησοῦ συνομιλίας ἀπακόμισε τὴν αὐτὴν ἐξόχως εὐφροσύνην ἐντύπωσιν. «Εὐρήκαμεν τὸν Μεσσίαν. Τοῦτο τὸ ρῆμα ψυχῆς ἐστὶν ὀδινούσης τὴν παρουσίαν Αὐτοῦ; καὶ προσδοκώσης τὴν ἀφιξίν ἄνωθεν, καὶ περιχαροῦς γεγενημένης μετὰ τὸ φανῆναι τὸ προσδοκώμενον καὶ ἐπιγομένης ἑτέροις μεταδοῦναι τὸ εὐαγγέλιον.» Ὁμ. Θεοφ. καὶ Ζιγ. Ὁ ἐστὶ μεθερμηνευόμενον Χριστός. Ἑρμηνεία τῆς λέξεως διὰ τοὺς ἀναγνώστας τοῦ ἰ. Εὐαγγελίου, ἀγνωστὰς τὴν σημασίαν τῆς Ἑβραϊκῆς λέξεως (περὶ στίχ. 39) ἢ ἑβρ. λέξις Μεσσίας (*Messiah*) δηλοῦσα τὸν Χριστὸν, τὸν κεχρισμένον, ἐν χρήσει κατ' ἀρχὰς ἐπὶ τῶν βασιλέων καὶ τῶν ἀρχιερέων διὰ τὴν δι' ἡγιασμένου ἐλαίου (συμβόλου τοῦ Πνεύματος τοῦ Θεοῦ) χρίσιν αὐτῶν (Α' Βασιλ. ΙΒ' 3. Β' Βασιλ. ΚΒ' 51. Ψαλμ. Κ' 6. ΠΓ' 10. ΡΑΑ' 10.), βαθμηδὸν καθιερώθη πρὸς δήλωσιν τοῦ κατ' ἐξοχὴν χριστοῦ, τοῦ προσδοκώμενου σωτῆρος τοῦ Ἰσραηλιτικοῦ λαοῦ, ὃς ἀπαλλάσσει αὐτὸν τῶν πολεμίων καὶ παντὸς κακοῦ θὰ ἐβασίλευεν ἐν μέσῳ αὐτοῦ ἐν δικαιοσύνῃ καὶ εἰρήνῃ (Α' Βασιλ. Β' 10. ψαλμ. Β' 2. Περὶ καὶ Δαν. Θ' 25 κ. ἔξ).

Στίχ. 43. Ὁδηγηθέντα ὑπὸ τοῦ Ἀνδρέου πρὸς Αὐτὸν προσβλέπει τὸν Πέτρον μετὰ προσοχῆς ὁ Ἰησοῦς καὶ διὰ τοῦ ἐν Αὐτῷ Θεοῦ Πνεύματος μετονομάζει αὐτὸν κατὰ τρόπον ἐμφαινόντα τὴν εὐστάθειαν τοῦ χαρακτῆρος

αὐτοῦ, καθ' ὅσον θὰ ἐξεδηλοῦτο ἐν τῷ νέῳ σταδίῳ, εἰς ὃ θὰ εἰσῆρχετο. Διακρινόμενος φύσει ἐπὶ εὐσταθείᾳ, ἀλλ' οὐχὶ ἀκλινεῖ πάντοτε καὶ ἀδιαπτότῳ, ὑπὸ τὴν χειραγωγικὴν ὁδηγίαν τοῦ Χριστοῦ καὶ τὴν ἐνίσχυσιν τοῦ Πνεύματος Αὐτοῦ θὰ καθίστατο ἀληθὴς Πέτρος, βράχος ἀρραγῆς ἐν τῇ πίστει καὶ τῇ ὁμολογίᾳ τοῦ ὀνόματος τοῦ Χριστοῦ (Περβλ. ς 68 κ. ε. Μεθ. Ις 16 κ. ἐξ.). «Τοῦτο οὐ κολακεύοντος ἦν, ἀλλὰ τὸ μέλλον προλέγοντος. . . . δεικνύς, ὅτι αὐτὸς ἐστὶν ὁ καὶ τὴν Παλαιὰν δεδωκὼς καὶ τὰ ὀνόματα μεταρρυθμίζων, ὁ τὸν Ἄβραμ Ἄβραὰμ καλέσας. . . οἷς μὲν γὰρ ἐμελλεν ἐκ πρώτης ἡλικίας ἢ ἀρετῆ διαλάμπειν ἐκεῖθεν τὰ ὀνόματα ἐλάμβανον· τοῖς δὲ μετὰ ταῦτα μέλλουσιν ἐπιιδόναι, μετὰ ταῦτα καὶ ἡ προσηγορία ἐδίδοτο» Χρυσ. Θεοφ. καὶ Ζηγ. ὅς ἐν σχέσει πρὸς τὴν ἐπίκλησιν ταύτην τοῦ Πέτρου ὑπὸ τοῦ Ἰησοῦ, μαρτυροῦσαν καρδιογνωσίαν καὶ πρόγνωσιν τοῦ μέλλοντος, παρατηρεῖ. «Ἀρχεται λοιπὸν παρανοεῖν τὰ τῆς θεότητος». Κατ' ἄλλην ἐκδοχὴν ἢ νέα προσωνυμία ἐδήλου τὴν σημασίαν καὶ σπουδαιότητα, ἣν ὁ Ἀπόστολος οὗτος θὰ εἶχεν ἐν τῇ ἀριγενεῖ Χριστιανικῇ Ἐκκλησίᾳ. Οὗτος θὰ καθίστατο πέτρα, στερεὸν θεμέλιον, ἐφ' οὗ θὰ ἐπιφοδοιοῦντο ἄλλοι, ἡγέτης καὶ ἀρχηγὸς τῆς νέας Χριστιανικῆς κοινότητος. Πέτρος. Ἦτον συνήθης τύπος ἀντὶ τοῦ πέτρα, ὡς προσφορωτέρου διὰ τὴν ἐπωνυμίαν Σίμων μεταγενέστερος ἑλληνίζων σχηματισμὸς τοῦ ἀρχαιότερου Ἰσραϊτικοῦ Σιμεὼν, οὗ ἡ σημασία δὲν εἶνε ἀκριβῶς ὠρισμένη. Τὸ παλαιὸν τοῦτο ὄνομα τοῦ Πέτρου, καὶ μετὰ τὴν βασιμαίαν κατάσχυσιν τοῦ νέου, δὲν ἦρθη ἐξ ὀλοκλήρου τῆς χρήσεως (Μεθ. ΙΖ' 25. Μοκ. ΙΔ' 37. Λουκ. ΚΒ' 31 ὁλπ. Β' Πέ. Β' 1). Ἄνα-

φέρων αὐτὸ ὁ Χριστὸς (Σύ εἰ Σίμων) ἀντιπαρατίθειν αὐτὸ, ὡς σύμβολον τοῦ παρελθόντος τοῦ Πέτρου, πρὸς τὴν διὰ τοῦ νέου ὀνόματος δηλουμένην οὐσιώδη μεταβολὴν αὐτοῦ. Τοιαύτην τινὰ σημασίαν καὶ σπουδαιότητα κέκτηνται ἐν τῇ Π. Δ. τὰ νέα ἰδίως ὀνόματα (περβλ. Ἡσ. ΞΒ' 2 καὶ Ι' 3), δὴν τρόπον καθόλου παρ' Ἑβραίοις ἀπεδίδοτο σημασία εἰς τὰ ὀνόματα (περβλ. Γεν ΙΖ' 5. 15. ΑΒ' 28. ΜΑ' 45. Ἀρ. ΙΓ' 16 Β' Παραλ. ΑΣΤ' 4 Δαν. Α' 7), τεθέμενα εἰς σχέσιν πρὸς τὸν χαρακτήρα ἢ τὰς περιστάσεις τοῦ βίου τῶν δι' αὐτῶν ὀνομαζομένων προσώπων Ἰωάν. Συγκεκριμένως τύπος τοῦ Ἰωάννου, ὅπερ καὶ ἀναγινώσκειται ἐν ταῦθα ἐν τοῖς ἀρχαιοτ. κώδιξι.

Στίχ. 44 Τὸ ἠθέλησεν ἐξελθεῖν περιλαμβάνει ἤδη καὶ τὴν ἐκκίνησιν. Περβλ. ΣΤ' 21. ἠθελον λαβεῖν=ἔλαβον. Εὐρίσκει Φίλιππον καὶ λέγει αὐτῷ ἀκολούθει μοι. Ἀψάμενος τῆς εἰς Γαλιλαίαν ὁ Ἰησοῦς, συνοδευόμενος ὑπὸ τῶν τεσσάρων Ἀποστόλων (περβλ. Β' 2), συναντᾷ τὸν Φίλιππον καὶ προσκαλεῖ αὐτὸν εἰς τὴν συνοδείαν Αὐτοῦ. Ὅτι καὶ ἡ συνάντησις αὐτῆ (περβλ. στίχ. 42) ἀπὸ γε τῆς προνοίας τοῦ Θεοῦ δὲν ἦτο τυχαία εὐδηλον. Ὡς πρὸς δὲ τὴν σημασίαν τοῦ ἀκολούθει μοι πιθανώτερον καὶ ἄλλως καὶ κατὰ τὰ συμφραζόμενα παρίσταται, ὅτι πρόκειται περὶ κλήσεως (καίπερ προσωρινῆς) καὶ τοῦ Φιλίππου ὡς Ἀποστόλου, ἢ περὶ ἀπλῆς προσκλήσεως ὑπὸ τοῦ Ἰησοῦ, ὅπως λάβῃ καὶ οὗτος μέρος εἰς τὴν συνοδείαν τοῦ Ἰησοῦ, ἐκδέχονται ἄλλοι Ἐξηγ. Ὡς πρὸς τὴν προθυμίαν, μεθ' ἧς ὁ Φίλιππος εἰς τὸν ψιλὸν λόγον τοῦ Ἰησοῦ παύεται καὶ ἀκολουθεῖ, τὴν γνώμην τοῦ Χρυσ. (περβλ. Θεοδ. καὶ Ζηγ.), καθ' ἣν, «Εἰκὸς τὸν Φίλιππον καὶ τοὺς περὶ Πέτρον ἰδόντα, καὶ παρὰ Ἰωάννου ἀκη-

κοότα (δῆλον ὅτι περὶ τοῦ Ἰησοῦ) ἀκολουθήσαι ἀσπά-
ζονται καὶ τῶν νεωτέρων Ἐξηγ. τινες. Ἄλλ' ὁ Χρυσ.
(ὄν τρόπον καὶ ὁ Θεοδ. καὶ ὁ Ζιγ.) σημειοῦται συγχρό-
νως «Εἰκὸς καὶ τὴν φωνὴν τοῦ Χριστοῦ ἐργάσασθαι
τι ἐν αὐτῷ. Οἶδε γὰρ τοὺς μέλλοντας ἕσεσθαι ἐπιτη-
δέους».

Στίχ. 45. Ἡ Βυθσαΐδα ἔκειτο κατὰ τὴν Λυτ. ἀκτὴν
τῆς λίμνης Γεννησαρέτ. Ὑπὸ τὸ αὐτὸ ὄνομα (Βυθσαΐ-
δα Ἰουδαίας) ἔκειτο, φαίνεται, καὶ ἄλλη πόλις κατὰ τὴν
Ἀνατολκ. τῆς αὐτῆς λίμνης ἀκτὴν. Τὴν δὴλωσιν τοῦ
i. Εὐαγγ. ὅτι ὁ Φίλιππος κατήγετο ἐκ τῆς πόλεως, ἐξ ἧς
κατήγετο καὶ ὁ Πέτρος καὶ ὁ Ἀνδρέας (βραδύτερον ἐγ-
κατασταθέντες ἐν Καπερναοῦμ, Μρκ. Α' 29 κ. ἔ. Μτθ.
Η' 14. Λουκ. Δ' 38) οἱ Ἐξηγ. συνήθως ἐρμηνεύουσιν ὡς
τείνουσιν νὰ διασαφήσῃ τὸν λόγον τῆς προθύμου ὑπὸ
τοῦ Φιλίππου ἀποδοχῆς τῆς ὑπὸ τοῦ Ἰησοῦ προσκλή-
σεως αὐτοῦ ὡς Ἀποστόλου, ἢ κατὰ τὴν ἄλλην ἐκδοχὴν,
ὅπως μετάσχῃ τῆς σιτοδείας, ἥτις θὰ μετέβαινεν εἰς Γα-
λιλαίαν.

(ἀκολουθεῖ)

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

Περιοδικὰ καὶ βιβλία ληφθέντα ἀπὸ τῆς Ἰανουαρ. 1920

ΕΛΛΗΝΙΚΑ ΠΕΡΙΟΔΙΚΑ

Καινή δεξιά (Ἀθήναι) Τόμ. Β' Τεύχος 7. Περιεχόμενα:
Ἀρχιμ. Χρυσόστ. Παπαδοπούλου· Ἡ θρησκευτικὴ ζωὴ ἐν Ἀμερικῇ.
— Π. Παπαϊωάννου Μπρασιώτου· Ἡ λεγομένη Θεολογικὴ
Σχολή. — Ν. Γιαννοπούλου· Ἐκ τῆς Ἐκκλησίας. Ἱστορίας Θεσσαλίας.
— Ἱεροδ. Γεωργίου Γροπῆτου· Τὰ λείψανα Στυριδῶνος Τριμυθοῦν-
τος καὶ Ἀγνούστης Θεοδώρας ἐν Κερκύρα. — Ὁρθοδόξων καὶ Ἀγ-
γλικανῶν θεολογικαὶ συζητήσεις. — Β. Βεκιαρέλλη· Ἡ ἐκκλησιαστικὴ
μας μουσικὴ ἐν Εὐρώπῃ. — Κριτικὴ καὶ βιβλιογραφία. — Ἐκκλησια-
στικὴ καὶ Ἐπιστημονικὴ κίνησις (Ἐκκλησιαστικὴ παιδείωσις. Ἡ σύγ-
χρονος ἐκκλησιαστικὴ ἀνορθωτικὴ κίνησις . . .).

Καινή δεξιά (Ἀθήναι) — Τόμ. Β' τεύχος 8. Περιεχόμενα:
Ἀρχιμ. Χρυσ. Παπαδοπούλου· Ἡ θρησκευτικὴ ζωὴ ἐν Ἀμερικῇ. —
Ὁρθοδόξων καὶ Ἀγγλικανῶν θεολογικαὶ συζητήσεις. — Ἀρχιμ. Θεο-
φίλου Στυροπούλου· Ὁ τρόπος τῆς διδασκαλίας τοῦ Σωτῆρος Χρι-
στοῦ. — Κανὼν παρακλητικὸς εἰς τὴν Ὑπεραγίαν Θεοτόκον ἐπὶ τῷ
ἔτει 1821 κατὰ Χριστιανῶν διωγμῶν. — Κων. Καλλιμάκου πρωτοπρε-
σβυτέρου· Μοναχοὶ ἐν τῇ Ἀγγλικανικῇ Ἐκκλησίᾳ. Ἀρχ. Διον. Πα-
πανικολοπούλου· Ἀπάντησις εἰς τὰς περὶ «Διωκτητικῶν μεταρρυθμί-
σεων ἐν τῇ Ἐκκλησίᾳ» γνώμας τοῦ ἀρχιμ. Ἰεζεκιὴλ Βελανιδιώτου.
— Κριτικὴ καὶ βιβλιογραφία. — Ἐκκλ. καὶ φιλολογικὴ κίνησις.

Γρηγόριος ὁ Παλαμῆς (Θεσσαλονίκη). — Ἔτος Δ' τεύχος
ΜΘ'. Περιεχόμενα: Ν. Λούβαρι· Τὸ λῆξαν ἔτος 1919. — Μ. Πρωτο-

συγκέλλου Ἀθηνᾶγορα· Ἡ ἐν Ὀλύμπῳ σταυροπηγιακὴ μονὴ τοῦ ἁγίου Διονυσίου. — Βερροίας Καλλινίκου· Οἱ Βούλγαροι καὶ ἡ Παπικὴ ἔδρα. — Α. Μπούτουρα· Περὶ τοῦ πάλαι πατριαρχικοῦ ἀξιώματος τοῦ Μητροπ. Θεσσαλονίκης. — Ν. Λούβαρι· Ὁ πολιτισμὸς τοῦ Μπαλσεβικισμοῦ. — Δ. Δεσποτίδου· Τὰ εὐαγγ. καθιδρύματα τῆς Θεσσαλονίκης. — Ἐκκλ. Ἀρχ. Συμβούλιον. — Διάφορα. — Ἐκκλ. χρονικ.

Γρηγόριος ὁ Παλαμᾶς (Θεσσαλονίκη). — Ἔτος Δ' τευχος Ν'. Περιεχόμενα: Α. Ε. Μπαλάνου· Ὁ Ἀπόστολος Μακράκης. — Δ. Ἀλιβιζάτου· Ἡ κοινωνικὴ καὶ διοικητικὴ ὀργάνωσις καὶ δράσις τῆς Ἐκκλησίας. — Ν. Γ. Λούβαρι· Λόγος ἐπὶ τῇ ἐορτῇ τῶν Τριῶν Ἰερραχῶν. — Σελευκίας Γερμανοῦ· Ἡ Παπικὴ αὐτὴ καὶ οἱ σχηματικοὶ Βούλγαροι. — Ἐκκλ.σ. Ἀρχ. Συμβούλιον. — Ἐκκλ. χρονικά. — Διάφορα. — Ἐπιστολαὶ ὑπὲρ τῶν ὁραφῶν τοῦ πολέμου.

Νέα Σειῶν (Ἱερουσαλήμ). — Τόμ. ΙΒ', τευχος Α'. Περιεχόμενα: Τ. Π. Θέμελη· Βιογραφία ἁγ. Κυρίλλου ἐπισκόπου Ἱεροσολύμων, Κ. Κοικιλίδου Μεγ. Ἀρχιδιακόνου· Γεωργιανοὶ ἢ Ἰβηρες ἐν τοῖς ἁγίοις Τόποις. Σχέσις αὐτῶν πρὸς τὴν Βυζαντινὴν αὐτοκρατορίαν καὶ αἱ τοῦ πατριάρχου Δοσιθέου ἐπιστολαὶ πρὸς τοὺς ἡγεμόνας καὶ αὐθέντας τῆς Ἰβηρίας. — Ν. Σπυρίδωνος· Ἡ λέπρα τῶν οἰκιῶν καὶ ὁ Μωσαϊκὸς νόμος. — Γ. Φωκυλίδου· Ὁ ἅγιος Παρλίων. — Α. Γ. Ἡ ἁμαρτία (Ν. Στελλέτσκη καθηγητοῦ πρωθιερέως) μεταφράσις ἐκ τοῦ ρωσικοῦ. — Μ. Κ. Παλαιστίνη καὶ ἡ περὶ αὐτῆς ἐπιστημονικὴ ἔρευνα. — Τ. Π. Θέμελη· A brief Record of the Advances of the Egyptian Expeditionary forces under the Command of general Sir Edmund Henry Hymann Allenby Cairo, 1919. — Βιβλιογραφ. Δελτίον. — Διάφορα. — Ἐκκλ.σ. Χρονικά.

Νέα Σειῶν (Ἱερουσαλήμ). — Τόμ. ΙΒ', τευχος Β'. Περιεχόμενα: Τ. Π. Θέμελη· Βιογραφία ἁγίου Κυρίλλου ἐπισκόπου Ἱεροσολύμων. — Κ. Κοικιλίδου Μεγ. Ἀρχιδιακόν· Γεωργιανοὶ ἢ Ἰβηρες ἐν τοῖς ἁγίοις Τόποις. Σχέσις αὐτῶν πρὸς τὴν Βυζαντινὴν αὐτοκρατορίαν καὶ αἱ τοῦ πατριάρχου Δοσιθέου ἐπιστολαὶ πρὸς τοὺς ἡγεμόνας καὶ αὐθέντας τῆς Ἰβηρίας. — Α. Γ. Ἡ ἁμαρτία (Ν. Στελλέτσκη καθηγητοῦ πρωθιερέως) μεταφράσις ἐκ τοῦ ρωσικοῦ. — Γ. Φωκυλίδου· Ὁ ἅγιος Παρλίων. — Μ. Κ. Πολιτισμὸς τῆς Παλαιστίνης ἀπὸ τῶν ἀρ-

χαιοτάτων χρόνων μέχρι τῆς σήμερον (κατὰ τὸν Dr P. Thomsen). — Ν. Σπυρίδωνος· Ἱαματικαὶ ιδιότητες τῆς Νεκρᾶς θαλάσσης καὶ τῶν πέριξ θερμῶν πηγῶν Μία θερμοπηγὴ περίεργος. — Βιβλιογραφικὸν Δελτίον. Καραμπίνωφ· Τὸ Τριῶδιον, ὁ ἀπαρτισμὸς καὶ ἡ ἱστορικὴ αὐτοῦ ἀνάπτυξις. Πετρούπολις (1914) ὄψις. — Ἡ ἀθανασία. ἐν Καίρῳ 1912. — Εἰδήσεις· Προμήθεια ὕδατος διὰ τὴν Ἱερουσαλήμ. Ἴδρυσις παλαιστινείου ἀνατολικῆς εταιρείας. 22ον συνέδριον τῶν Σιωνιστῶν ἐν Σικάγῳ. — Εὐσεβτικὴ συναυλία ὑπὲρ τοῦ ἐπιμελητηρίου γυναικείας ἐργασίας. — Συνεργασία ἐν ταῖς ἀρχαιολογικαῖς ἐρεῦναις. — Ἐκκλ.σ. χρονικά.

Ἐκκλησιαστικὸς Κήρυξ (Ἀθήναι). — Ἀριθμοὶ 237 — 253.

Ζωὴ (Ἀθήναι). — Ἀριθμοὶ 430 — 446.

Ὁ Ἀπόστολος Βαρνάβας (Λευκωσία). — Ἔτος Β' τευχ. 8.

Ὁρθόδοξος Διδαχὴ (Ρόδος). — Ἀριθ. 1 — 3.

Πάνταινος (Ἀλεξάνδρεια) ἀριθ. 8 καὶ 9.

Χριστιανικὸν φῶς (Χανία) ἀριθ. 2 καὶ 4.

ΞΕΝΑ ΠΕΡΙΟΔΙΚΑ

Internationale Kirchliche Zeitschrift (Bern) No 1 Inhalt des 1 (109) Heftel. Weltkonferenz zur Erwägung von Fragen betreffend glauben und Kirchenordnung Bericht der nach Europa und dem westen entsandten Abordnung. Erstattet und gedruckt für die mit der Vorbereitung der Weltkonferenz beauftragte Kommission, 1919. Aus dem Englischen übersetzt von E. H. S.

Les congrés anciens--catholiques internationaux. Discours prononcé par M. P. J. van Harderwijk, curé de Schiedam, à l'assemblée du clergé d'Utrecht (septembre 1919).

H. Koch. Tertullian und Cyprian als religiöse Persönlichkeiten.

A. Kury. Kirchliche Chronik. Anruf. s. 62-63. Appeal. s. 63-64. Die Weltkonferenz on Faith and order s. 64-66. Die Unionsbestrebungen der anglikanischen und orientalischen Kirchen s. 66-68. Die Hochkirchliche Vereinigung in Deutschland s. 68-72.

Bibliographie. Sic. Johannes Behm, A. Keller, D. Rud. Knopf, P. Marian Morawski, S. J., D. Friedrich Naumann, Dr. Erwin Preuschen, Karl Ludwig Schmidt. The Five Lambeth Conferences.

Aus Zeitschriften.—Nou eingegangen.

The Church Quarterly Review (London) No 178 January 1920. Contents:

- 1) The Ministry of women. By the Right Rev the Bishop of Moray, Ron and Caithness.
 - 2) The supernatural, the incarnation, and the Eucharist. By the Rev. A. E. Baker, M. A.
 - 3) Egyptian Monasticism. By the Rev. W. J. Ferrar, M.A.
 - 4) Croce's philosophical system. By the Rev. G. Harford M.A.
 - 5) Serbian church architecture. By the Rev. Leighton Pullan, M. A. St. John's College, Oxford.
 - 6) Turkey in dissolution. By the Rev. W. A. Wigram, M. A. D. D.
 - 7) Some factors in the political situation in India.
 - 8) The economic situation.
- Short notices
Index to volume LXXXIX

The Church Quarterly Review (London) No 179 April 1920 Contents:

- 1) The church of Sweden in its relations to the Anglican church. By the Rev. Yngre Brilioth, D. Phil., University of Uppsala.

2) Personality in recent philosophy, By the very Rev. the Dean of Carlisle, F. B. A.

3) A mediaeval mystic's fiery soliloquy with god'. By A. A. Cock, professeur of Education University College, Southampton.

4) The Rock of ages. By the Right Rev. the Lord Bishop of Gloucester.

5) The national assembly of the church of England. By the Rev. Prebendary Cook.

6) Reunion and theories of the ministry. By the Rev. Arthur C. Headlam, D. D.

7) The future of the Turkish empire.
Sophia, comtesse de Franqueville. President of Magdalen College, Oxford.

Short notices.

Bulletin du vicariat apostolique de Constantinople ἀριθ. 1—17.

The Cowley Evangelist (Oxford) January April.

The Orient (Bible House Constantinople) τευχ. 16—22.

Bulletin de l'union internationale de secours aux enfants sous le patronage du comité international de la croix-rouge (Genève) 1ère année No 1—11.

BIBΛΙΑ

**Αρχιμ. Σωφ. Οικονομίδου*: Έλεγχος παπικών πλανών, έκδοσις δευτέρα, επηξημένη και διορθωμένη. Έν Πάτραις. Τυπογραφειον Δημοσθ. Α. Φραγκούλη, 1919.

**Αρχιμ. Δαμασκηνος Παπαυδρέου*: Μελέτη περί των αρχών Μονών και της χρησιμοποίησεως της μοναχικής οργανώσεως. Έν Αθήναις. Τύποις Αθανασίου Δεληγιάννη, 1920.

Ἀμβροσίου Γ. Σφρακκιανόκη ἐπισκόπου Σιτέλας: Ὁμιλιῶν καὶ ἐκκλησιαστικῶν λόγων συλλογή. Ἐν Ἱεραπέτρῳ, ἐκ τοῦ τυπογραφ. Μαυροκουκουλάκη καὶ Σπυριδάκη, 1908.

Γρηγορίου Παπαμιχαήλ: Οἱ Τρεῖς Ἱερόφται καὶ ὁ Ἰουλιανὸς ὁ Ἀποστάτης λόγος. Ἐν Ἀθήναις, τύποις Νικ. Καργιωτάκη 11. Ἀριστείδου, 1920.

Δημητρίου Ε. Μπαζάνου: Ἡ περιθάλψις τῶν ὄρφανῶν ἐν τῇ ἑλληνικῇ κρατί. Ἐν Ἀθήναις, ἐκ τοῦ τυπογραφ. Κ. Θεοδοροπούλου, 1919. (Ἐκδοσις Ἰνστιτούτου Περιθάλψεως).

Τοῦ αὐτοῦ: Ὁ Ἀπόστολος Μακράκης 1831—1905. Τύποις Ἀγκύρας Ἰ. Κοιμένου ἐν Θεσσαλονίκῃ, 1920.

Κωνσταντίνου Καλλινίκου: Χριστιανισμὸς καὶ πόλεμος. Ἐν Μαγνηστρίῳ.

